

הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף נו

ג שבט התשע"ד

ד"ה נותן דאיירי בהיכל, לא קשיא מידי, דהא קיימא לן לקמן (ס): דחוקה הוי רק בדברים שבפנים.

דף נו ע"ב

(יג) גמ', נתערבו לו כוסות בכוסות. בהגהות הב"ח (א) העיר דאף דלעיל (נו): נתבאר בגמ', שיש היכר בין דם הפר לדם השעיר דזה סומק וזה חיוור, ויכול להכיר ביניהם, מכל מקום הא איתא התם דמשום חולשא דכהן גדול לאו אדעתיה. נוצריך עיון, דהא לא דמי לדלעיל, דהתם חיישינן דמחולשתו לא ישים אל לבו, אבל הכא מיירי ששם לב שנתערבו לו ועליו לתקן דרכיו. ומהיכי תיתי שלא יוכל ליתן ליבו ועיניו ולהבחין ביניהם (י.ר.). ובמאירי כתב דפעמים הוה כהן זקן, ואינו מבחין בין שני סוגי הדמים. ועיין בשיח יצחק שכתב דדם השעיר לא היה חיוור ממש.

(יד) גמ', או דילמא דחויין הוי ואזלי לאמה. תמה הגבורת ארי, הרי לתנא דמתניתין מערבין דם הפר והשעיר לקרנות המזבח וכדלהלן. ואם כן דם זה שנתערב מותר וצריך להזות ממנו באופן זה על הקרנות, ולמה נחשב דחוי. ובמקדש דוד (סי' כד סק"ה) תירץ, דבירושלמי משמע, שדווקא את הדם שהתכפרו בו בהזאות, היו מערבין לקרנות, ולכן כאן שאינו ראוי להזאות נדחה גם מהקרנות. נאמנם לפי מה שמפורש להלן (ס.), דאם נשפך הדם במזבח הזהב יביא דם אחר ויזה בו על מזבח הזהב, ואינו צריך להזות גם על הכפורת והפרוכת, הרי שכל דם כשר, ולכך רמו בגבורת ארי שם (י.ר.). עוד כתב דיש לומר דעירוב דם הפר והשעיר הווי עבודה דהא על הכהן גדול לעשותו, וכאן שנתערב ממילא פסול. אמנם תירוץ זה שייך לפירוש רש"י ד"ה מקצת, שנתערבו הדמים בכלי אחד. אולם להרמב"ם שפירש (בפ"ה מעבודת יוה"כ פ"ה הי"א) דמיירי כשנתערבו הכוסות זו עם זו במקצת הדם, לא שייך תירוץ זה כי עדיין הכהן גדול יכול לערבם יחד.

(טו) גמ', למעוטי שיריים שבצואר בהמה. פירש רבינו אליקים, דהיינו דם התמצית, והכי דרשינן ו"את דמו" היינו דם הנפש, ולא דם התמצית. ועל כן ישפכו לאמה, וכן פירש המאירי. וכתב הריטב"א דאיך תנא סבר, דלהנהו שיריים של צואר בהמה לא בעינן קרא למעט, דכיון דלא חזו להזאה פשיטא דדחויים הם ולאמה אזיל.

(טז) גמ', תנן כמאן דאמר מערבין לקרנות דאיתמר רבי יאשיה ורבי יונתן וכו'. כתבו התוספות ישנים (נח:): ד"ה דאיתמר, דאף על פי שהיו תנאים קאמר בלשון מימרא, וכתבו דנראה שהיו תנאים אחרונים כמו רבי חייא ורבי שמעון ברבי. ובגבורת ארי תמה, דהרי מבואר במנחות (נו:): שהם היו בזמן תנאי קמאי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא. ופירש כהריטב"א שביאר, דמפני שלא נשנה מחלוקת זו במשנה או בברייתא, אלא שהאמוראים היו מקובלים שנחלקו בזה, איתמר כן בבי מדרשא מפי אמוראין. וביד מלאכי (כללי האלף סי' ה) הקשה על התוספות ישנים דלפי זה בכל הש"ס היכא דפליגי ר' יאשיה ורבי יונתן הוי ליה למינקט בלשון איתמר, ולכן פירש, דלא מצינו בשום ברייתא הלשון "חד אמר וחד אמר" דבכולם מפורשים החולקים. ומשום דכאן לא נתפרש מה סברי דמאי למחלוקות אמוראים, שעליהם רגיל התלמוד לומר חד אמר

משום בל יגרע. או ינתנו במתן אחד משום בל תוסיף. ולכאורה מאי שנא מהכא דפשיטא דליכא משום בל תוסיף. ואמנם בתוספות ישנים (ד"ה נותן) כתבו, דסוגיין כרבי אליעזר שם, ועוד דספיקא הוא. ותמה המהרש"ם, הרי קיימא לן כרבי יהושע שם. ובשפת אמת כתב, דדברי התוספות ישנים סתומים. וכתב לחלק, דהתם שאני כיון שאין מעכבין הכפרה, דאף אם יתן מתן ד' במתנה אחת כיפר, לכן סבירא ליה לרבי יהושע שיתן רק מתנה אחת, מה שאין כן הכא דמעכבין, ואינו יכול לגרוע רבי יהושע נמי מודה דנותן כל המתנות.

(ז) גמ', אמר רבא נותן אחת למעלה ושבע למטה. תמה המרומי שדה הא אפילו אי לא כתיב וכלה מכפר את הקודש לעכב, היה לנו לעשות כפי המצוה לכתחילה, ומאי סלקא דעתיה דרבא. ותירץ, דרבא לטעמיה בראש השנה (כח.) דמצוות אין צריכות כוונה, ואפילו בל תוסיף בזמנו לא בעי כוונה, ולשיטה זו אפילו מכוין שלא לצאת יוצא בעל כרחו. ומשום הכי כבר יצא ונעשו הדמים שיריים. אם לא דהתורה כתבה וכלה מספר את הקודש לעכובא ולא יצא.

(ח) גמ', דדיירי בארעא חשוכא אמרי שמעתתא דחשיכון. הריטב"א מביא בשם הרמב"ם בתשובה, שפירש דר' ירמיה לשיטתו בסנהדרין (כד.) שאמר במחשכים הושיבני כמתי עולם זה תלמוד בבלי. שלא היה נהיר להם טעמי המשניות כהלכה כמו שהיה נהיר לבני ארץ ישראל. ופירש שם הרמב"ם, שלא היה זה בכל הדורות, אלא רק בימי רבה ורב יוסף ואביי רבא שהיה להם שמדות. אבל לאחר מיכן נתגברה שם התורה, וכל שכן בימי רב אשי, כדאית בגיטין (נ"ט.) דמימות רבי עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד.

(ט) רש"י ד"ה דמים בדמים, של פר ושעיר קודם שנתן בפנים כלום. הקשה התוס' רי"ד, הא בכל דוכתא דאמרינן בפנים היינו בית קודש הקדשים, ובחוף קרי להיכל, כדלקמן (ס.). והכא אי אפשר לומר שנתערבו הדמים קודם שיוזה בפנים, שהרי שחיטת השעיר היתה אחר מתן דמו של פר. ומבואר לקמן (סא.) דשעיר ששחטו קודם מתן דם הפר לא עשה כלום. ולכן פירש, דעל כרחך האי תערובת לא שייך אלא אחר שגמר הזאות שבפנים, וצריך להזות עוד בהיכל על הפרוכת. וכן כתבו בתוספות ישנים (נח.). ד"ה נתערבו. וכן התוס' (בעמוד ב') ד"ה נותן על המשך הגמ' שם.

(י) תוס' ד"ה אני ראיתיה וכו', הקשה הריטב"א וכו' ובבית שני לא היו מקריבין פר העלם דבר. הקשה השפת אמת לדעת הריטב"א מאי פריך הגמ' אברייתא קמייא דילמא פר העלם דבר הוי, הא יש לומר דברייתא זו בפרוכת של בית שני הוי, שלא היו מקריבים בו פר העלם דבר.

(יא) בא"ד, ור"י תירץ דבבית ראשון הוה וכו'. תמה היעב"ץ אם כן איך הגיעה פרוכת זו לרומי, הרי רומי החריבה את בית שני, ובבל את בית ראשון. והשפת אמת כתב, דמסתמא כשהחזיר כורש את הכלים שלקחו בחורבן בית ראשון החזיר גם את הפרוכת, ולקחום הרומיים בחורבן בית שני.

(יב) תוס' ד"ה כלה דם, לא ידענא מאי איצטריך וכו' וכתיב חוקה. המהרש"ם הביא שהעירו בזה, דלפי מה שכתבו התוס' להלן (עמוד ב')

הדרך היומיומית

מסכת יומא דף נז – דף נח

ג שבט – ד שבט התשע"ד

לא הווי חציצה, והא דלא אמרינן עלה דייקא נמי דקתני רגל חבירו, משום דאיכא למימר דרגל חבירו לאו דווקא אלא אורחא דמילתא נקט, דהא אם יתן רגל על רגל לא יוכל לעמוד כראוי. ובעינן לעמוד ולשרת וליכא.

ז) **גמ'**, מין בשאינו מינו חוצץ או אינו חוצץ. כתבו התוספות ישנים (נט). בד"ה מין בשאינו, והריטב"א, דאף דפשיטא בכללי תלמודא דמין בשאינו מינו חוצץ. הסתפק משום דהדם מחלחל דרך הסיב, ואין הסיב חוצץ, האם יועיל. או דלמא דלא שנא משום דלא פלוג רבנן, על מנת שלא לתת הדברים לשיעורים. והוא הטעם דהוצרכו לומר גם לענין קומץ שפסול, דהרי סולת דמנחות דקה מאוד, ופעמים שיכולה לעבור דרך הסדקים שבסיב, ואף על פי כן פסול.

ח) **תוסי' ד"ה רבי יונתן**, תימה לי וכו'. והריטב"א תירץ דאף על גב דבעלמא סבירא ליה דמשמע נמי שניהם כאחד, מכל מקום הכא סברא הוא שיהא כל אחד בפני עצמו, כיון שדם השעיר מועט, וקרייה רחמנא דם השעיר, ואם היה מתבטל בדם הפר המרובה ולא היה נקרא דם השעיר.

ט) **בא"ד**, ובהא נמי מיתרצא וכו' אם כן כל שכן לרבי יאשיה מערבין וכו'. **רבינו חננאל** תירץ קושיה זו, דהוא משום דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר חלקינהו קרא. (ומשמע שם שלפי גירסתו קושיה זו כתובה בגמ'). וכן פירשו התוספות ישנים (בעמוד ב') בד"ה אפילו תימא ותוספות הרא"ש.

דף נח ע"ב

י) **גמ'**, לפי שמצינו בפר הבא וכו' שכהן עומד חוץ למזבח ומזה. השיח יצחק הגאון רבינו עקיבא איגר ועוד אחרונים תמזהו על הרמב"ם (פ"ה ממעשה הקרבנות ה"ג, ופ"ד מעבודת יוהכ"פ ה"ב). דבתרווייהו סתם וכתב, שיש לזרוק על הפרוכת ולא פירש היכן עמד הכהן. ופירש בהערות הגרי"ש אלישיב דסבירא ליה שהסוגיה דלעיל (נו). שדנה אם ההזאות היו כנגד הפרוכת או שנגעו בה על כרחך נחלקה על רבי נחמיה. שהרי לרבי נחמיה שהכהן עמד חוץ למזבח לא יתכן לזרוק דם ממרחק רב כל כך [שהמזבח עצמו היה רחוק יותר מכ' אמה מהפרוכת] והדם יהיה חייב ליגע בפרוכת. ופסק כסוגיא דהתם.

יא) **גמ'**, שכהן עומד חוץ למזבח ומזה וכו'. נסתפק הגרי"ז (בכתבים על זבחים כו). בהזאה זו שעומד חוץ למזבח, האם יכול לעמוד גם חוץ להיכל או לא. ובחיודושי רבי אריה לייב (ח"ב סי' יז) ביאר השאלה, דהא פשיטא דבעבודה דבעינן עזרה הכהן בעי לעמוד בעזרה כדרשינן בזבחים (כו). מקרא, וכן בעבודות דבעי צפון, איתא בזבחים (מח). דהכהן נמי בעי לעמוד בצפון. אך לענין עבודות דבעינן היכל דלא מצינו קרא, יש להסתפק האם נלמד מעזרה וצפון דעל הכהן העובד להיות במקום העבודה, ובלאו הכי נחשבת העבודה כאילו נעשתה שלא במקומה. או נימא דדוקא היכא דכתיבא בעינן לה, והיכא דלא כתיבא לא. והוכיח שיש לחלק בין הזאות דמזבח דבעינן שהדם יגיע למזבח, להזאות דפרוכת ובין הבדים שכל ענינם הוא עצם מעשה ההזאה, דלא בעינן

וחד אמר, הלכך כתבו לשון איתמר.
יז) **גמ'**, שאני הכא דכתיב אחת. פירש רבינו אליקים דכתיב "וכיפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכיפורים", דמשמע שיהא כל הדם ניתן כאחת, כשיעשה ממנו חיטוי על קרנותיו. ובריטב"א פירש, דהלימוד מדכתיב אחת בשנה ולא קאמר פעם אחד, ודאי דאתי נמי ללמד שתהא הכפרה אחת.

דף נח ע"א

א) **גמ'**, אחת ולא שתיים מדם הפר וכו'. הקשו התוספות ישנים והריטב"א למה לי קרא פשיטא, דמהיכי תיתי שיהו שני פעמים מכל אחד ואחד. ותירצו דהחידוש הוא, דאפילו אם נשפך דם הפר לאחר שהתחיל להזות ממנו והביא דם אחר שלא יתחיל מתחילה אלא ימשיך במקום שפסק, דסבירא ליה כמאן דאמר לקמן (סא). דממקום שפסק מתחיל. וכתב הריטב"א דרבי יונתן סבירא ליה כמאן דאמר מן התחלה הוא מתחיל.

ב) **גמ'**, הניח מזרק בתוך מזרק וקיבל בו את הדם מהו וכו'. כתב בהערות הגרי"ש אלישיב דפשוט דהספק דוקא לגבי דין קבלת הדם, והולכת הכהן. אבל לענין קידוש הדם בכלי שרת, פשיטא דאפילו אם מין במינו אינו חוצץ, מכל מקום רק הכלי הפנימי הוא המקדש. דהיינו דאם הכלי הפנימי יהיה של חול והחיצון של קודש, ודאי שלא יחשב כאילו הוקדש בכלי החיצון, ואפילו אם כלי שרת מקדש באוירו ואינו צריך ליגע בכלי ממש, מכל מקום בכהאי גוונא אין אפילו אוויר כלי ואינו מתקדש. והוכיח כן מדברי הרמב"ן (הלכות בכורות פ"ג אות ל"ה עיין שם).

ג) **גמ'**, מין במינו חוצץ או אינו חוצץ. בסוכה (לג): נחלקו רבה ורבא אם מין במינו חוצץ לענין ד' מינים או אינו חוצץ. וכתבו התוספות ישנים (נט). בד"ה מין במינו, דבזה גופא הסתפקה הגמ' אם חוצץ כרבה או אינו חוצץ כרבא. ועוד דללישנא אחרינא טעמו של רבא דאינו חוצץ משום דסבירא ליה דכל דלנאותו אינו חוצץ, ולכן הסתפקו בזה כאן. אמנם הריטב"א כתב דהספק הוא אפילו למאן דאמר דגבי מצוות מין במינו אינו חוצץ, האם לענין קדשים הוי חציצה, ולמשום הכי הגמ' הוכיחה דוקא מדיני קדשים ולא ממחלוקת רבא ורבה. [ועיין באות הקודמת בדברי הגרי"ש אלישיב, וצ"ע דמוכח מדברי הריטב"א אלו דלא כדבריו].

ד) **גמ'**, מין במינו חוצץ או אינו חוצץ וכו'. הקשו בתוסי' ישנים (נט). בד"ה מין במינו, הא לכולי עלמא בסוכה (לו): לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה ולא שייך חציצה. ומשום הכי ביארו, דהכא איירי בגוונא שלא מחזיק בשפתי הכלי החיצון כדרך לקיחה, אלא בתחתיתו. ובכהאי גוונא לא הווי דרך לקיחה וליכא להאי טעמא.

ה) **שם**, הקשה החלקת יואב (ח"א א"ח ס"ג) הרי בטבילה מצינו להדיא דאף מין במינו הוי חציצה. ותירץ, דהנידון בסוגיין דווקא בכהאי גוונא שאין צריכים להחזיק בכל הכלי, ולכן אם מין במינו אינו חוצץ נחשב כאילו החזיק בחלק מהכלי וכשר, מה שאין כן בטבילה דבעינן שיבואו המים בכל מקום מין במינו נמי חוצץ.

ו) **גמ'**, שאני רגל דלא מצי מבטיל ליה. כתב הריטב"א דרגל גופיה ודאי

הדרק היוזמי

מסכת יומא דף נח – דף נט

ד שבט – ה שבט התשע"ד

א) גמ', **מר סבר ילפינן יד מרגל**. תמה הגאון רבינו עקיבא איגר למה הוצרכו לומר דטעמא דרבי יוסי דיליף יד מרגל ומשום דכל פינות וכו'. הא יש לומר אף לרבי יוסי כטעמו דרבי עקיבא דכיון דבההיא קרן פגע ברישא הדר אתי לההיא קרן. וכיון דפגע ברישא בקרן צפונית מערבית חוזר לקרן זו. ולמה הוצרכו כלל לטעמא דכל פינות והניח בצריך עיון גדול.

ב) גמ', **שני כהנים גדולים נשתיירו ממקדש ראשון וכו'**. הקשו התוספות **ישנים** (עמוד ב') ד"ה **שני כהנים**, הא איתא **בתמורה** (טו): דעד שמת יוסי בן יעזר לא היתה מחלוקת בישראל, ואיך אפשר שנחלקו הכהנים בבית ראשון בהאי פלוגתא. ותירצו, דמה שנחלקו היה משום שלא הגיעו למנין, אבל אם היו באים למנין היו יכולים להסכים על האמת. עוד תירצו, דכוונת רבי ישמעאל לומר, דלא נחלקו לדינא, אלא דעבד כמר עביד ודעבד כמר עבד. אמנם הגר"א מחק תיבת ראשון.

ג) גמ', **שם**. פירש רבינו חננאל דשייך שנשתיירו שני כהנים גדולים יחד, כגון שאחד מהם היה כהן גדול ועבד ביום הכיפורים, ולשנה האחרת נטמא, ונכנס כהן גדול אחר לשמש תחתיו.

ד) גמ', **שם**. **לעיל** (ט). מבואר, שבמקדש ראשון שימשו רק י"ח כהנים גדולים, ולגירסת הגר"א רק י"ב. ובדברי הימים (א' פ"ה, ל"ו) האריכו המפרשים להתאים את שמות הכהנים הגדולים שנכתבו שם לפי גרסאות אלו. וצריך עיון מי היו שני הכהנים הגדולים שנשתיירו לפי גירסתנו. ו**ביעבץ** תמה דבמלכים (ב פכ"ה), ובירמיה (פנ"ב) איתא, דמלך בבל הרג את שריה הכהן גדול האחרון, ואת צפניהו הסגן. ואם כן לא נשתיר כהן גדול.

ה) גמ', **כוליה מזבח פנימי במקום חדא קרן דמזבח חיצון קאי**. כתב הרש"ש דמכאן משמע דלא כמו שכתב הגר"א (מלכים א', פ"ו, כ') דשלמה הוסיף עוד אמה על המזבח הפנימי שעשה משה. דאם כן מסתמא גם בבית שני עשו כן. ועוד, דהא אמרה הגמ' שכבר במקדש ראשון עשה הכהן גדול כן ומהאי טעמא.

ו) גמ', **במאי קמיפלגי מר סבר פיתחא בדרום וכו'**. לרש"י לעיל (נח): ד"ה **מהיכן**, שכתב דרבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי נמי נחלקו במחלוקת זו. אתי שפיר שהעמידו בגמ' המחלוקת מטעם זה. אמנם לדעת רבינו חננאל שם (הובא לעיל אות טז) דנחלקו בדין ויצא אל המזבח אם צריך לצאת רק את האורך עד המזבח או גם את רחבו, צריך ביאור, למה כאן לא פירשו דבזה נחלקו חנניא ורבי יוסי. וביאר **בהערות הגרי"ש אלישיב** דלרבינו חננאל לדעת רבי יוסי הגלילי שהתחילו מקרן מזרחית צפונית, בעינן למימר שהיו שתי פרוכות, דרק אי אמרינן הכי יצא הכהן הגדול להיכל בפתח שבדרום (עיין לעיל נא: וברש"י). אבל לרבי יוסי דסבירא ליה **לעיל** (שם) דהיתה פרוכת אחת בלבד ופתחו בצפון, על כרחך אי אפשר לפרש שצריך לצאת נמי לצאת מכל הרוחב. דאם כן ילך את כל אורך צפון מהפתח למזבח, ואחר כך להקיף המזבח בצידו הדרומי, וללכת במזרחו עד קרן צפונית מזרחית, הלכך הקימה הגמ' דלכולי עלמא סגי ביציאה לאורך, אלא דנחלקו אם הפתח היה בדרום או בצפון. (ועיין לעיל אות ו')

שהדם יגע בהם. (ועיין תוס' זבחים טו.) ומשנה למלך פ"ג מעבודת יום הכיפורים ה"ה) ומשום הכי בהזאות של כפורת ובין הבדים מסתברא דעל הכהן לעמוד בהיכל או בין הבדים, כיון שמעשה ההזאה הוא גוף המצוה.

יב) גמ', **ויצא וכו' עד דנפיק מכולי מזבח**. כתב השפת אמת דאפשר דדריש הכי מדכתיב "ויצא אל המזבח", דמשמע דבעינן שיבוא למקום שנקרא אל המזבח, כי זו הדרך שבאים תמיד אל המזבח, דהיינו דכשבאים מבחוץ פוגעים בצד המזרחי תחילה, כיון שהפתח בצד זה.

יג) גמ', **דכולי עלמא אית להו דרמי בר יחזקאל וכו' פנים מחוץ**. הקשה **בהערות הגרי"ש אלישיב**, הרי ילפינן מים שעשה שלמה לכל התורה, דכל פינות שאתה פונה יהיו לימין. ואם כן לשם מה צריך ללמוד פנים מחוץ דמאי שנא. ופירש, דאין זה משום דשאני פנים מחוץ, אלא דאליבא דהא דאיתא להלן, דכוליה מזבח הפנימי במקום חדא קרן דמזבח החיצון קיימי, מסברא לא שייך הדין דכל פינות, אלא דוקא אי ילפינן פנים מחוץ. יד) גמ', **וכיון דיהיב בההוא קרן הדר אתי לההוא קרן דאיחיב למיתב ברישא**. הקהילות **יעקב מוכיח** מכאן, דמדין אין מעבירין על המצוות, אף מי שעבר כבר, צריך לחזור ולהקדים. אמנם **בשפת אמת** (לעיל לג.) כתב, דנחלקו בזה אב"י ורבא שם. ובמרומי **שרה** כתב, דאין מכאן ראייה לכל התורה כולה, כיון דהוא דין מיוחד בקדשים.

טו) רש"י ד"ה **התחיל מחטא ויורד**. בסוה"ד, מחטא לשון ירידה היא כדאמרינן במנחות (סו:) נושא עולה ומתחטא. ובתוספת ישנים (נט.) מד"ה מחטא, הביאו **מרש"י במנחות** (שם) עוד פירוש, דמתחטא לשון טיול כמו בן המתחטא לפני אביו. ובשם הר"י פירשו דהווי לשון חיטוי כמו וחסטאת על המזבח. תדע דהא לרבי אליעזר דאמר דבמקומו עומד ומחטא, וסבירא ליה דעל כולן היה נותן מלמטה למעלה, ודאי היינו לשון חיטוי כיון דעל כל הקרנות קאי. וכן פירש הריטב"א דהוא מלשון חיטוי והזיה ולישנא דדכווי. וכדאיתא **בחולין** (כו:), דחיטוי לישנא דדכווי הוא כדכתיב תחטאני באזוב ואטהר. והוסיף דמשום דכתיב הכא גבי הזאות דמזבח הזהב וטהרו וקדשו מטומאות בני ישראל נקט תנא האי לישנא.

טז) רש"י ד"ה **מהיכן מתחיל**, קסבר שתי פרוכות וכו'. הקשו התוספות **ישנים** (נט.). בד"ה **מר סבר ותוספות הרא"ש**, אם כן מתניתין דידן דסברה כרבי יוסי הגלילי סתמה שהיתה פרופה מן הצפון, ודלא כמתניתין **דלעיל** (נא:): שפרופה מן הדרום. ועוד הקשו, **דלקמן** (נט.) ביארו בגמ' שבמחלוקת זו נחלקו רבי חנניא ורבי יוסי, ולמה לא פירשו כן כבר על מתניתין במחלוקת רבי עקיבא ורבי יוסי. ומשום הכי פירשו דאף לרבי יוסי הגלילי פתחה בדרום קאי, וכשיצא צריך לצאת לכל אורכו ורוחבו של המזבח ולכן מגיע לקרן דרומית מזרחית, וימינו למזבח, ולרבי עקיבא מספיק לצאת מארכו של המזבח ואין צריך לצאת מרחבו, ולכן כשיצא מקודש הקדשים הוא יוצא עד קרן מזרחית דרומית וכן פירש רבינו חננאל. (ובליקוטי הלכות בזבח תודה, ובהערות הגרי"ש אלישיב, הוכיחו דכן דעת הרמב"ם).

ואמנם הראב"ד שם כתב דמעילה זו אינה אלא מדרבנן כדאיתא ביומא (נט:): דהיינו בסוגיין. והמהר"י קורקוס כתב לבאר, דהרמב"ם סבירא ליה כרבינו חיים כהן. ופירש, דאף דמדאורייתא מועלין בו, נמכרים לזבל כיון דהיו מחללין ופודים אותו ככל קדשי בדק הבית שאין ראוי לגופן. אי נמי שכך התנו בית דין לכתחילה כשהקדישוהו, שכשימכרו אותן לא יהיו הקדש אלא הדמים. והשיח יצחק כתב, דבתוס' דידן מוכח שלא פירש כפירוש זה. דאם כן, לא היו מקשים מאפר פרה כיון דאף שם יש לומר שהתנו כן שהקדישוהו על מנת להזות בה. ולא לשאר הנאות. ופירש דעל כרחק כוונת רבינו חיים כפירוש א' במהר"י קורקוס, וכמבואר בתוספות ישנים שבית דין הקדישוהו רק בקדושת דמים, ולא לשאר הנאות. והשתא שפיר הקשו מאפר פרה, דאין סברא לומר דבכל פעם שיצטרכו להזות יהיו פודים האפר, ועוד דחיישינן שמא ישכח ויזה בלא פדיון.

יד) בא"ד, דיצא לנחל קדרון מועלין בו מדאורייתא לפי שבית דין מקדישין אותו. בתוספות ישנים (בר"ה עד כאן) הביא פירוש זה בשם הר"י, וביארו, דלפי זה כוונת הגמ' עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אין מועלין. דהיינו דמדאורייתא אין בו קדושת הגוף, אלא דעל ידי תקנת רבנן - בית דין שמקדישין אותו בקדושת דמים יש בו מעילה. ומוכח מהא דנמכרים לגננים לזבל, כמו שפירשו התוס' לעיל ד"ה עד כאן, דאילו היה בו קדושת הגוף לא היה שייך לפדות אותו. והמהרש"א פירש, דהגמ' כאן מתייחסת רק לענין מעילת הקרבן דמדאורייתא אין מועלין בו, ובפרק ולד חטאת התחדש דבית דין הקדישו אותו, ולכך מועלין בו מדאורייתא.

טו) והרי תרומת הדישן וכו'. בבא מציעא (נד:): כתב בשו"ת מקובצת, דדעת הראב"ד דהתרומת הדישן היתה בין מאפר העצים ובין מאפר האיברים. ודעת הר"ש משאנץ על פי התורת כהנים, דהתרומת הדישן היתה רק מאפר האיברים. ובכסף משנה (פ"ב מתמידין ומוספין הי"ב) הביא דלהריטב"א חותים רק מהאיברים, ולדעת ר"י בנבשתי היה תורם מן הגחלים, ועיין שם. וכתב המנחת חינוך (מצוה קלא), דבמחלוקת זו תלוי האם שייך תרומת הדישן באם קרה שלא הקריבו קרבנות מאיזו סיבה.

טז) תוס' ד"ה והרי תרומת הדישן. וא"ת מאי שנא וכו' דקטורת לאחר שתעלה תמרתו אין בו משום מעילה וכו', וי"ל וכו'. כתב בחידושי רבי אריה לייב (ח"ב סי' נט) דחזינן מדבריהם דלאחר שתעלה תמרתו פקע דין מעילה מהקטורת ומותרת כל הנאה. והקשה, הא איתא בכריתות (ו.) בשם בר קפרא, דליכא מעילה בריח הקטורת משום דקול ומראה וריח אין בהם משום מעילה, והרי אי פקע ממנה דין מעילה משום שנעשית מצותה, מה בעינן להאי טעמא. ועיין שם שביאר, דדברי בר קפרא אזלו על גוונא דמריח הדס של הקדש, דכיון שבריח אין ממש לא חל עליו ההקדש, וממילא ליכא מעילה. אבל בקטורת שעיקר הקדשו וקיום דינו ומצוותו לריח, ודאי חל ההקדש על ריחה ומועלין בה, אלא דאחר קיום מצוותה אין בה מעילה. אמנם התוספות ישנים (ס.) ד"ה והרי, כתבו, שברייח הקטורת ליכא מעילה משום דלא ניתנה תורה למלאכי השרת, אלא שרבנן גזרו בה, ולאחר שנעשית מצוותו לא גזרו. אי נמי, דווקא

ז) גמ', מר סבר פתחא בדרום קאי ומר סבר פתחא בצפון קאי. כתב בהערות הגרי"ש אלישיב, דנראה דלא נחלקו רק גבי בית שני האם היו שתי פרוכות, וממילא היתה פרופה מדרום, או שהיתה רק אחת והיתה פרופה מצפון. דלא מסתבר שסדר ההזאות על מזבח הזהב נשתנו מבית ראשון לשני. אלא נראה שנחלקו במה שקיבלו ממשא רבינו אם הפרוכת שנכנסו בה תהא פרופה לצפון או לדרום, ואף בזמן בית ראשון.

ח) גמ', התם יהיב על גגו מאי טעמא אמר קרא וטהרו וגו'. הקשה השפת אמת למה לי קרא להכי תיפוק ליה משום דאין מעבירין על המצוות. ובהערות הגרי"ש אלישיב תירץ, על פי מה שנתבאר בתוס' לעיל (לג.) ד"ה אין, דאין מעבירין על המצוות היינו כשצריך לעשות שתי מצוות, דיש להקדים את המצוה שפוגע בה תחילה, אבל במקום שיש לפניו רק מצוה אחת אינו צריך לעשותה במקום הראשון שיכול לעשותה.

ט) רש"י ד"ה קסבר פיתחא, דהיכל בדרומו של מזבח קאי. רבינו אליקים פירש דסבירא ליה דכוליה מזבח בצפון קאי, וממילא נמצא דדרום של מזבח חיצון עומד לפני פתח ההיכל, וכשיצא מההיכל למזבח החיצון פגע ברישא ביסוד דרומי, והוא הנמצא בפתח אהל מועד. וכן מבואר ברבינו חננאל (בעמוד ב') שכל המזבח בצפון הפתח קאי. והריטב"א כתב, שחלק מהפתח היה כנגד המזבח, וכבר התקשה בזה המגיה שם.

דף נט ע"ב

י) תוס' ד"ה עד כאן וכו', דאי וכו' האיך נמכרין לגננין לזבל. הקשה הגאון רבינו עקיבא איגר דילמא פליגי בדאורייתא, והא דנמכרין לגננין היינו לאחר דנעשית מצוותו דאין מועלין. ואינהו פליגי בתחילתו. ובהערות הגרי"ש אלישיב תמה, דהרי איתא בתוספתא שהיא המקור להאי ברייתא, "אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרים לגננים לזבל, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים אין מעילה בדמים". הרי בפירוש דנחלקו בגוונא דמשנתנו דאיירי לאחר כפרה, ומכל מקום נחלקו אי יש מעילה בדמים, שמע מינה דנחלקו בדרבנן.

יא) גמ', לכפרה נתתיו ולא למעילה, פירש המאירי דרצה לומר לטובה ולא לרעה שלא יתערב קטיגור בסנגורו. ופירש הגליוני הש"ס דהכוונה, דכיון דמעילה היינו בשוגג, ואם כן אפשר שיארע שאדם ימעול בדם ולא יידע, וממילא היה עירוב של קטיגור בכפרה והיה מגרע מהסניגור. הלכך אי אפשר שהדם שבא לכפר יהיה בו מעילה ועיין שם עוד.

יב) תוס' ד"ה הוא וכו', ותירץ דהא דאמרינן הכא לפני כפרה כלאחר כפרה היינו לאחר שחיטה דשייכא ביה כפרה וכו'. הרמב"ם (פ"ב ממעילה הי"א) כתב, המקיז דם לבהמת קדשים הרי הוא אסור בהנאה ומועלין בו, דהואיל ואינה יכולה לחיות בלא דם הרי היא כגופה. ורש"י בברכות (לא.) ד"ה אסור פירש, דדווקא כשנשחטו בעזרה אין מעילה בדמים, דרק בכהאי גוונא איכא למימר נתתיו לכם על המזבח לכפר.

יג) בא"ד, ורבינו חיים זצ"ל פירש, דיצא לנחל קדרון מועלין בו מדאורייתא. הרמב"ם (פ"ב ממעילה הי"א) נמי פסק כן, שכתב, דכל דמי שחיטת הקדשים אין מועלין בהן רק עד שיצא לנחל קדרון, אבל אחר שיצא לנחל קדרון מועלין בו מפני שהיה נמכר לגנות ודמיו הקדש.

חדף היוזמי

מוסכת יומא דף נט - דף ס

ה שבט - ו שבט התשע"ד

אלא דאליבא דרבי יהודה ורבי נחמיה שחילקו, צריך לבאר טעמם. (ו) רש"י ד"ה בבגדי זהב מבחוץ, כגון אילו ואיל העם שהקדים להם הוצאת כף ומחתה וכו'. הקשה הריב"א בתוספות ישנים (סא.) ד"ה אבל, הא אם עשה כך לא משכחת להו אלא ג' טבילות ווי קידושין. ועוד, הרי עושה עבודת פנים שלא כסדר. דמוציא כף ומחתה קודם אילו ואיל העם, ולעיל (מ.) אמרינן, דאם הקדים מתנות דפר בהיכל, לפני מתנות דשעיר בפנים מעכב, דחוקה כתיב ביה, ותיריך, דבהקדמת עבודת פנים אין לחוש כמו מתנות דפר דעבידנהו לפני הגרלה דלא מעכב הסדר. אי נמי, הוצאת כף ומחתה לא חמירי כשאר עבודות פנים, כיון שאינה לכפר דכי כתיב חוקה גבי כפרה כתיב. אמנם כתב הריב"א, דבחינם דחק רש"י כן, כיון שיכול לפרש דהכוונה לשאר עבודות שנעשין בבגדי זהב מבחוץ. והריב"א כתב דנראה דרש"י דחק עצמו לפרש כן, לאשמעינן דאפילו כשהקדים הוצאת כף ומחתה לא הוי עיכובא משום דהויא עבודת סילוק. (ז) רש"י שם בא"ד, אין מעכבין עליו לפסול. הקשה הרש"ש, מה פסול שייך בהוצאת כף ומחתה, דנראה פשוט דאפילו אם לא הוציאם כלל אינו מעכב הכפרה. ועוד, איך יתקן המעוות, וכי יחזירם לקדש הקדשים, ויחזור ויוציאם אחר הקרבת האילים, הרי לכאורה הוי ביאה ריקנית דחייב מיתה. ובהערות הגרי"ש אלישיב ביאר, דאדרבא רש"י דדק לומר שאין מעכבין עליו לפסול, דהיינו, שאם היתה ההוצאה פסולה, אף דאינה מעכבת, מכל מקום כיון שנפסלה לא בעי ימין ויכול להוציא הכף ומחתה בשמאל. ועוד, דעליו למהר לצאת ולקצר דרכו כיון דהוי ביאה ריקנית.

(ח) תוסי' ד"ה חד וכו', ולי קשה דלא הוה צריך קרא לא לנותר ולא לטומאה וכו'. הקשה הגאון רבינו עקיבא איגר, הרי בכל דבר שאין לו מתירים אחרים כגון קומץ ומנחת כהנים, יכול ללמוד טומאה מפיוגול בהאי קל וחומר, ובאמת בזבחים (מה:): בעו למילף מהאי טעמא דלא לחייב משום טומאה. אלא דרבי קרא ד"אשר הם מקדישים ליי", וממילא גם דם בכלל הריבוי. דמאי שנא דם מקומץ. וכעין זה הקשה המהרש"א. ובמצפה איתן תירץ, דטומאה לא דמי לשאר דברים דסלקא דעתך דאין איסור טומאה חל על דם, וכעין שכתבו התוס' פסחים (כד:): ד"ה לרבות בסוה"ד.

דף ס ע"ב

(ט) גמ', קטורת שחפנה קודם שחיטתו של פר לא עשה ולא כלום. הקשה הרש"ש מדוע לא אמרו רבותא טפי דגחלים שחתה קודם שחיטת הפר פסולין. וכתב דאפשר דאי מכשירי מצוה בעלמא היא לא פסלה בהו הקדמה, וציינן למה שנסתפקה בכך הגמ' לעיל (מח:), גבי חישוב בה, ונשארה בתיקו.

(י) גמ', צורך פנים כפנים. הרמב"ם (פ"ב מעבודת יום הכפורים ה"ב) פירש, דצורך פנים היינו קטורת, שהיא עתידה ליכנס לפנים. אמנם רבינו חננאל כאן פירש דצורך פנים היינו שחיטה, שדמו עתיד ליכנס לפנים. וכן כתבו התוספות ישנים לעיל (לט: ד"ה הנחה) (ועיין בהערות הגרי"ש אלישיב).

בריח הקטורת ליכא מעילה כיון שאין בו ממש כמו קול ומראה. ואיכא ביניהו אי מריח הדס של הקדש, דלתירוץ ב' אין בו מעילה. ולתירוץ א' יש בו מעילה כיון שלא נעשית מצוותו.

דף ס' ע"א

(א) גמ', והני תלתא קראי למה לי, חד למעוטי מנותר וכו'. כתב השפת אמת דנראה דהקושיא והתירוץ כאן, לא קאי אליבא דכולהו אמוראי לעיל, אלא דוקא לרבי יוחנן דיליף מ"הוא", אבל עולא ודבי רבי שמעון לא דרשי הנך דרשות, שהרי מ"הוא" אי אפשר למעט טומאה או נותר, אלא דווקא מעילה, דילפינן דהוי לפני כפרה כלאחר כפרה. ועל כרחך דלעולא ודבי רבי שמעון נותר וטומאה ומעילה נתמעטו מחד קרא.

(ב) גמ', תלתא קראי בדם למה לי חד למעוטי מנותר וכו'. הקשה הגבורת ארי הרי אין איסור חל על איסור, וסוגיין הא אתי אפילו לדעת רבי שמעון דסבר דאפילו באיסור כולל ומוסיף אין איסור חל על איסור. ותיריך, דנפקא מינה בישראל שהגדיל לאחר שנעשה הדם נותר, דלדידיה הני איסורים דדם ונותר חלו בבת אחת, ובכהאי גוונא איסור חל על איסור דהי מינייהו נפקת עיין שם.

(ג) גמ', חד למעוטי מנותר וחד למעוטי ממעילה וחד למעוטי מטומאה. בזבחים (מו.) פירש רש"י, דמ"לכם" ילפינן שיהא לכם כשאר חולין ולא כקדשים, (וממילא אין בו דין נותר). ומ"לכפר" דרשינן, דלכפרה נתתו כקדשים ולא לדבר אחר כקדשים, אלא כחולין הוא, ואין חייבין עליו משום טומאה. ומ"הוא" ילפינן למעט ממעילה דלפני כפרה כלאחר כפרה.

(ד) מתני', וכן במזבח הזהב. הקשה הגבורת ארי הרי במזבח הזהב היו שני מיני הזאות אחד על הקרנות, והשני על טהרו של מזבח. ולמה לא הזכירו קרנות המזבח, ואם נתן מקצת ונשפך הדם, שיביא דם אחר ויתחיל ממתנות שעל הקרנות. וכן על טהרו ונשפך הדם, שיביא דם אחר ויתחיל ממתנות שבטהרו, ואין צריך לחזור ולהזות ממתנות שבקרנות. ועיין שם שדן דבגמ' משמע דקרנות וטהרו הוא רק אחד. וכן כתב השפת אמת דמשמע דהקרנות וטהרו של מזבח כפרה אחת הן, ואם נשפך בינתיים צריך לחזור ולהזות גם על הקרנות, וכן משמע לקמן בברייתא. וכן כתבו התוס' בזבחים (מב.) ד"ה כגון. אבל רש"י (מב:): ד"ה בארבעה פירש, דכל אחד מהן כפרה בפני עצמן הן. (ועיין גם בהערות הגרי"ש אלישיב)

(ה) גמ', א"ר יהודה אימתי בדברים הנעשין וכו'. כתב הגבורת ארי, דאין לפרש דתנא קמא פליג אתרויהו, וסבירא ליה דהסדר מעכב בכל, דאם כן הוי ליה לפרש טעמא דתנא קמא נמי כדמפרש טעמא דרבי יהודה ודרבי נחמיה. אלא ודאי דתנא קמא לא פליג, וסבר כרבי יהודה או כרבי נחמיה. אמנם הרמב"ן (ליקוטים לדף ע') כתב, דתנא קמא פליג אתרוייהו וסבירא ליה, דכל האמור בפרשה הסדר מעכב בהו דחוקה קאי אכל מה דכתיב בפרשה, והכי נמי דמעכבי בגדי זהב הנעשה בחוץ. ובהערות הגרי"ש אלישיב תמה על הוכחת הגבורת ארי, משום דלתנא קמא לא קשה כלל מאי טעמא, דכיון דכתיב חוקה, ובפשטות קאי על כל הפרשה.

הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף ס – דף סא

ז שבט – ז שבט התשע"ד

והוי מצי למימר ולטעמך. ובהערות הגר"ש אלישיב דחה ראייתו ממנחות, וכתב, דכאן כיון שבצעם הכפרה אין שום חסרון, אלא שהתורה רצתה שהכהן יעשה כסדר הפרשה, בכדאי גוונא לא אמרינן שיחטא הכהן ויביא חטאת בשביל שיהא כסדר אם הסדר אינו מעכב, עיי"ש.

ג) גמ', אימא לי שנה רבי יעקב בלוגין. הקשה הגבורת ארי למה לא שנו מחלוקת זו גבי חטאות הפנימיות כגון פר כהן משיח ופר העלם דבר ושעירי עבודה זרה, דהם נמי טעונים הזאות על הפרוכת, ועל קרנות המזבח הפנימי. דלרבי מאיר אם נשפך באמצע יביא אחר ויתחיל, ולרבי אליעזר ורבי שמעון ממקום שפסק משם הוא מתחיל. ואמנם בקרן אורה ובחים (ו). כתב, דנחלקו נמי בפר כהן משיח ופר העלם דבר.

ד) רש"י ד"ה זה לפני ולפנים, כפר וכו' על טומאה שארעה וכו' אם נכנס אדם שם בטומאה. הקשה המהרש"א, דהלשון מגומגם דאי כבר נכנס לשם בטומאה איך כתב על טומאה שארעה שם, ועוד אי נטמא לפני שנכנס למה לי קרא, הרי כבר נתחייב משנכנס לעזרה והיכל. ותירץ הרש"ש, דאיצטריך משום דסלקא דעתך דכיון דקדושתו חמורה לא יכפר. עוד כתב, דאין להקשות איפכא למה לי קרא לעזרות ולהיכל, הא כבר נתחייב בכניסתו לפני ולפנים, דיש לומר נפקא מינה כשבא דרך גגין דפטור כדאיתא בשבועות (ז:).

ה) תוס' ד"ה אלא מעתה וכו', הכי נמי הוה מצי למיפרך מומיתר השמן דקאי ביה. כתב בחידושי הגרא"מ הורוויץ דיש לומר דמקרא דומיתר השמן לא קשיא, משום דבעני לא כתיב ביה יתר.

ו) תוס' ד"ה דברי הכל וכו', הרמב"ם (פ"ה ממחוסרי כפרה ה"ה) פסק דמתנות הראש אין מעכבות, ופסק (שם, פ"ד ה"ב) כרבי עקיבא דאם נתן כיפר ואם לא נתן לא כיפר, וכתב המהר"י קורקוס דהרמב"ם מפרש, דאם השמן בעין אם לא נתן לא כיפר ואם השמן נשפך אין מתנות הראש מעכבות. וכתב היד דוד דלפי זה אתי שפיר דעת רש"י דאיהו נמי סבירא ליה כן.

דף סא ע"ב

ז) תוס' ד"ה אשם וכו', תמה וכו' והא כל מה שנתן ממנו כמאן דליתיה דמי. כתב הרש"ש דיש לומר דאינו תמה כל כך, דהא אף ששחטו שלא לשמו, מכל מקום צריך לזרוק דמו על גבי המזבח, ומיקרי שפיר שתי אשמות. והווי כנשפך הדם דמתניתין, דלא עלה לשם חובה כיון דלא נגמר הזאותיו. ועוד תירץ, דכמו שמצינו לדעת רבי שמעון (נוזר מו:): דנוזר שגילח על העולה או של מים, דשלא לשמן יצא דהרי גם בהן לא כתיב מדם אשמו. ובגבורת ארי הוכיח דעדיין שם אשם עליו, משום דצריך להביא נסכים עמו. וכעין זה כתב בחידושי הגר"ז כאן, ונעיין שם שהוסיף לחדש דעיקר הטהרה במצורע תלויה במתן בהונות].

ח) בא"ד, הקשה הרש"ש לשיטת רש"י הרי גבי לוג נמי כתיב "אחד" ואפילו הכי סבירא ליה לעיל שיביא לוג אחר ויתחיל ממקום שפסק. ותירץ, דהכא שאני כיון דמאשם השני על כרחו יתן מדמו גם על המזבח ויעשה את פעולת הראשון, הלכך לא מיקרי אשם אחד.

יא) גמ', תנן אם עד שלא גמר מתנות שבפנים וכו', יחזור ויחפון מבעי ליה. הקשה הרש"ש מדוע לא תירצו דבשעיר קאי. ותירץ, דעדיין יקשה דמכל מקום מדוע לא אשמעינן בפר דאפילו החפינה נפסלת.

יב) גמ', ואם איתא יחזור ויחפון מיבעיא ליה. הקשה הגאון רבינו עקיבא איגר הרי בלא דברי רבי חנינא נמי קשיא דיחזור ויקטיר מיבעיא ליה, דהא הקטרה הוי עבודת פנים ממש. ואמנם לפי הביאור הראשון שכתבו התוספות ישנים בדעת רש"י (עיי' לעיל אות ו), דהטעם דאם הקדים הוצאת הכף לאילו כשר, אף דהוצאת הכף הוי עבודת פנים. משום דבהקדים עבודת פנים אינו מעכב דדוקא האיחור מעכב, ניחא. דבלאו רבי חנינא לא בעי לחזור ולהקטיר, דאי משום ההקדמה הרי הקדים אינו מעכב, ואם משום איחור השחיטה הרי שחיטה אינה עבודת פנים. אבל לפי מה שביארו, דהוצאת הכף והמחתה לא חמירי כשאר עבודות פנים כיון שאינה לכפר, קשה מהקטרה.

יג) רש"י ד"ה למעוטי שיריים, שפיכת וכו' ואע"פ שהן נעשין בבגדי לבן אין סדרן מעכב. כתבו התוספות ישנים (סא:): בד"ה וחד למעוטי, דנראה מדבריו דאם יעקור את השיריים לגמרי יעכב. והקשה, הא פרכה הגמ' בסמוך עלה, מהא דאמר ר' יוחנן דתנא רבי נחמיה כדברי האומר שיריים מעכבין, ומאי קושיא, הא יש לומר דהתם מעכבי משום דלא עשאן כלל. וכתב, ומשום הכי פירשו, דלמעוטי שיריים היינו שאינן מעכבין כלל לרבי נחמיה. ורבינו חננאל כתב שאם איחר, או שינה שפיכתן אל היסוד לא מעכבי. ובתוס' הרא"ש כתב ליישב דברי רש"י, דבדואי לרבי נחמיה לא מעכבי כלל, וכונת הגמ' למעוטי שיריים דלא מעכבי כסידרן, דכיון דשיריים החיצונים קיל דלא מעכבי כלל, לכן מוקימנא חדא מיעוטא לשיריים הפנימיים דלא מעכב סידרן, אע"ג שהם עצמם כן מעכבין.

יד) תוס' ד"ה תנא רבי נחמיה וכו', א"כ ה"ה שיריים אע"ג דלא מעכבי ליחייב עליהן בחוץ וכו'. והשפת אמת כתב, דיש לומר דדוקא שיריים [הניתנים על היסוד] דאינן בני כפרה והרצאה כלל, אי לא מעכבי לית בהו חיוב בחוץ. אבל מתנות של חטאת הניתנים על המזבח אף דאין כולם מעכבים, מכל מקום כל אחד מהן ראויה להיות האחת המכפרת, ולהכי בני הרצאה מיקרו וחיוב עליהן בחוץ.

דף סא ע"א

א) גמ', בקטורת לא קמיירי. הקשה השפת אמת דעדיין קשה בגוונא דסיפא שנשפך קודם מתנות שבחוץ, דבעי נמי לחפון שוב אחר שחיטת הפר השני, ועל כרחך צריך לחזור גם על ההזאות שבפנים, דאם לא כן תהיה הקטרה אחר הזאה. וכתב דצריך לומר, כמו שכתבו התוספות ישנים והריטב"א דכיון דכבר הוזה בפנים כל המתנות, אינה בכלל קטורת שחפנה קודם שחיטה. (ועיי' שם מה שביאר בדעת הרמב"ם דמשמע דצריך לחזור ולחפון).

ב) גמ', ואם איתא יחזור וישחוט מיבעי ליה. הקשה הרש"ש הא איהו נמי מודה דלמצוה בעינן שחיטת השעיר אחר מתן דם הפר, ולדידיה נמי תקשה, למה יחזור ויזה, ולא יתקן הסדר כראוי, על ידי שיחזור וישחוט. ועיי' שם שהוכיח דבעי למיעבד הכי ממנחות (סד.). ותירץ, דאין הכי נמי,

הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף סא – דף סב

ז שבט – ח שבט התשע"ד

מצוה בראשון.

ב) גמ', ואם היה שני מובחר ממנו יביאנו. כתב הריטב"א דגבי שער לעזאזל לא שייך סברא זו, כי אינו אלא לשלוח. ודוקא גבי פסח שאכילתו מצוה, ויש בו דם ואימורים למזבח בעי למיהוי מן המובחר. ובתוס' לקמן (סד:) ד"ה ואם נסתפקו אף בשעיר הפנימי הנשרף חוץ לג' מחנות, (ואף שיש בו אימורים למזבח). אפילו אם היה שני מובחר ממנו מצוה בראשון.

פרק שני שעירי

ג) מתני' מצותן שיהיו שניהם שוין במראה ובקומה. הקשו התוספות ישנים והתוספות הרא"ש, איך אפשר שיהיו שוין במראה ובקומה, הרי אמרינן בסנהדרין (עא.) גבי בן סורר ומורה, שעל כרחך לא היה ולא עתיד להיות משום דכתיב בננו זה, שיהיו אביו ואמו שוין במראה ובקומה. וחילקו, דבבני אדם אי אפשר אבל בבעלי חיים אפשר. עוד הקשו, דמפורש בירושלמי דאפילו חיטה אחת אינה דומה לחברתה ממש. וכתבו, דעל כרחך אין הכוונה שיהיו שוין ממש בדקדוק, אלא שיהיו שוין כל מה שיוכלו. ואמנם ברש"י כתב שיהיו שוין במראה שיהיו שניהם לבנים או שחורים או שחופים (דהיינו לא שחורים ולא לבנים, רש"י חולין (קלה.) ד"ה שחופות). ומשמע דסגי בזה ואין צריך דמיון יותר. וכן כתב הריטב"א ודקדק כן דברי רש"י.

ד) שם, השפת אמת תירץ הקושיא מבן סורר, דבשני שעירים יש לומר שיהיו שוין כאחד אם הם תאומים, אבל אב ואם של בן סורר אי אפשר שיהיו תאומים. ובגבורת ארי כתב, דבסנהדרין (שם) מבואר שלא יתכן שיהיו שוין במראה, בקומה, בקול, דהיינו כל אלו יחדיו. אבל במראה וקומה לחוד יש לומר דשייך.

ה) מתני', שוין במראה ובקומה ובדמים, מבואר בירושלמי דהכוונה שיהיו שניהם שוים לפי ערכם האמיתי, ואפילו אם נמכרו על ידי שני בני אדם ואחד מכר יותר ביוקר מחבירו, נחשב שוה בדמים. ולפי זה צריך ביאור איך אפשר שיהיו שוין במראה ובקומה, ולא בדמים. וביאר השפת אמת דאפשר בגוונא שאינם שוים באיכותם, כגון אחד שני לבטן, ואחד שלישי לבטן ומחירו יקר יותר אף שבמראה וקומה שוים. [אמנם לפי זה א"א להעמיד מתני' שהשעירים תאומים, ודלא כמו שתירץ השפת אמת לעיל בהערה הקודמת]. ובהערות הגרי"ש אלישב פירש. דשייך בגוונא דאחד מהם שוטה. (ושוטה אינו מום בבעלי חיים). ואפשר נמי בגוונא שלאחד ניטלו שיניו דמחירו נמוך מחבירו, ושמא אינו בכלל שינוי מראה.

ו) מתני', ובלקחתן כאחד. הקשה הגבורת ארי מנין דבעינן שילקחו כאחת. ובגמ' לא מצינו ילפותא לכך, ומאי דרך לענין השוואתן במראה בקומה ובדמים הובאו בגמ' ג' דרשות. ובתוספות יום טוב כתב, דכשם שכתבו התוס' (ד"ה שני) אליבא דרבי שמעון דמראה וקומה שקולים הם ומחד קרא נפקא כיון דשניהם בגופן של השעירים, כך יש לומר דדמים ולקחתן כאחד נמי מחד קרא נפקא, דשניהם דברים שחוץ לגופן בקנייתם. והגמ' נקטה רק שלשה דינים של שוין במראה וקומה ודמים אבל הוא הדין לכולהו. (ועיין באות הבאה).

ט) גמ', אף לקיחה בעצמו של כהן. במקדש דוד (סי' י"ב סק"ו) הסתפק, האם הא דמקבל את דם האשם בידו למתן בהונות יש לה דין קבלת הדם, אלא דהווי ביד ולא בכלי. או דהוא דין מיוחד, ונפקא מינה לענין הא דבעינן לקבל מן הפר ממש, ולענין הצורם אוזן הפר ואחר כך קיבל דמו דפסול. עיין שם.

י) גמ', וכולן מטמאים בגדים ונשרפים אבית הרשן דברי ר"א ור"ש, וחכ"א וכו'. כתב רבינו חננאל דרבי אליעזר ורבי שמעון לשיטתם דממקום שפסק מתחיל ונמצאת כפרה בכולן. וחכמים היינו רבי מאיר וכן כתבו התוספות ישנים. אלא שהוסיפו דמשמע בגמרא דאפילו נשפך אחר שנגמרו מתנות שבפנים מן הראשון גם סוברים חכמים דרק האחרון עוקר הכפרה אף על פי שבוזו כולי עלמא מודו שממקום שפסק מתחיל, דטעמא דרבנן הוא דכיון שנדחת כפרתן ודחה הלכתן ולא מטמאין בגדים ואין נשרפין אלא האחרון שבו נגמר הכפרה, ואפילו ר"א ור"ש יכולים לסבור בזה כחכמים. אמנם פירוש רבינו חננאל ניחא לגירסא דידן. אמנם לתורת כהנים (אחרי מות פ"ד ה"ג) דגרסי דרבי שמעון אית ליה דרבי מאיר דרק האחרון נשרף, אי אפשר לומר דאזיל לשיטתיה. ובביאור הגר"א שם פירש דטעם מחלוקתן, דלמ"ד דכולן נשרפין ס"ל דכיון שכל א' מכפר קצת הרי כל אחד כפרה בפני עצמה, ור"מ ור"א ור"ש ס"ל דרק האחרון אף על פי שכל אחד מכפר מקצת כיון שהאחרון הוא שגומר הכפרה.

יא) גמ', בעא מיניה רבא מר"נ כמה שעירים משלח וכו'. כתב רש"י (סב.) בד"ה וכי עדרו. רבא וכו' ותנן כולן נשרפים אבית הדשן. ולכאורה נראה דפירש דהא דבעי רבא היינו אליבא דרבי אליעזר ורבי שמעון. אבל לרבנן דאין מטמא בגדים אלא אחרון, הכי נמי בשעיר המשתלח אינו משתלח אלא אחרון. ואמנם התוספות הרא"ש כתב בתחילה לפרש הגמ' כן. אבל לאחר מיכן כתב דיש לפרש הספק גם אליבא דרבנן. דיש לומר, דדווקא בפר ושעיר דלכפרה קא אתו בהזאת הדם, מסתברא דאחרון עיקר, הואיל ובו נגמר הכפרה. אבל שעיר המשתלח כיון דעל כולם חל דין שעיר המשתלח ואין מעלה לאחרון יותר מהראשון, כולם שוים. ולפי זה ביאר הקושיא דוכי עדרו הוא שורף, היינו שטען מסברא, דאם לא מסתבר שמשלחים את כולם, הכי נמי לא מסתבר שישרפו כל הפרים. והא מה שנחלקו חכמים על ר"א ור"ש לא נחלקו מטעם זה, ומשמע דלדידהו נמי לית להו להך סברא, ואם כן בשעיר המשתלח נמי נימא מסברא שכולם ישתלחו לעזאזל.

דף סב ע"א

א) גמ', איזה מהן שירצה יקריב דברי חכמים ר"י אומר מצוה בראשון. בנימוקי הגרי"ב, תלה בפלוגתא דר"י וחכמים השאלה, במי שיש לו שני ילדים למול ביום אחד, האם צריך להקדים את זה שנולד תחילה. וכן הוכיח כדברים האלו בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' קכו). גבי מעשה שמינו בעל תוקע לראש השנה ונחלה, ומינו אחר תחתיו, ועד זמן התקיעות נתרפא הראשון. דאין לראשון זכות קדימה, אלא איזה מהם שירצו יקחו, דלהלכה נקטינן כחכמים שאיזה מהן שירצה יקריב ואין

הדף היומי

מסכת יומא דף סב – דף סג

ה שבט – ט שבט התשע"ד

לא אמרינן הואיל הואיל במחוסר מעשה.

(יב) רש"י ד"ה על טבעת שניה, לצד מזרחית צפונית שמשם השמש באה שחרית. תמה הרש"ש מאי פסקא דבשחרית זורחת ממזרחית צפונית, הרי בימות הגשמים זורחת מדרומית מזרחית. ועוד תמה הרי איתא בתמיד (פ"ד מ"א) דפני הכבש לפני השוחט היו למערב.

(יג) בא"ד, וטעמא דטבעת שניה לא ידענא וכו'. **בתוספות ישנים** (סג. ד"ה על טבעת), וכן המאירי פירשו הטעם שהיה בטבעת שניה כיון שעל הטבעת הראשונה היה נפל צילו של כותל המזבח.

(יד) בא"ד, כדי שתהא הראשונה מסיעתו להאחז בה רגלי הבהמה. **בתוספות ישנים** (ס"ג. ד"ה על טבעת, הקשה ר' אלחנן, דאין זו סברא שיהפכו רגליה כלפי המזבח שמא תטיל גללים. אמנם כל זה קשה אי היו ששת הסדרים של הטבעות ממזרח למערב, כדאיתא במסכת מדות, אבל אי היו מצפון לדרום גם אי היה קושר רגליה אל הטבעת הראשונה היה ראשה כלפי המזבח, ולא קשיא לרש"י.

(טו) רש"י ד"ה הא דאמר שמואל, ומחוסר וכו' הואיל ובהן נאמר הוי כמעשה בגופן. פירש הרש"ש מאי פסקא דבשעת שחיתת הזבח צריך שיהא השער פתוח הוי כמחוסר מעשה בגופן.

(טז) תוס' ד"ה על טבעת שניה, לא רצו להקריבו למזבח שמא יטיל גללים. הקשה בהערות הגר"ש אלישיב דאם כן, למה דווקא בתמיד לא שחטו אלא בטבעת השניה, ואם תאמר דאין הכי נמי את כל הקרבנות שחטו שם, אם כן למה עשו כלל טבעת ראשונה. נוחכ"א כתב דנראה דלא קשיא כלל כיון דבאמת איזה חציצה תהיה כאן אי תרביץ גללים. אלא בעינן לומר דהווי הרחקה דהוי יכולים לשחט בראשונה, ובמה שעשו ההרחקה הווי פעולת כבוד למזבח. ואם כן בעינן לשם כך דוקא טבעת כדי לדלג עליה שהוא מהות הכבוד.]

דף סג ע"א

(א) גמ', שחטן בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל פטור. בקהילות יעקב (מנחות סימן ג' אות א') מבאר, דאף דאמרה הגמ' דשייך לומר לגבי דינא דשוחט בחוץ דהא דלא נפתחו הדלתות הווי מחוסר זמן ואין מחוסר זמן לבו ביום, מכל מקום ברור דאם ישחט השלמים לפני פתיחת הדלתות יפסלו, ולא נימא דאין מחוסר זמן לבו ביום, והוא משום שהעבודה אינה כדין ופוסלת.

(ב) גמ', ומי אית ליה לרב חסדא הואיל וכו'. השפת אמת, סבר לומר דלסלקא דעתין דגמ' פסח לא בעי עקירה, והקשה דאם כן מדוע בעינן הואיל, הא הווי שלמים. אמנם הביא דהריטב"א כתב, דלסלקא דעתין נמי בעי עקירה. ומה שאמרה הגמ' הכי השתא וכו' היינו משום דאדרבה משום דגם בסלקא דעתין ידע זאת תמה על עצם מה שהשווה. והכריח את דבריו, משום דאי נימא דבסלקא דעתין אין צריך עקירה, אם כן לשמו פטור היינו ששחטו בהדיא לשם פסח, וזה ודאי לא שייך הואיל, דהא שחטו בפירוש לשם דבר שאינו ראוי לפנים.

(ג) גמ', ואמר רב חלקיה וכו'. הקשו התוספות ישנים (סד). בד"ה ואמר,

(ז) מתני' אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשני. הקשו התוספות ישנים (בעמוד ב'), כיון דקודם הגרילה ראוי לשעיר הנעשה בחוץ, למה לא יקח שנים אחרים ויוכל לקיים מצות לקיחתן כאחת. ותירצו, דמיירי כשכבר הפרישו אחר לשעיר הנעשה בחוץ. אמנם הריטב"א כתב דלא נהירא מדלא פירשוה בגמ'. אלא דסתמא קתני, ובכל גוונא יקח זוג לשני, כיון שאין מצות לקיחה כאחת חשובה כל כך לערבב עליו את השורה ודיינו שנתקיים כבר מצות לקיחה כאחת. [דהיינו בזוג הראשון] **ובהערות הגר"ש אלישיב,** הוסיף לבאר, דודאי משום דבעינן שיהיו שוין במראה ובקומה, בעינן זוג חדש אפילו אם ידחה השעיר היחיד לקרבן אחר. וכוננת הריטב"א דוקא אי משום דינא דלקיחה כאחת, כיון דלא ילפינן לה מדרשה, הוי מצוה דרבנן, (עיין בהערה הקודמת) ולא ראוי לערבב עליו הסדר.

דף ס"ב ע"ב

(ח) גמ', מיעוט שעירי שנים. כתב הריטב"א דמהא שמעינן דכל היכא דאמרינן מיעוט רבים שנים אינו ספק כלל, אלא כאילו נכתב שנים בפירושו, עד כדי כך שהקשו כאן דלא היה צריך לומר שנים.

(ט) גמ', תניא נמי הכי גבי כבשי מצורע וכו' שיהיו שניהן שוין. הגאון רבינו עקיבא איגר והשיח יצחק הקשו למה הרמב"ם (בפ"א מטומאת צרעת ה"ח) כתב דציפורי מצורע בעינן שיהיו שוין. וכלל לא הזכיר דין זה בכבשים (בפ"ד ממחוסר כיפורים). **ובהערות הגר"ש אלישיב** ביאר דמקור הרמב"ם ממתניתין דנגעים (פ"ד) דבמשנה ה' שם הוזכר דמצוותן של ציפורי מצורע שיהיו שוות במראה ובקומה ובדמים ובלקיחתן כאחת, ובמשנה ז' שם גבי קרבנות מצורע לא הוזכר תנאי זה שיהיו שניהן שוין, ועל כרחק דהתנא שם סובר דבכבשי מצורע לא בעינן שתהא לקיחתן כאחת..

(י) גמ', מוספין של שבת ודאי צריכים שיהיו שניהם שוין. הקשו השיח יצחק והמהר"צ חיות מדוע השמיט הרמב"ם דין זה (בהלכות תמידין ומוספין). ובשיח יצחק כתב דשמא היה לו גירסא אחרת, וכדמשמע **במאירי** שגרס, מוספין של שבת ודאי אין צריכין שיהיו שניהם שוין מדלא כתיב אחד אחד. וכן ציין בהערות הגר"ש אלישיב למה שכתב רבינו חננאל אבל המוספין לא כתב שני כבשים אלא ללמד שהם שנים ולא ארבע, מדלא כתיב אחד אחד כבתמיד. ועיין בתוס' ד"ה מוספין, שהקשו לגירסא דילן למה לא הוזכר בשום דוכתא דבעינן במוספין שיהיו שניהם שוין.

(יא) גמ', מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי. התוספות ישנים (בדף סג). ד"ה מחוסר פתיחה הקשו, מאי שנא מהא דפסחים (סב). גבי שחטו למולים לזרוק דמו לערלים דאית ליה לרב חסדא הואיל ויכול למול עצמו לחומרא אף במחוסר מעשה, והכא לא אמר הואיל. ותירצו, דהתם בערל שייך בו הואיל, משום שבידו למול את עצמו, ועומד בכרת כל זמן שלא מל. מה שאין כן הכא שאינו בידו לא שייך הואיל. **והתוספות בפסחים** (שם) ד"ה כי תירצו, דמה שאמר רב חסדא הואיל לחומרא במחוסר מעשה היינו מדרבנן, הלכך שוחט בחוץ פטור דגבי דאורייתא

הדרגת היוזמי

מפכת יומא דף סג

ט שבט התשע"ד

אסור להקדישו.

(ז) **גמ'**, והא אין הגורל קובע וכו'. השפת אמת דייק ממשמעות הלשון, דאף בדיעבד לא קדיש במחוסר זמן. ואף דסתמא דתמורה (יט): דבכל הקרבנות מחוסר זמן שהקדישו קדוש בדיעבד, הכא גרע. לפי שאין הגורל קובע אלא כשעושה אותו כדין, ומהאי טעמא אף במסקנא דליכא חסרון דראוי לשם, מכל מקום אף בדיעבד לא קדיש, משום דהגורל לא היה כדין, דהא אינו ראוי לעזאזל. [נאמנם עדיין יקשה לתירוץ רבינא שהומם וחיללו, ולתירוץ רבא ששחט אמו, הרי נתקיים הגורל כדין ולמה לא אינו קדוש בדיעבד. (י.פ.)].

(יא) **גמ'**, אימר דשמעת ליה וכו'. הקשה החזון איש (קכו סק"ז) לפי מה שפירשו התוס' לעיל (מ'). ד"ה ואזדו, דמהא דרבי שמעון דאית ליה במת המשתלח לא ישפך הדם סבר דאין הגרלה מעכבת, ומשום דהם ב' מצוות נפרדות. אם כן לחנן דאמר מביא חבירו ומזווג לו, משמע דאינו מזה מן הדם עד שיביא המשתלח, ואם כן שני השעירים תלויים זה בזה, ועל כרחק דבעי למסבר דהגרלה מעכבת, והיכי סלקא אדעתין דלחנן הגרלה לא מעכבא. ותירץ, על פי מה שפירשו התוספות שם דהגמרא דוחה דמכל מקום אינו מוכרח דהגרלה מעכבא, אלא דכיון דנקבעו בהגרלה שוב תלויין זה בזה.

(יב) **גמ'**, הא מני ר"ש היא. הקשה השפת אמת מנא לה לגמרא דלרבי שמעון לא בעינן ראוי לשם, נימא דאף איהו מודה דראוי להגרלה בעינן דכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו, וכאן אי אפשר להגריל כיון שאינו ראוי לשם.

(יג) **גמ'**, דאי כתב רחמנא מחוסר זמן וכו' אבל בעל מום וכו'. הקשו התוספות ישנים (סד). בד"ה אבל, הא מדכתב רחמנא מחוסר זמן, ממילא ידעינן דבעל מום פסול, דאי לאו הכי לא משכחת לה שעיר המשתלח שיהיה מחוסר זמן, משום דאי אפשר להקים מחוסר זמן בגוונא דלא הגיע זמנו דבכהאי גוונא הגורל אינו קובע, כיון דאינו ראוי לה, אלא דבעינן לאוקמי בהומם וחיללו על אחר. ותירץ, דהוה מוקמינן לה לדרשא אחריתא. והגרע"א תירץ, דהוה מוקמינן לה שנעשה טריפה וחיללו על אחר, וכמו שפסק הרמב"ם (פ"ה מעבודת יום הכיפורים הי"ח) דטריפה פסול לשעיר המשתלח משום דכתיב יעמד חי, ואף דאיתא בחולין (יא): דפסולו משום שאינו ראוי לה, פירש הלב אריה (שם) דהיינו למאן דאמר טריפה חיה. והקשה הרש"ש הרי טריפה אינה נפדית, דאינה בעלת מום. וכתב דאולי כיון שהיתה הוה אמינא דבעל מום כשר לשעיר המשתלח, חוינן דאין קדושתו קדושה גמורה ומשום הכי טריפה נמי בת פדיה היא. והדבר שאול בתמורה (סימן יג סק"ג) כתב בשם החזון איש דכונת הגרע"א דאי לא כתב רחמנא לפסול בעל מום הוה מוקמינן לקרא דמחוסר זמן בטריפה, והוה אמינא דטריפה נפדית.

(יד) **רש"י ד"ה הראוי לפתח, בסוה"ד, וא"א להעמידה וכו'.** כתב המרומי שדה דדבריו דוקא לשיטת התוס' זבחים (נט): ד"ה עד, דדין דמתפיס תמימים אין יוצאים מידי מזבח לעולם מדרבנן הוא. אבל אי נימא כהרמב"ם (פ"ה מערכין ה"ז) דמתפיס תמימים לבדק הבית נעשין קדשי מזבח מדאורייתא, ודאי ראויין לאוהל מועד, ובעי לפרש כפירוש השני

מה צריך לאתוויי הא דרב חלקיה, הרי כיון דעקירת חוץ שמה עקירה על כרחק דהמשנה דפטרה משום שנשחט לשמה, ובנשחט שלא לשמה חייב. ותירצו דאין הכי נמי, אלא שכן דרך הש"ס, דכיון דרב חלקיה מפרש את המשנה הביאו את דבריו. והגרע"א תירץ, מהא דזבחים (ק"ד): סלקא דעתן דאשם שלא לשמו פסול לגמרי במחוסר זמן, והביאו את רב חלקיה דמוכח מדבריו דשלא לשמו כשר, ואם כן קשה לשמו אמאי פטור נימא הואיל.

(ד) **גמ', הכא פסח בשאר ימות השנה שלמים נינהו.** היינו משום דלא בעי עקירה. וביאר החזון איש (זבחים ליקוטים א סק"א) דמייירי כשעבר הפסח, דאילו קודם פסח לכולי עלמא בעי עקירה, כמו בנטמא בעלים דמבואר בפסחים (ס"ד). דלכולי עלמא בעי עקירה משום דראוי לפסח שני.

(ה) **גמ', שם. בקהילות יעקב** (מגילה סימן ז') ביאר דלא בעי עקירה, משום דהמקדיש פסח, בתחילת הקדשו חל בו פסח בזמנו, ושלמים שלא בזמנו.

(ו) **רש"י ד"ה האי לא וכו', ואע"פ וכו' שוין בשמותיהן.** הקשה החזון איש (קכח סק"ב) מאי לי דשוין בשמותיהן, אם נתקדשו השעירים הללו לפנימיים, איך שייך לשנותם לשעיר הנעשה בחוץ, הרי מבואר לקמן (ס"ה). גבי פר ושעיר שאבדו שאין ראויין לשעירי רגלים, ואם היו ראויין לשעיר הנעשה בחוץ ודאי ראויין גם לרגלים. וכן מבואר בשבועות (יד): דאין הפנימי ראוי לרגלים משום שאינו ראוי להקרבת חוץ, כמו שפירש רש"י (שם) ד"ה כולן. והא דמבואר לעיל (ס"ב): שראוי לשעיר הנעשה בחוץ, היינו משום שהקדישן בפירוש שיהיו ראויין לכל מה שייחדו אותם.

(ז) **תוספות ד"ה שלמים, בסוה"ד, וי"ל דהתם הבהמה ראויה לשחיטה בפנים וכו'.** הגרע"א מביא, שהקשו מהא דבכורות (ט"ז). גבי מום בדוקין שבעין ששחטו בחוץ חייב, ומוכח שכל שאם עלה לא ירד חייב עליו בחוץ. וכתב לחלק דהתם אחר ששחטו בפנים נתקבלה השחיטה ומה שאסור להקטירה הוא איסור נפרד להקטיר בעל מום, אבל בשחטו קודם פתיחת דלתות ההיכל מה דאסור להקטיר הוא משום החיסרון בשחיטה.

דף סג ע"ב

(ח) **גמ', ת"ל קרבן. העיר הרש"ש** שלשון קרבן כתוב ביום השמיני שמשמע שדווקא מיום השמיני כשר לקרבן דהיינו להקדישו, ואילו בזבחים (דף יב ע"א) אמר רבי אפטוריקי דכבר מליל שמיני הוא ראוי להקדישו.

(ט) **גמ', טעמא דרבי רחמנא הא לאו הכי וכו'.** במנחת חינוך (מצווה רצ"ג אות א' ג') בנדפס מחדשן) הביא דגדול א', דייק מסוגיין דמחוסר זמן לאו דווקא מעת לעת, דאם לא כן אפשר לתרץ דצריך קרא להיכא דהוה מעת לעת לאחר חצות ביום הכיפורים, והוה אמינא דמותר להגריל ואם יצא בגורל לה' יחכה עד לאחר חצות ויקריבנו. ודחה הדברים, לפי שיטת הראשונים דאסור להקדיש מחוסר מעשה, והכא הגורל מקדשו, ומשום הכי אפילו יהיה כשר לאחר חצות, בשעת הגורל דהוה שעת הקדש

הדרש היוזמי

מסכת יומא דף סג – דף סד

ט שבט – י שבט התשע"ד

האם דחייתו לצוק מתירתו גם באכילה. והאבי עזרי (פ"ב מאבות הטומאה ה"י) כתב דפשוט שאסור באכילה דלקמן (ס"ז): פליגי רב ושמואל לגבי איסור הנאה. ויסד דהא דאמרינן דחייתו לצוק זו היא שחיטתו היינו דוקא מדין העבודה דקדשים, כגון לדין דמחוסר זמן. אבל לענין אותו ואת בנו אינו שחוט. והוכיח דבריו מהא דהרמב"ם (פ"ב משחיטה ה"ו) פסק דהשוחט עגלה ערופה ואת בנה עובר בלאו דאותו ואת בנו, דמשמע שאם ערפה ושחט את בנה אינו חייב, ואמאי הא בפ"ג מאבות הטומאה ה"ג פסק, דעגלה ערופה אינה מטמאת טומאת נבילות, דהיינו דעריפתה זו היא שחיטתה, ובפ"ה מעבודת יום הכפורים ה"ז פסק, דדחיית השעיר זו היא שחיטתו ונפסל מדין מחוסר זמן. העולה מכך דהא דעריפת העגלה היא שחיטתה, היינו דמה שנערפה דאינה מיתה דהוא דין התורה בה. אבל אין העריפה דין שחיטה. והכי נמי לענין שעיר המשתלח דאם ישחט את אמו אין עובר בדחייתו לצוק משום אותו ואת בנו, (ועיין לעיל אות ב) דדין דחייתו זו היא שחיטתו היינו דוקא לדין קדשים שנאמר בו ולענין מחוסר זמן. אבל לדין אותו ואת בנו דאינו דין בקדשים אין דחייתו שחיטה. ועיין בדבריו איך יישב מה שנראה לכאורה מתוס' ד"ה דחייתו שלא כדבריו.

ה) גמ', התם לא איתחזי כלל. הקשה המהרש"ם לדעת התוספות תמורה (כד): ד"ה קסבר דעוברין במעי אימן חלה קדושה עליהן ואינם נקראים מחוסר זמן (דלא כהרשב"א במשמרת הבית שער ד'). הווי להו נראה ונדחה. ותירץ, דמכל מקום לא איתחזו להקרב משום דשילל פסול להקרב. ועוד, דעובר ירך אימו (ואינו נחשב נראה ונדחה).

ו) גמ', שם. הקשו התוס' ישנים (בעמוד ב') בד"ה דיליף והריטב"א, דלרבי יוחנן כל קדשים ששחט את אמן יפסלו משום דנראו ונדחו, ובזבחים (קיד): אמרינן דקריבין. ותירצו, כיון דמחוסר זמן אף שהיה דחוי מעיקרא, ובעל מום עובר אף שהיה ראוי ונדחה, לא נפסלו כדילפינן מקרא. הכי נמי אותו ואת בנו דהווי בכלל מחוסר זמן, והוי כמום עובר משום שאין דיחוי אלא לבו ביום.

ז) גמ', סבר לה כרבי יוסי. הקשה הרש"ש דאף שמצוה בראשון מכל מקום היינו מדרבנן, ואילו דין לקיחתן כאחת דאורייתא. ואמאי לא יקח מווג השני דהווי לקיחתן כאחת. וכתב דלפי מה שפירש במשנה דכשבא תחתיו מיקרי לקיחתן כאחת אתי שפיר.

ח) גמ', שם. הרמב"ם (פ"ה מעבודת יום הכיפורים ה"ט) פסק דמצוה בראשון, ואילו בהלכות קרבן פסח (פ"ד ה"ו) פסק דמי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר והרי שניהן עומדין, שיקריב אי זה מהן שירצה לשם פסח והשני יקרב שלמים. וביאר האבן האזל (פ"ה מעוהכ"פ ה"ט) דגבי קרבן פסח מי שלא נקרב נעשה לאלתר שלמים (דלא בעי עקירה) ולא אמרינן דיקח הראשון וידחה השני מדינו. מה שאין כן הכא שאף השני שרועה לא נדחה משמו ונשאר עליו שם חטאת אלא שנתכפרו באחר, ובוהו שפיר פסק דמצוה בראשון. (ועיין מה שתירצו בלחם משנה (פ"ה מעוהכ"פ ה"ט) ובמהרי"ק פ"ד מק"פ ה"ו).

ט) רש"י ד"ה בעידנא דאיתחזאי וכו' בתוה"ד, ובתוך כך מת. כתב הרש"ש דלכאורה אף אם מת אחר מתן דמים דפר, הרי כיון דמת נדחה,

דרש"י (ועיין בתוס' זבחים ק"ג: ד"ה יצאו, שהעירו בזה). והשפת אמת כתב, דאף לשיטת הרמב"ם אינו חייב להקריבה כיון שהוא לא הקדישה אלא היא קדשה מאיליה, ובקרא כתיב ו"אל פתח אוהל מועד לא הביאו" דמשמע שהיה מחויב להביאו לשם.

טו) רש"י ד"ה ולא אוציא פרת חטאת, לא גרסינן וכו'. התוספות הרא"ש הביא שרבינו חננאל גרס לה, ופירש, דפרה מיקרי ראוייה לבוא אל אוהל מועד, ומאי דאמרינן דקדשי בדק הבית אינם ראויין לאוהל מועד, פירשה בבמה טמאה.

טז) בא"ד, ולא אוציא שעיר המשתלח שהוא ראוי וכו', להגריל וכו'. כתב הריטב"א דלא דק, דהא אמרינן לעיל (ס"ב): דהשוחט לשעיר קודם הגרלה חייב שראוי לשעיר הנעשה בחוץ, ואם כן איך כתב רש"י שראוי להגריל שמשמע דמיירי קודם הגרלה ואמר עלה בברייתא דפטור. ובגליון הש"ס הרגיש בזה, וציין לתוספות ישנים (ד"ה עד שלא הגריל) שהביאו מזבחים (ק"ב). כדברי רש"י, (עייין שם). והמגיה על הריטב"א הביא מספר שאלת הכהנים תורה שתיירץ, דמיירי במת המשתלח שמביא ב' שעירים אחרים ומגריל עליהם, ושל שם שבזוג שני ירעה. ולכך אף קודם הגרלה אינו חייב דאינו ראוי לשם.

יז) תוספות ד"ה זריקת וכו', הקשה וכו' ובבעלי מומין אמאי איצטרין וכו'. הקשה הרש"ש בשם המשנה למלך, לשיטת התוספות והר"ן בנדרים (ב). דאין עונשים על הנלמד בבמה מצינו, מאי קשיא להו לתוספות הכא, הרי אי לא יכתב זריקה והווי ילפינן לה במה הצד משחיטה והעלאה, לא היו לוקין עליה. והביא לתרץ, דקושיתם למאן דאמר עונשין מן הדין, והקשה, הא מכל מקום לכולי עלמא אין מזהירין מן הדין והדרא קושיא לדוכתא.

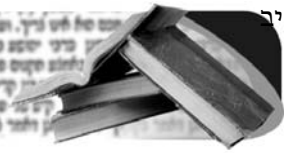
דף סד ע"א

א) גמ', כגון שהיה לו חולה. פירש הריטב"א דאף דבלאו הכי נמי משכחת לה ששחטו במזיד לבריא שלא כדוין, אלא דכל דאפשר לאוקמה בהתירא עדיף טפי. והקשה הגרע"א, אמאי לא קאמר שהיו ב' השעירים אב ובנו, וכששחט השעיר לה' נעשה השעיר המשתלח מחוסר זמן. ובהגהות מהרש"ם נמי הקשה כן, אבל פירש דקשיא דוקא למאן דאמר בחולין (ע"ה): דאותו ואת בנו נאמר גם באב ובן. אבל אי נימא דבעינן דווקא אם ובנה לא קשיא.

ב) גמ', שם. הקשה השפת אמת מה צריך קרא לפסול בכהאי גוונא תיפוק ליה דאסור לשלחו משום לאו דאותו ואת בנו. ותירץ בשם חתנו הגרי"מ, דנפקא מינה בעבר ושילחו.

ג) גמ', דחייתו לצוק זוהי שחיטתו. פירש הריטב"א דהכי גמיר להו. ןלכאורה אפשר היה לומר דדעת התוספות בד"ה דחייתו וכו' שהקשו מעגלה ערופה, דהווי מסברא. דאי אית להו דגמירי לה, גבי עגלה ערופה מי גמירי (י.פ.). אמנם יש לומר, דממה שהוכיחו דשחיטתה מטהרתה מידי נבילה, הרי לא רק מסברא אמרו כן, וכי היכי דגמירי גבי שעיר הכי נמי גבי עגלה.׀.

ד) גמ', שם. המנחת חינוך (מצוה קפ"ה אות ג' בקומץ המנחה) הסתפק,

הדרש היוזמי

מסכת יומא דף סד – דף סה

י שבט – יא שבט התשע"ד

טז) תוס' ד"ה האמר וכו', ואיכא למימר דאיירי כגון שמת קודם וידוי. פירש החזון איש (קכו סק"י) דלכך לא נקט תנא קמא ישפך הדם, דבכהאי גוונא הוי אחר שנשחט השעיר לה', דכשנשחט הוה התחלת עבודתו. ובכהאי גוונא בשעיר המשתלח אחר שהתחיל עבודתו דהיינו וידוי, שוב לא צריך להביא אחר. ולכך נקט נמי גבי שעיר לה' בגוונא שלא התחיל עבודתו.

יז) בא"ד, דסבירא ליה בהא כר"ש. הקשה החזון איש (קכו, י) היאך אפשר דסבר כרבי שמעון, הא לרבי שמעון אין צריך להביא שנים, אלא מביא אחד שלא בהגרלה כדלעיל (סג.). וכתב, דאפשר דאין כוונתם דסבר לגמרי כרבי שמעון, אלא דסבר כוותיה דידוי מעכב, וכל שלא התוודה מביא אחר, ותנא קמא מוסיף דבעי נמי להביא שנים ולהגריל. וצריך עיון.

יח) בא"ד, דאפילו אם הקדים וידוי וכו'. משמע דלרבי שמעון אם הקדים וידוי למתן דמים, אין צריך להביא אחר כשמת. והקשה החזון איש (קכו, י) הא מפורש איתא בכריתות (כח). דאף לרבי שמעון מתן דמים מעכב.

דף סה ע"א

א) גמ', איתביה אבוי פר ושעיר וכו'. הקשו התוספות ישנים (טז.) בד"ה שאין והריטב"א, מאי קשיא מפר ושעיר דאולי למיתה, הרי הלכה למשה מסיני שחטאת אבודה מתה. ותירצו, דמסתמא לא אזלא חטאת למיתה, אלא היכא דלית לן תקנתא בהקרבה, דומיא דחטאת יחיד, דאין לומר שימתין עד שיעשה עבירה אחרת בשוגג. אבל בהא דאפשר לה בהקרבה לשנה אחרת אליבא דרבי יהודה, לא אמרה תורה שתמות, ומדלא אמרי' הכי, מכלל דחובות של שנה זו אינן קרבות לשנה האחרת.

ב) גמ', ושעיר של יום הכיפורים. פירשו התוספות ישנים (טז.) ותוספות הרא"ש בשם ריב"א, שמדובר אחר הגרלה, שהרי קודם הגרלה עדיין ראוי לשעיר הנעשה בחוץ, ואף אחר יום הכיפורים ראוי לשעירי הרגלים. ג) רש"י ד"ה בשלמא נשפך וכו', דדם וחוקה וכו'. ר"ש מדעסויא העיר, דאף לרבי יהודה לעיל (ס.) דדברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ לא מעכבי, מכל מקום ההזאות מעכבות כדילפא הגמ' בזבחים (מ.).

ד) בא"ד, ואי אפשר בלא הגרלה. הקשו בתוספות ישנים (טו.) ד"ה בשלמא, הריטב"א ותוספות הרא"ש, איך נדחה הראשון מטעמא שצריך להגריל, הא עדיין לא אמרה הגמרא דבעי לעמוד חי עם השני עד הכפרה. ופירשו, דמה שנתחדש דבעינן יעמוד חי, היינו דוקא על השעיר החי כיון שהוא העיקר והשעיר המשתלח טפל לו, ומדוע יעשה אותו דחוי הרי הוא בהכשרו. אבל ידעה הגמ' שהשעיר החי שהוא העיקר מעכב לשעיר המשתלח שטפל ועביד ליה דחוי. ובתוספות ישנים פירשו לפי זה מה שהביאה הגמ' ראייה מר' ינאי (ולא את הברייתא כקושיית תוספות ד"ה אמר).

ה) רש"י ד"ה אלא וכו', דבר המעכב בו אינו אלא הגרלה בלבד. השפת אמת רצה לפרש, דאיתעביד מצותיה לא אויל על ההגרלה, אלא על הוידוי, דהיינו בגוונא שהקדים את הוידוי למתן דמים, והקשתה הגמ' דלמה יעכב מתן הדמים ומתרתה הגמ' שמתן דמים מעכב את השילוח,

חבירו ושוב הוי כקודם מתן דמים, שהרי רק כשיביא חבירו חוזר הראשון ונראה.

י) תוספות ד"ה התם, ולא דמי למחוסר זמן דהתם משעה שהקדישה היתה דחוויה. הקשה המהרש"א הרי בלקח חציה מעיקרא נמי לא היתה ראויה. ותירץ הקרני ראם דכונת התוס', דבמחוסר זמן הוי כמקדיש לאחר זמן (משום דזמנו קבוע לו) הלכך לא נדחה, אבל בלקח חציה שמקדישה לעכשיו הוי דיחוי, והקשו התוספות מהא דחזינן מקרא דלילה חזי לקדושה, והיינו להקדישו לאלתר אף שהוא מחוסר זמן. ור"ש מדעסויא והרש"ש פירשו כוונת התוספות, דבהמת שהקדיש חציה גרע משום דכבר הוקדשה ונפסלה, מה שאין כן מחוסר זמן שלא הקדישה כלל דאסור להקדישה, ועל זה הקשו דהא ראוי להקדישו בלילה.

דף סד ע"ב

יא) גמ', בשלמא לרב בהא פליגי רבי יהודה ורבנן. פירש הריטב"א הטעם שנקט רבי יהודה את הדין דבעלי חיים נדחין גבי שעיר המשתלח, לאשמועינן דאף שאין בו דין פנים, שייך בו בעלי חיים נדחין.

יב) רש"י ד"ה יעמד וכו', ונדחה וכו' עמידה אחת וכו'. הריטב"א פירש דיעמד חי משמע שעכשיו מעמידין אותו ולא שכבר העמידוהו קודם. והרש"ש פירש, דכתיב קרא ועשהו חטאת והדר יעמד חי, דמשמע שהשעיר המשתלח נקבע רק אחרי השעיר לה', והרי השעיר המשתלח שבווג ראשון נקבע קודם השעיר לה'.

יג) רש"י ד"ה ימות המשתלח, אלמא בעלי חיים נדחין. המרומו שדה פירש קושית הגמ', בשלמא לרבי יוחנן ימות המשתלח, משום דכשנקבע לעזאזל פקע ממנו שם קרבן, משום דבעלי חיים נדחין, ונדחו גם דמיו, ומשום הכי לא שייך בו רעיה ואויל למיתה. אלא לרב אמאי ימות, הא אינו חטאת דאין קדושתו להקרב על גבי המזבח. ותירצה, דרבי יהודה סבר דבעלי חיים נדחין, ומקשה בשלמא לרב פליגי בין בשעיר לה' [אם חטאת ציבור מתה], ובין בשעיר המשתלח [אם בעלי חיים נדחין], אלא לרבי יוחנן בשעיר המשתלח במאי פליגי, הרי בעלי חיים אינן נדחים ולא נדחה דמיו מקרבן, ואם כן ירעה עד שיסתאב ודמיו יהיו לנדבה, דמיתה לא שייך בו דהרי אינו חטאת אלא משתלח.

יד) תוס' ד"ה ברייתא וכו', תימה וכו' המפריש נקיבה וכו'. התוספות הרא"ש תירץ, דהתם שאני דדחיה בידים, וכן מה ששינונו בפסחים (צו:), דפסח שאבד והפריש אחר ונמצא הראשון קודם שנשחט השני ירעה, היינו משום דדחאו בידים, והביא שכן פירש רש"י (שם) ד"ה הפסח.

טו) בא"ד דלעולם נקבה לא חזיא לקרבן וכו'. כתב הלחם משנה (פ"ד מקרבן פסח ה"ד), דמהאי טעמא פסק הרמב"ם (שם) דהמפריש נקיבה לפסחו תרעה, אף שבפס"ז ה"ד ממעשה הקרבנות פסק, שבעלי חיים אינן נדחין. והקשה דאם כן מדוע פסק הרמב"ם בפ"ד ה"ט מקרבן פסח, שהמפריש פסחו עד שלא נתגייר ועד שלא נשתחרר שיקרב משום דבעלי חיים אינן נדחים, והא התם נמי גוי לא חזי להקריב קרבן. ותירץ, דשאני גוי משום דאפשר לו שיתגייר וישתחרר ויביא קרבן, מה שאין כן נקיבה דלעולם לא חזיא.

הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף סה

יא שבט התשע"ד

דיעבד אם הביא מהישנה.

(ג) גמ', ונייתי ונגריל. הקשו התוספות ישנים (סז.) בד"ה ונייתי, ותוספות הרא"ש, הא מהא דאין הגורל קובע משנה לחברתה מוכח שנפקע הגורל של שנה זו, ואם כן למה ימות, הרי ראוי לשעיר הנעשה בחוץ. ותירצו, שאף שאין הגורל קובע אם לה' או לעזאזל מכל מקום קובעו לאחד משניהם ושוב אינו ראוי לשעיר הנעשה בחוץ. (ועיין לעיל דף סג. אות ו דברי החזון איש).

(יד) גמ', גזירה שמא יאמרו וכו'. פירשו התוספות ישנים (סז.) בד"ה משום, ותוספות הרא"ש, דכל אמורא סבר שגזירה זו חזקה יותר מדחבריה, ולא שייך להקשות ומשום גזירה ימותו, והגמרא דוחה שגם על גזירה זו שייך להקשות כן.

(טו) גמ', הא לא קשיא כרבי וכו'. דהיינו בגוונא שהקדישוהו מיד כשנעשה בן ח' ימים. והקשה הרש"ש הרי לכתחילה צריך להקדישו רק לאחר ל' יום כמבואר בפרה (פ"א מ"ד), ומסתמא עשו הציבור כדין, ואם כן עבר שנתו.

(טז) תוס' ד"ה ומשום גזרה ימותו, קן אַחַד בהליכה. הר"ש מדעסויא העיר, שלשון המשנה אַחַת בהליכה, ומשמע שמפסיד רק פרידה אחת, ואיך פירשו תוספות שמפסיד קן שלם. וביאר שבאמת בכל פעם שפורחת לקן אחר מפסיד פרידה אחת, וכשפורח ממנו לקן שאחריו מפסיד נהקן שפרח ממנו עוד פרידה, וכן בחזרה.

(יז) בא"ד, ואור"י דהכא פריך וכו'. הקשה הגבורת ארי, אם השעיר עצמו ניחא שימות, כשפירש רבא גזירה משום חטאת שמתו בעליה, מה מקשה הגמרא התינח פר, שעיר מה איכא למימר, הרי שעיר כבר פירשנו טעמא משום תרומה ישנה.

(יח) תוס' ד"ה גזירה, דילמא מיית אחד מן הכהנים. כתב השפת אמת דאין לשון דלמא מדוקדק, דהא ודאי מת אחד מן הכהנים. שרחוק לומר שלא ימות אחת מהם כל השנה. ולפי זה יישב קושיית הגליון הש"ס הא אין חוששים שמא מת.

(יט) בא"ד, דאפילו את"ל מקופיא. הקשה בגליון הש"ס, הרי גם כשנאמר מקיבעא לא ניחא שהרי מתו רק מקצת בעלים. והרש"ש תירץ דסוגיא דידן אתיא כרבי מאיר דסבירא ליה בהוריות (ו.) דגם במתו מקצת בעלים תמות. דהא מוכרח דסוגיין דלא כרבי שמעון דסבר דמתו מקצת בעלים לא אמרינן שתמות. דהא מצינו לעיל (נ.) דסבר שאף במת כהן גדול תרעה.

(כ) בא"ד, דאי אפשר לידע שפיר וכו'. הקשה הגבורת ארי אם כן מה מקשה הגמרא שעיר מאי איכא למימר, נחוש שמא ימות אחד מישראל. והוכיח כפירוש רש"י דהחשש שמא ימות הכהן גדול, אבל בשעיר אף אם ימות אחד מישראל לא תמות החטאת משום דמתו רק מקצת בעלים. [אבל כהן גדול שמת נקרא מתו כל בעליו שהוא המתכפר העיקרי]. ואהא דהקשו שהוא דבר הנראה לעיניים, כתב השיח יצחק ליישב פירוש רש"י, דהכי קאמר תלמודא, שמא ימות הכהן גדול בשנה זו, ולשנה הבאה לא מסקי אדעתיהו שפר זה הופרש משנה שעברה דהוי ליה חטאת שמתו בעליה, אלא טעי וסברי שהופרש משל כהן גדול

ומשום הכי מייתו דברי רבי ינאי (ולא את הברייתא כקושיית תוספות ד"ה אמר), דאי מייתו לברייתא הוה אמינא דאית ליה לרבי יהודה או מתן דמים או וידוי, קא משמע לן מרבי ינאי שבעינן דווקא מתן דמים.

(ו) רש"י ד"ה להיות חי, ובלא הגרלה אי אפשר. הקשה הרש"ש, מה ענין הגרלה לכאן, הרי אף אם לא היה צריך הגרלה, בעי להביא שנים משום שהדם נדחה, כיון שמת המשתלח. ותירץ, (בדף מ. ד"ה ואזדו), שאם הגרלה לא מעכבת היה מביא אחד בלא הגרלה, ויזה את הדם כשהמשתלח (החדש) עומד, והדם לא ידחה. אבל השתא דבעינן הגרלה, כשמת המשתלח הווי מחוסר מעשה הגרלה, וחסרון המעשה דוחה את הדם.

(ז) תוס' ד"ה אמר וכו', אבל לא ישפך וכו'. הקשה החזון איש (קכו, ד) למה לא ישפך הרי בעלי חיים נדחים וכל שכן שחוטים. ופירש כהתוספות ישנים שהובאו לעיל אות ד.

(ח) תוס' ד"ה נשבעים לגזברין, באה"ד וקשה וכו' דאם כן הוי ליה וכו'. הריטב"א מוסיף שאי אפשר לומר שכוונת המשנה לזו ואין צריך לומר זו, שהרי בסיפא איתא גם על העתיד לגבות, וזהו יותר חידוש מגבוי, ועל כרחק שכוונת התנא לומר בדרך לא זו אף זו.

(ט) בא"ד, ומפרש ר"י וכו'. התוספות הרא"ש פירש, שבכל אחד מהם יש מעלה וחסרון, באבוד החידוש הוא שאף שנאבד כבר תורמין עליו, ומכל מקום יש לו מעלה שכבר בא ללשכה, ובגבוי החידוש אף שלא בא ללשכה אבל יש לו מעלה שהוא בעין, ובעתיד לגבות החידוש, דאף שעדיין לא נגבה, מכל מקום יש לו מעלה שסופו ליגבות ולבוא ללשכה.

דף סה ע"ב.

(י) גמ', שאני קרבנות ציבור. פירש רש"י בד"ה קרבנות ציבור, הבאים מתרומת הלשכה. והקשו התוספות ישנים (סז.) בד"ה קרבנות, הרי שקלים דשנה זו קונים בהם קרבנות צבור, ואיך עולים לשנה הבאה הרי הם מתרומה ישנה. ותירצו בשם ריב"א, וכן בתוספות הרא"ש, שכוונת הגמרא שבאופן זה ששקל ב' פעמים, עולה אחד מהם לשנה הבאה, ולא יניחום עכשיו בלשכה אלא בשנה הבאה. ואף אם טעו והניחום עם שקלי שנה זו, מכל מקום הבעלים פטורים שנה הבאה שהם לא פשעו בכך. ור"ש מדעסויא תירץ, דכיון שלא נתרם מהם נקראים תרומה חדשה.

(יא) גמ', ועוד הא דרבי טבי וכו' גופה מצוה היא. פירש הריטב"א, דמשום דבר שאינו אלא מצוה ליכא למימר ימותו. והקשה, הא תנן במתני' אם משהגריל מת, יביא שנים ויגריל עליהם בתחילה, והיינו משום מצוה, ותירץ, דהתם כשמביא שנים ליכא מיתה, אלא רעיה. [ומה שאמר רבי יהודה ימות היינו משום שבעלי חיים נדחים].

(יב) גמ', מצוה להביא מן החדש ואם הביא מן הישן יצא אלא שחסר מצוה. הטורי אבן (ראש השנה ז.) הקשה, מה חידש רב יהודה אמר שמואל הא כל דבריו הם משנה מפורשת בשקלים (יא.) גבי קטורת דבדליכא תרומה חדשה לוקחים אותה מהישנה. ועוד, אמאי מקשה הגמ' מדברי אמוראי תקשה מהאי מתני', ותירץ, דהתם איתא דכשר בדליכא חדשה, והכא מחדש שמואל, דאפילו בדאיכא חדשה כשר

חדר היוזמי

מסכת יומא דף פה – דף פו

יא שבט – יב שבט התשע"ד

ח) רש"י ד"ה ואם נתעברה וכו', באה"ד וכי מטי וכו' שס"ד. הקשה הרש"ש, כיון ששנה פשוטה היא בת שנ"ד יום הרי שיש כאן רק שס"ג יום. והשיח יצחק הביא לתרץ, שיש שנים שהן שנה. ועוד הקשה הרש"ש כיון שמונים לקדשים מיום ומשעה לשעה הרי שיש כאן רק שס"ב בלבד.

ט) מתני', אנא השם כבר נא לחטאים וכו'. הב"ח הגיה "אנא בשם", וביאר התפארת ישראל (באות יח) כלומר בעבור שם קדשך הויה. ובתוס' יו"ט העיר שבשני וידוויי הפר (מתני' לה: מא: תנן "אנא השם כבר נא", אך ציין שהטור כתב בכל הוידוין שבשני אומר בבי"ת. וכן איתא בירושלמי שבראשונה אומר "אנא השם" ובשניה "אנא בשם", וכתב הב"י בשם הרא"ש, דהמשניות דלעיל שלא חילקו לישנא דעלמא נקטו, שכן דרך העולם בתפילתם לומר "אנא השם", אבל הכהן גדול היה אומר "בשם". וטעם חילוק הראשונה מהשניה, מבאר התוס' יו"ט, דבראשונה קורא לקדוש ברוך הוא בשמו, כדי שיתודה לפניו, ובשניה שמבקש הכפרה אומר "בשם" ר"ל שבשם הזה יכפר, כי הוא המקור לכל השמות. אמנם התוספות ישנים לו. ד"ה מה ותוספות הרא"ש לעיל (לו). נקטו, דהראשון הוא וידווי והשני תפילה. וראה עוד בשיח יצחק שכתב טעם לשינוי האמירה עפ"י סוד. אלא שכתב דהיינו דוקא אם נאמר שהכהן גדול לא היה מזכיר את השם בפירוש. אבל אם הזכירו בפירוש בראשונה ולא בשניה, והתנא לא רצה להזכירו, יש לומר בפשיטות דהכי קאמר, "בשם" כלומר, באותו השם שהזכרתי בראשונה.

י) מתני', והכהנים והעם. לכאורה משמע שרק בוידווי זה היו כורעים. ובתפארת ישראל פירש הטעם, משום שרק זה היה הוידווי על כל ישראל. והתוספות חדשים מבאר, שהפר היה בין האולם ולמזבח ולכן לא שמעו את אותו הוידווי, אבל כאן היה נגד שער המזרח. אמנם התוס' יו"ט הוכיח מהרמב"ם (פ"ב מעבודת יום הכיפורים ה"ז) שהיו כורעים בכל שלושת הוידוויים.

יא) מתני', כשהיו שומעים. הקשה התוס' יו"ט מדוע לא עשו כן בכל יום בברכת כהנים כשהזכירו שם המפורש כמבואר בסוטה (לח.). וכתב שאפשר משום שהזכירו את השם בניקוד אחר מביום הכיפורים, וכמו שהביא שם בשם הרמ"ק. והגבורת ארי הוכיח מכאן כרב האי גאון (הובא ברא"ש פרק ח אות יט). שביום הכיפורים הזכיר שם בן מ"ב אותיות.

יב) מתני', שם. הקשה הבית יוסף (סימן תרכ"א) בשם האבודרהם, מדוע אין אנו אומרים והכהנים והעם היו כורעים כשאומרים לד' חטאת, [ועיין שם שהביא שיש אומרים שצריך לאומרו]. והשפת אמת הקשה מדוע אין אומרים והכהנים והעם כשאומר אנא ד' כפר וכו'. וכתב דאין לתרץ שאמרוהו בלחש, דהרי איתא בגמ' לעיל (כ:): וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו ביריחו. ותירץ, על פי הכתוב בספרים כשהוא יוצא מפי כהן גדול, היינו שיצא מאילוי, שביום זה השכינה מדברת מתוך גרונו. ושם היה זה רק כשאמר לפי ה' תטהרו ולכן היו כורעים. ולפי זה שפיר תתיישב קושיית האבודרהם.

יג) מתני', שם. במקראי קדש (ימים נוראים סי' נ') נסתפק אם הכריעה של הכהנים והעם היא בתחילת הזכרת השם או בגמרו, והביא לשון

בשנה זו. (וכן ביאר בגבורת ארי). עוד יש לחוש שיטעו לסבור, כיון שנשארו אחיו הכהנים לא מיקרי חטאת שמתו בעליה.

דף סו ע"א

א) גמ', לרעיה אזלא. הקשה הגרע"א, מה לנו דחטאת שעברה שנתה לרעיה אזלא, מכל מקום כיון שאינה ראויה להקרבה לשנה הבאה, הרי היא חטאת שכיפרו בעליה בשנה זו, ודינה למיתה.

ב) גמ', אין מקדישין וכו' ואם הקדיש וכו'. הקשה הרמב"ן בעבודה זרה (יג.) בשם ר"ת הא איתא בבכורות (כ"ט.) גבי ההוא גברא דאחרמינהו לנכסי בפומבדיתא אתא לקמיה דר' יהודה, אמר ליה שקול ד' זוזי אחיל עליייהו ושדי בנהרא ולישתרו לך, וכו'. וה"נ ליפרוק ולישדינהו לנהרא. ותירץ, דמעשה דפומבדיתא במקרקעי כדמפורש התם בגמרא ולית להו תקנתא אלא בפדייה, וכיון דמוקמת להו אפדיון, עביד להו כשמואל אפילו לכתחילה. אבל במטלטלי כיון דאפשר קנסינן ליה שיוליכם לים המלח בעצמן.

ג) גמ', נועל דלת לפניה. כתב הרמב"ם (פ"ד מפסולי המוקדשין ה"א) דחטאות המתות, מכניסה לחדר, וגבי תקלה כתב (בפי"ח מערכין ה"ח) שנועל בפניה, ומשמע שאינו חייב להכניסה אלא שנכנסת מאיליה. ופירש הצפנת פענח (תנינא עמוד לו) דגבי תקלה כיון שאין דינה למות מדאורייתא, אסור אף לגרום לה מיתה, ומשום הכי לא יכניסנה לחדר אלא כשנכנסה נועל בפניה.

ד) גמ', בשני יקרב לשנה הבאה. פירש הגבורת ארי שאותו שהפריש בראשון, אם לא קרב בשני יקרב לשנה הבאה, שאם נפרש שהפרישו בפסח שני אם כן אף לרבנן לא עברה שנתו אלא י"א חודש.

ה) גמ', ותניא אידך לא יקרב. פירש הגבורת ארי, לשנה הבאה אבל בשני יקרב. וכן דייק השיח יצחק מרש"י ד"ה וכן, והוכיח מכאן שאין חוששים לתקלה בל' יום.

ו) גמ', לעולם תקלה דהקרבה, והנך דלאו בני הקרבה נינהו וכו'. הנודע ביהודה (קמא סי' פ"ג) הקשה דהתינח פר ושעיר, אבל מקדיש ומחרים בזמן הזה דאינה בת הקרבה מאי תקלה איכא, וכתב דצריך לומר כיון שאם יבנה בית המקדש עומדים להקרבה מיקרי בני הקרבה וחיישינן שיקריבנו שם, עיין שם. וכן איתא בפירוש רבינו אליקים שדעתו עליו דסבור מהרה יבנה בית המקדש ואקריבנו. ותמה בהערות הגרי"ש אלישיב הלא כל סוגית הגמ' היא משום דלבו טרוד בהקרבתה וליכא הסחת דעת ומה זה שייך בזמן הזה. [ולכאורה אין זה קושיא. דענין הטרדה אינו שטרוד בפועל בהקרבתה אלא דאם יש לו בהמה ששייך להקריבה הרי כל הזמן דואג להקריבה דהיינו שאין לו מנוח ורוצה להגיע לרגע שיקריבה דאגתו וצפייתו זו עלולה להביאו לידי מעשה הקרבה].

ז) גמ', מאי לאו בתקלה פלוגי. הקשו התוספות ישנים (סו.) בד"ה אלא והריטב"א, מה תקלה שייך בפסח הרי שלא בזמנו שלמים ולא בעי עקירה. ותירצו, שמכיון שראוי לשנה הבאה נקרא קודם זמנו ובכהאי גוונא לכולי עלמא בעי עקירה וכל שלא עקרו פסול, והריטב"א תירץ עוד, דקאי למאן דאמר דאף לאחר זמנו בעינן עקירה.

הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף סו

יב שבט התשע"ד

די"ב מיל דאורייתא למה לא תירץ רב ששת שדוחה תחומין. ותירץ הנודע ביהודה (מהדורא תנינא סימן מ"ו) דסתם סיפרא רבי יהודה וסבירא ליה לקמן (סז). שהיה י' מיל בלבד מירושלים לצוק. והקשה השאגת אריה למה לא נאמר. שהתורה ריבתה שמותר בשבת בגוונא שלא נמצא צוק אלא במרחק י"ב מיל. ותירץ, דרב ששת סבירא ליה שכיון שהולכת השעיר ביום הכיפורים דוחה איסור תחומין של יום הכיפורים, אם כן ודאי מותר גם בשבת, מה שאין כן בחלה השעיר שאין הכשירו בכך, אי לאו קרא נימא דאינו דוחה שבת, ולכך דייק רפרם שאין איסור הוצאה ביום הכיפורים, שאם היה איסור הוצאה והותר ביום הכיפורים ודאי הותר גם בשבת, ומשום הכי לא דחתה הגמרא את דברי רפרם. (ודלא כתוס' ד"ה אמר שפירשו שדברי רפרם נדחו. שהקשה השאגת אריה, למה ביומא שהיא עיקר המסכת של יום כיפור לא נדחו דברי רפרם). והמהרי"ץ חיות תירץ, דאיסור תחומין הווי רק לאו [וכדפירש הריטב"א ביבמות (ז). בשם רבינו יונה], ועשה דוחה אותו, מה שאין כן הוצאה שהיא לאו שיש בו כרת.

כ) תוס' ד"ה אמר, אמרינן וכו' בדותא היא. הרשב"א ביבמות (לד). דייק מרש"י (שם) ד"ה אם, שפירש דברי הגמרא שאין איסור הוצאה ביום הכיפורים. ומוכח שסבר שדברי רפרם לא נדחו מהלכה, וכוונת הגמרא בדותא שהראיה אינה מוכרחת, ומכל מקום נשאר דבריו לדינא (ועיין באות הקודמת).

כא) גמ', אמר להם יכול להרכיב וכו'. פירש רש"י בד"ה יכול להרכיב וכו', בריא וכו' לקמן אמרינן שלא היה חפץ להשיב על שאלתם מה שלא שמע מפי רבו. והקשה המהרש"א בחדושי אגרות, דלא מסתבר שידע ולא השיב להם כלל, ועוד דממה שאמרה הברייתא וחכמים אומרים וכו' משמע דחכמים פליגי עליה. ולכן פירש, שבאמת השיב להם אבל ברמו בלבד והוא משום שלא שמע כן מרביתו. ופירוש דבריו, יכול להרכיב וכו', שדווקא בריא אמרינן חי נושא את עצמו, ולא בחולה ואסור להרכיבו. אהא בשילוח וכו' [כך גרס המהרש"א] שמשלחים ביד אחר ודוקא הכהנים ולא המשלח בעצמו, [ודלא כחכמים שהמשלח בעצמו עשה שליח], דחפו וכו', פירש להם כן יאבדו שודאי ימות מאיליו ואין צריך להמיתו. והשיח יצחק פירש, יכול הוא להרכיב וכו' דהיינו שדינו כבריא ולא ירכיבו. אהא בשלום אני ואתם אבל המשלח יצטרך לשלחו. כן יאבדו, שכבר נקרא אבוד ואין צריך להמיתו.

כב) גמ', שם. רבינו אליקים פירש שסובר רבי אליעזר שלא אירע כן מעולם, וכן פירש המאירי שלא השיב להם כיון שאין ראוי לתלמיד להטריח רבו בדברים שאינם שכיחים.

כג) גמ', פלוני מהו לעוה"ב, ופירש רש"י בד"ה פלוני וכו', על וכו' ויש פותרים על שלמה וכו'. ובד"ה אלא, שמא על אבשלום וכו'. וכן בתוס' ד"ה פלוני ששאלוהו אי סבירא לן כר' יונתן, והמהרי"ץ חיות הביא מסנהדרין (ק"ד): שבקשו לחשוב עוד אחד שאין לו חלק לעולם הבא, ופירש רש"י דהיינו שלמה. ומקורו מירושלמי (פרק חלק סוף הלכה ב') (ואיתא התם, דבא דוד ונשתטח לפניו, ויש אומר אש יצאת מבית קדש הקדשים וליהטה סביבותיהם. ועילה (שם תנא) שהיה רגיל שאם התפלל

שו"ת רב"ז (ח"א סי' תת"י) דנופלין על פניהם "כאילו אינם יכולים לעמוד על עומדם מפני רעד ורתת", ולפי זה נראה, שהכריעה מיד עם התחלת ההזכרה שמיד בא הרעד והרתת. והוסיף, דלפי זה נראה שהנפילה על פניהם צריכה להיות במהירות, וכתב ששמע מפי המהרי"ל דיסקין שביאר מטעם זה הכתוב "וימהר משה ויקוד ארצה וישתחו", ממה שנתקשו הראשונים (רבינו בחיי, אבן עזרא) מה טעם מיהר. אמנם לפי הנאמר לעיל, כיון שהשתחוה משום שהזכיר את השם, כדכתיב "ויקרא בשם ה'", אם כן משהתחיל להזכיר השם מיהר להשתחוות. וכעין זה כתב גם בחי' הגר"ח על הש"ס (סי' תל"ד).

יד) מתני', שעשו כהנים (גדולים) קבע. בתוספות חדשים פירש הטעם, משום שבכל שחיטה לא היו מניחים ישראל לשחוט, ואם היו מניחים ישראל להוליך היו מלעיזים עליהם שמזלזלים בשילוח השעיר כיון שאינו מכפר עליהם רק על ישראל. ועוד משום דאיתא במדרש שהמשלח מת בתוך השנה, לכך רצו להראות שאינן מזלזלים בזה. טו) מתני', מעשה והוליכו ערסלא. פירש השיח יצחק שאינו מעשה לסתור, אלא בא להוכיח שאינו מעיקר הדין שהרי פעם אחת כשהסכימו הכהנים הוליכו ערסלא.

דף סו ע"ב

טז) גמ', עתי ואפילו בשבת. פירש הגבורת ארי, דאף דפשטיה דקרא, שהמשלח בעי להיות מוזמן. מכל מקום יליף לה, דאם כן לכתוב איש מוזמן, ומדכתיב עתי, שמעינן נמי לדרוש הפסוק על היום, ומלשון עת ומועד. והשיח יצחק פירש, דדרשינן איש-עתי דהיינו איש מוזמן, ועוד דרשינן עתי-המדברה במועד ובזמן למדבר, ודוחה שבת.

יז) גמ', שם. הקשה הגבורת ארי, הרי אין השילוח מעכב, ואיתא במנחות (עב), שדבר שאינו מעכב אינו דוחה שבת. ותירץ, על פי הגמ' בפסחים (סח): שהקטרת אימורי פסח דוחה את השבת, משום חביבה מצוה בשעתה, דהיינו משום שכבר דחתה שחיטתו את השבת. והכי נמי הכא כבר דחה שחיטת השעיר לד' את השבת, ושני השעירים כקרבתן אחד הוו, וכיון שנדחה שבת לשחיטת השעיר, נדחה גם לשילוח. והמקדש דוד (כד. ו). ביאר דשילוחו דוחה שבת, משום אימורי החטאת שאין ראוי להקריבן עד שיגיע השעיר למדבר, כדאיתא לקמן (סח): והקטרת האימורין הרי דוחה שבת.

יח) גמ', ואין עירוב והוצאה ליום הכיפורים. הקשה הריטב"א, הרי נאמר "לא תעשה כל מלאכה". ותירץ, דהוצאה אין איסורה נלמד ממלאכה, אלא מקרא ד"ויכלא העם מהביא" או "אל יצא איש ממקומו". והתוספות ישנים (סז): ד"ה ואין פירשו, שהוצאה אינה מלאכה גמורה [כמבואר בשבת (ב). בתוס' ד"ה פשט] ובעינן ב' פסוקים. והשאגת אריה (סימן ע') פירש, דכמו שהיתה הוה אמינא בביצה (יב). לדרוש "ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת", דווקא בשבת ולא ביום טוב, הכי נמי סבר רפרם למעט מפסוק זה יום הכיפורים.

יט) רש"י ד"ה למאי הלכתא, מה וכו' דרבנן בעלמא נינהו. הקשה השאגת אריה (סימן ע') לדעת הרי"ף (עירובין ה. מדפי הרי"ף) דתחומין

הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף סו – דף סז

יב שבט – יג שבט התשע"ד

(י.צ.ב.)

כז) **גמ'**, איתיביה האומר לאביו ולאמו וכו'. הקשה המהרש"א בחדושי אגדות, למה לא הקשו סתירה בפסוק עצמו שבמקום אחד נאמר ויאספו אליו כל בני לוי, ונאמר האומר לאביו ולאמו וכו', ותירץ, שבלא דברי רבי יהודה היה מקום לומר שנאספו אליו אף מי שעבד לעגל ושב בתשובה, או שעשה עצמו כאילו לא פעל און וכשהכירו בו הרגהו. נמשמע מדבריו שאף מי שעשה תשובה הרגהו], **והבן יהוידע כתב**, שיתכן לפרש בפסוק שרוב בני לוי נאספו ורובם ככולם לכך הביאו דברי רבי יהודה שכולם ממש לא עבדו עבודה זרה.

כז) **רש"י ד"ה זיבת**, שעדיין לא נתפרשו להן וכו' כבני נח וכו'. הקשה המהרש"א הרי אחר מתן תורה כבר היה דינם כישראל, ואם משום שלא נתפרש להם היה לו למשה לשאול להקדוש ברוך הוא, כמו ששאל מה מיתתו של המקושש. והביא דברי **רש"י בפירוש התורה שמות** (פ"ב כ') שדנו אותם כעיר הנידחת שדינם בסייף. **והרש"ש פירש** על פי המדרש בפרשת ויקרא (פרק א) שלא נענשו על דברי תורה עד אוהל מועד.

כז) **רש"י ד"ה האומר וכו'**. במעשה וכו' אלמא אביו ואמו וכו'. דייק **היעב"ץ** מדבריו דגרס הקושיא גם על אמו. וממילא בתירוץ הגמ' שהיתה אם אמו מישראל. **והתוספות ישנים** (סח). **ד"ה אבי**, דגרסי אבי אמו הקשו, מדוע לא אמרו אמו ישראלית, ותירצו, שאין מסתבר שנישאו הלויים עבדו עבודה זרה. **ובתרגום יונתן שמות** (פ"ב פ"ג) כתב וסריבו נשיא למיתן תכשיטיהון לגבריהון, דהיינו שהנשים לא היו עובדי העגל.

דף סז ע"א

א) **מתני'**, **תשעים ריס שבעה ומחצה לכל מיל**. הקשה התפארת ישראל, מדוע נקט שתי מידות ריס ומיל, וכתב שאולי מידת הריס היתה יותר ידועה.

ב) **גמ'**, **שם**. כתב **הרש"ש** דלשיטת הרי"ף (עירובין ה מדפי הרי"ף) שייב מיל תחומין דאורייתא. יש לומר דהטעם שעשאוהו מרחק י"ב מיל. כדי שלא יוכל אדם לבוא לשם, והוא מלשון גזירה האמור בפסוק, שפירושו גזור מרגל בני אדם. עוד פירש, שבאמת עשאוהו פחות מ"ב מיל מעט כדי שלא יעבור על תחומין דאורייתא.

ג) **מתני'**, **שאינו מגיע עימו לצוק**. **התוס'** יו"ט כתב דהטעם שלא עשו עוד סוכה, וילוהו עד הצוק ממש, משום שכתוב גזירה שגזור מרגל בני אדם. **והשיח יצחק פירש**, משום דאיתא **בירושלמי**, איש עיתי, שלא ישלחנו ביד שנים, ואם היה מלוהו עד לצוק נראה כשילוח ביד שנים. **נולפי התוס' ישנים** שהובאו באותו ו', נמי מיושב].

ד) **מתני'**, **עומד מרחוק ורואה וכו'**. פירש **השיח יצחק** שצריך לראות שיעשה הדבר כהוגן, בפרט לפי מה שכתב הוזהר שישלחוהו ביד איש פגום ובעל מום, ויש לחושדו שלא יעשה כהוגן.

ה) **מתני'**, **חציו קשור וכו'**. **התוספות ישנים** (סח). **ד"ה חולק, והתוס' הרא"ש** הקשו איך טלטלו הלשון ביום הכיפורים. ותירצו, א. שהביאוהו מאתמול. ב. שטלטלו על גבי השעיר דהווי מחמר כלאחר יד שמותר במקום מצוה, כמבואר **בפסחים** (סו:). עוד כתבו דלשון זו בא משירי

והתענה היה נענה, כיון שנמנה עמהן צלי ולא איתעני. [ולענין אבשלום מאי טעמא אין לו חלק אלום הבא, עיין סוטה (ד): **תוס' ד"ה** היא שכתבו, דהבא על אשת איש כל זמן שלא עשה תשובה ולא נתיישר ביסורים, אין לו חלק לעולם הבא. ואמנם לא נמצא דאבשלום שב בתשובה, ומשום הכי יש להסתפק בו. (יר.ר.)]

כז) **גמ'** **לא מפני שהפליגן בדברים וכו'**, פירש **רש"י בד"ה לא שהפליגן**, והפרישן וכו' כאדם המתכוין לדחות כשאינו יודע להשיב וכו'. הקשה **השפת אמת** על לשון הגמ', אמנם הפליגן מטעם שאמרה הגמ' אבל היתה זו הפלגה, ופירש דלא תימא שבדבריו הפליגן בדברים עמוקים ורמוז דק אלא שלא השיבם כלל. (ועיין לעיל אות כא)

גמ', **אלא מפני שלא אמר דבר וכו'**. הקשה **השפת אמת** הא מצינו בכל הש"ס דברי רבי אליעזר שחולק עם כמה תנאים, ואין לומר דאמר דברי קבלה מרבותיו, דהא מצינו שאמר סברות וק"ו דמשמע שהם דברי עצמו. ועוד **דבסוכה** (כח). אמרו לשון זה על רבי יוחנן בן זכאי, ומצינו תקנות שתיקן בעצמו. ועוד איך יכלו למנוע לומר דברי עצמם, הא איתא **בסנהדרין** (צא:): כל המונע הלכה מפי תלמיד וכו' מקללין אותו שנאמר מונע בר וכו'. ותירץ, שדווקא כשהיה רבם קיים לא אמרו משום כבודו. **והמהרש"א בברכות** (כו:): [על דברי הגמ' דהאומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל, שפירשה כעין שאמרו כאן ובסוכה כז: לענין ר' אליעזר. אמנם **רבינו יונה** (שם) פירש, דהאומר דבר שלא שמע מרבו דהתם היינו שלא שמע ממנו ואומר אותו משמו]. תירץ, שמה שאינו סברא לא אמר אם לא שמע מפי רבו ממש. **והמאירי** כאן כתב וזה לשונו, "וזו היא מדת חכמים שלא יהו נשענים יותר מדאי על בינתם במה שאין הקבלה בידם".

כז) **גמ'**, **אין חכמה לאשה אלא בפלך**. **המהרי"ץ חיות** כתב **דרבי שרירא גאון** פירש דהטעם שלא השיב לה רבי אליעזר משום שלא שמע מפי רבו. והקשה עליו, מהא דאיתא **בירושלמי סוטה** (פ"ג ה"ד) שאמר רבי אליעזר שאין מוסרין דברי תורה לנשים משמע שזהו טעמו שלא פירש לה. וכן דייק **הגבורות ארי** דמהא שלא אמרה הגמרא כאן, לא מפני שהפליגה בדברים אלא וכו' כדלעיל, מוכח דהטעם משום שאין מוסרין דברי תורה לנשים.

גמ', **עדים בלא התראה במיתה, לא עדים ולא התראה בהדרוקן**. ועיין **ברש"י ד"ה שמעשה**, והנראה שמיתת הדרוקן היתה קשה ממיתת מגיפה שהיא מיתה בידי שמים. וצריך ביאור מאי מעלה איכא בעדים בלא התראה. ואמנם **הרש"ש** הביא **ממדרש רבא במדבר** (פרשה ט' פמ"ו), הגירסא כל מי שהיה לו עדים והתראה וכו', עדים ולא התראה היה נבדק כסוטה, לא עדים ולא התראה היה מת במגפה. וכתב שגירסא זו יותר נכונה למבין. והבנת דבריו נראה, משום דבגוונא דעדים הווי חילול ה'. [ובהבנת גירסא דידן יש לומר. שאלו שחטאו בלבבם מתו בהדרוקן לפרסם חטאם, שלא יהרהרו אחר דינו של הקב"ה, דמי ידע שאיש זה שמח בלבו אלא הקב"ה הבוחר כליות ולב. ומיתת הדרוקן שהיא מיתה משונה מוכיח שהיה בזה חטא פנימי. אבל אלו שחטאו בפני עדים שנתפרסם חטאם, לא היה צריך להמיתם במיתה זו וסגי במיתה רגילה.

הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף סז

יג שבט התשע"ד

ואדרבא היה ראוי שידעו ישראל מצבם כי על ידי זה יחזרו בתשובה. וביאר שזה ביאור מה שכתבו בתוספות ישנים (עיין לעיל אות ו) שלא רצו שיהיו רבים עמו בצוק.

(יא) גמ', בראשונה היו קושרין וכו'. בירושלמי גרס, בתחילה היו קושרין אותו על פתח חלונותיהם ויש מהם מלבין ויש מהם מאדים, [דהיינו שחלק מהחוטים הלבין וחלק לא הלבין והיו מתביישים], התקינו שיקשרוהו בהיכל. ופירש השיח יצחק שעל פתחי חלונותיהם היה קודם שקשרוהו באולם, ומה שכתב הירושלמי בהיכל לאו דווקא וכוונתו שקשרוהו באולם.

(יב) גמ', וכיון שהגיע שער למדבר וכו'. הקשה המרומי שדה איך מותר להתחיל בעבודה אחרת משהלבין החוט, הרי לא הגיע עדיין לעזאזל. ותירץ, דעיקר מצותו שיבוא למדבר ושוב מותר להתחיל אז מלאכה אחרת וכן מדויק מרש"י לקמן (סח:): ד"ה אמרו, ולמדו כן מהפסוק ושלח את השעיר במדבר, שאינו צריך להמתין אלא עד שיגיע למדבר.

(יג) גמ', וידעו שנעשית מצותו. פירש השיח יצחק שהיה קשה לו למה תלאוהו בפתח האולם מבפנים הרי עדיין היו יכולים להציץ. ולזה פירש שהיו צריכים לכך כדי שידעו שהגיע שער למדבר ורשאי להתחיל בעבודה אחרת, (כמבואר לקמן סח:).

דף סז ע"ב

(יד) גמ', אסורין דכתיב גזירה. ופירש רש"י לשון חומר ואיסור. וכתב הגרי"ז (דף סא:): דרש"י ותוס' נחלקו אם הוא מדין קדשים או איסור בעלמא. שהתוספות בזבחים (עב:): ד"ה אלא, גבי דברים שאין מתבטלים באלף הקשו, למה לא מנו חתיכה של לחם הפנים. ותירצו, בקדשים לא קמייירי, והקשו למה לא מנו אברי שער המשתלח למאן דאמר אסורין, ומוכח שטוברים שאינו איסור קדשים. אבל רש"י במעילה (יא:): ד"ה הניחא כתב, דלמאן דאמר אברי שער המשתלח אסורים מועלן בהן, ומשמע שהוא דין מעילה, ושייך דוקא בקדשים.

(טו) גמ', לרבות נוב וגבעון, שילה ובית עולמים. פירש הגבורת ארי, שנוב וגבעון כחד חשובים, ששניהם בשעת היתר הבמות, ולשילה ובית עולמים צריך ב' פסוקים, כיון ששילה היה אבנים למטה ויריעות מלמעלה, ובית עולמים בית גמור. והקשה הרי צריך מדבר אחד לגופיה למעט ישוב כמבואר בברייתא בסמוך. ותירץ, שנדרש מייתור אות ה' מדבר המדבר.

(טז) גמ', לא אמרה תורה שלח לתקלה. הקשה הגבורת ארי, הא איתא במשנה שנעשה אברים אברים. ואם כן, יקחו את האיברים לאחר יום הכיפורים וישרפום ולא יתקלו בהם. ותירץ, דהתקלה תהיה באופן שישאר חי ויברח, וכדאיתא בירושלמי, משמת שמעון הצדיק, היה השעיר בורח למדבר וישמעאלים אוכלים אותו. וכתב הגרי"ז (בדף סא:): שמדבריו משמע דלמאן דאמר אברים מותרים, היינו אף כשנשאר חי, והקשה הרי צריך לירד אחריו ולהמיתו, ואם כן לא נעשית מצותו ואמאי יהיה מותר, דאף דעיקר מצותו שיבוא למדבר אך ודאי יש גם מצוה להמיתו. (וצריך עיון).

הלשכה ולא מתרומת הלשכה. וכתב הגרע"א דלכאורה מוכח מדבריהם דיש איסור שבייתת בהמתו ביום הכיפורים, אף שנכתב רק בשבת. ואם כן, ונימא דכך יהיה גם ביום טוב. אמנם יש לומר דכוונתם להקשות מיום הכיפורים שחל בשבת, וממילא ליכא ראייה.

(ו) רש"י ד"ה בא וישב לו, בסוה"ד, שירא לעמוד יחיד. הקשו התוספות ישנים (סח:). ד"ה בא, והתוספות הרא"ש, מדוע לא יושיבו אחרים אצלו ולא יחזור לסוכה. ותירצו, שאין אנו ראוים שיראו אחרים אם הלבין אם לא. (ועיין לקמן אות י') עוד כתבו דאף למאן דאמר תחומין דאורייתא, כיון שלא שבת שם מבעוד יום, אין עליו אסור דאורייתא לחזור. וכתב החזון איש (סימן פ בסופו), שדבריהם מוכרחים שהרי תנא דמתניתין רבי מאיר הוא (כמבואר בגמרא) ורבי מאיר סבירא ליה בעירובין (לה:). דתחומין דאורייתא. ועיין שם שנסתפק אם מותר לו לילך לצד אחר, או רק לחזור למקום שממנו בא. ובדברי יחזקאל (סימן ז' אות ד) משמע, שמותר לילך לכל רוח שירצה.

(ז) גמ', וכולן על ידי עירוב. הגבורת ארי פירש דנחלקו אם מה שליווהו הווי דבר מצוה או לאו, שאין מערבין אלא לדבר מצוה, כמבואר בעירובין (פב:).

(ח) גמ', סח לי אלעזר. כתב התוספות הרא"ש דאינה תשובה גמורה, דיש לומר שאם יעשו רק ב' סוכות יצטרכו היושבים בסוכה הראשונה לצאת לקראתו לירושלים, והיושבים בסוכה השניה יוצרכו לצאת לקראתו לסוכה הראשונה, והם אינם יודעים אימתי יצא מירושלים ויצטרכו להמתין לו זמן רב.

(ט) גמ', מעולם לא הוצרך אדם לכך. התוספות ישנים (סח:). ד"ה לא, נסתפקו האם מותר לו לאכול אפילו יחלש באופן שלא יהיה פיקוח נפש, כמו שדוחה איסור שבת וטומאה, או דלמא אינו דוחה, ומה שאמרו לו הרי מים והרי מזון היינו שאם יאחזנו בולמוס ויסתכן מותר לו לאכול. וכן דייק השיח יצחק ברש"י ד"ה הרי. אמנם הרמב"ם (פ"ג מעבודת יום הכיפורים ה"ז) כתב, שאם כשל כוחו וצריך לאכול אוכל. והקשה התפארת ישראל איך נדחה איסור הצום הרי אין השילוח מעכב. ותירץ, שמכל מקום דוחה כמו שדוחה איסור שבת וטומאה. והמרומי שדה הקשה אי מדובר במצב של פיקוח נפש מה החידוש, ומשום הכי פירש דמדובר באופן שמה שמביאו לחולשתו הוא מה שצריך לשלח את השעיר, ואפשר להחליפו באחר וממילא לא יצטרך לאכול, ונתחדש דיאכל וידחה הצום, כמו דרשינן לעיל (סו:): מאיש עתי, דאם נטמא משלחו יכול להכנס לעזרה בטומאה.

(י) גמ', זימנין דגמיש ליה לרישיה. הרמב"ם בפירוש המשניות פירש שיהיו ישראל עציבין, שישברו שלא נשלמה כפרתן. והעיר השיח יצחק, מהא איתא בברייתא דלהלן, דכשהיו מציצין ורואין הפסיקו אף לקשור את חלק הלשון על פתח האולם מבפנים, כדי שלא יתביישו אם לא ילביין. ואם כן מדוע הודיעו לכלל ישראל מה היה עם הלשון שביין קרניו. ותירץ, דמה שהודיעו היה על ידי האנשים בסוכות ואופן הודעה זו היה בצנעה, ואף שלאחר מיכן נודע לכל ישראל, כיון שעצם הוצאת ההודעה היה בצנעה לא הביאה אותם לידי בושה הנוצרת מעצם צורת הפירסום.

הדרש היומיומי

מסכת יומא דף סז – דף סח

יג שבט – יד שבט התשע"ד

(כו.) איתא דלרבנן העלהו שלא בכלי שרת פסול.

(כז) בא"ד, והקשה ה"ר שמואל וכו'. הקשה ר"ש מדעסויא, מה קשה לרש"י הא הוא מחק שם בסוטה קושיא זו. ופירש, דכוונתו להקשות לרבינו תם שאמר שבמנחה לא הקשו, הרי בסוטה מקשים ממנחה.

דף סח ע"א

(א) גמ', מה להלן על ידי ניתוח ולא על ידי הפשט. תוספות בזבחים (נא.) ד"ה מה כתבו, דמה שנלמד להלן היינו דבשריפה בעינן ניתוח, אבל מה שאין מפשיטים נכתב גם בפר ושעיר של יום הכיפורים עצמם, שנאמר, "את עורותם ואת בשרם ואת פירשם", ומה פירשם בקרבם אף בשרם בעורם. והקשה השיח יצחק הרי לעיל שואלת הגמרא על הברייתא שלא היה מנתחן אלא עור על גבי בשר, מנא הני מילי, והביאה ברייתא זו. ומשמע דילפינן מהכא דאין מפשיטים. ותירץ בדוחק, שכוונת הגמרא מנא הני מילי מעיקרא דצריך לנתחו, דהא והוציא את כל הפר וכו' ושרף אותו וכו' כתיב, דמשמע שהיה שורפו שלם, ועל זה הביא הברייתא לומר דבעי ניתוח. עוד כתב שדבריהם בזבחים דוקא לפי מה שפירשו כאן בד"ה כשם, ששרפת פירשו בקרבו משום שגנאי לשורפו בלחוד, דהכי נמי גבי יום הכפורים וממילא לא בעינן קרא. אבל לפי מה שפירש רש"י כאן בד"ה כשם, שהקיש שריפת עור ובשר להוצאת עור ובשר דיליף מהוצאת הפרש כשהוא בקרבו, אם כן בפר ושעיר של יום הכיפורים שנכתב פרשם רק בשריפה, אפשר לומר דהפרש יכול להיות בעין, לכך צריך לילף משאר פרים הנשרפים שנאמר בהם בהוצאה דפרשו בקרבו אף בשרו בעורו.

(ב) גמ', ונאמר להלן ראש וקרעיים. רש"י בזבחים (ג.) ד"ה ונאמר פירש, שהלימוד מבין צאן שנאמר בו קרעיו, ולא מבין בקר שנאמר בו קרעיים. ואמנם במסורת הש"ס כאן גרס ראשו וקרעיו, שפירש שנלמד ראשו שנאמר בבין בקר, וקרעיו שנאמר בבין צאן. [דהיינו שבבין בקר נאמר קרעיים ולא קרעיו, ובבין צאן נאמר ראש ולא ראשו]. וכתב הרש"ש, שרש"י כאן בד"ה ונאמר גרס ראש וקרעיים, ומשום שלא ניחא ליה לפרש שלומדים ראש מבין בקר וקרעיים מבין צאן.

(ג) גמ', כשם שפירשו בקרבו. פירש רש"י דהוקש שריפה להוצאה שאין מפשיטים. הקשה הרש"ש הא מה דבעינן בשריפה ניתוח, היינו משום דילפינן בגזירה שוה מעולה, זאת אף על גב דהוקש שריפה להוצאה, ובהוצאה לא בעינן ניתוח. אם כן מה מועיל מה שנלמד מהיקש הוצאת עור ובשר, להוצאת עורו ופרשו, דלא עבדינן הפשט. נימא דנילף מגזירה שוה דבעינן הפשט ולא נקיש.

(ד) גמ', כיון שיצא חוץ למחנה אחת וכו'. בליקוטי הלכות זבחים (קד:) בזבח תודה נסתפק, האם הטומאה היא רק בהוצאה או שמהוצאה ולהלן מטמאים, ונפקא מינה אם אחר שיצא מחוץ למחנה אחת, העביר לאדם אחר שיוליך לשריפה, האם נטמא השני. וכתב, דבדברי הרמב"ם (פ"ה מפרה ה"ה) מפורש שנטמא כל זמן שעוסק בהולכתה, ובהערות הגרי"ש אלישיב, תלה ספק זה בדברי הגמרא בפסחים (פה:) דילפינן משבת, דבהוצאת הפרים צריך עקירה והנחה לטמא, ואם כן חוינן, שהמטמא

(ז) גמ', שם. פירש השיח יצחק דמאן דאמר אטורין סבר דאין חוששים שימצאו את האברים במדבר, וגם לא חששו לזמנים אלו שאין עושין רצונו של מקום שנשאר השעיר חי. (עיין באות הקודמת).

(יח) גמ', עז וקשה. ופירש רש"י, דקשה ילפינן מלשון אל. והמהרש"א פירש, שנדרש עז אצל שהוא מלשון הולכה והיינו שיוליכו למקום עז. ובברייתא בסמוך שנדרש קשה שבהרים הוא מלשון עזו אל, ששניהם לשון חזק. באופן שאות הא' שקודמת לאות ז' נדרשת אחריו.

(יט) גמ', שמכפר על מעשה עוזא ועזאל. הקשה הגבורת ארי הרי מכפר על כל איסורים שבתורה. וכתב השיח יצחק שבאמת מכפר על כל האיסורים רק שנדרש באופן כזה.

(כ) גמ', ואלו הן אכילת חזיר וכו'. הקשה המהרש"א מדוע נקט דווקא חזיר ולא מאכלות אסורות. ופירש, שנקט כל מה שכנגדו מותר, שכנגד חזיר הותר שיבוטא שטעמו כטעם חזיר, וכנגד שעטנו הותר סדין בציצית, וכנגד יבמה נאסר אשת אח, (ומטעם זה לא גרס המהרי"ץ חיות חליצת יבמה) דהא לעגם על היבום שהותר. ומשום הכי מלעיגים אומות העולם, איך זה נאסר, וזה הותר. וכן במצורע ושעיר המשתלח שאחד מהם נשחט, והשני מותר. ומלעיגים מפני מה זה נאסר וזה הותר.

(כא) רש"י ד"ה דכתיב במדבר, ושלח את השעיר במדבר וכו'. הקשה השיח יצחק בשם שיטה כתב יד, מדוע לא הביאו הקרא לעזאזל המדברה" שקודם בפרשה. ותירץ, שבפסוק ושלח את השעיר במדבר נכתב מדבר סמוך לשעיר, להקיש שעיר למדבר.

(כב) רש"י ד"ה המדברה וכו', שלוש מקראות בענין וכו'. והריטב"א כתב דאין לשון הגמ' הולם פירוש זה. ופירש, שנלמד מלשון המדברה שיש בו ג' יתורים, מדבר, המדבר, המדברה, וכתב, שב' המקראות נדרשים חד לגופיה, למעט יישוב, וחד לומר שיהיה המשלח איש שדה בקי במדברות, כמבואר במדרש.

(כג) רש"י ד"ה ת"ל והמשלח, משמע וכו'. הרש"ש גרס ת"ל המשלח, בלא וא"ו, כיון שמה'ואו' נדרש למעוטי שאין צריך להגיע לצוק. והשיח יצחק פירש שרש"י גרס כהתורה כהנים, שמעזאזל נדרש שיצא חוץ לירושלים, ומוהמשלח נדרש, שאין צריך להגיע לצוק. ולשון הברייתא "תלמוד לומר המשלח" פירש, שהוא כמו המשלח וכו' שנדרש מעזאזל.

(כד) מתני', נתנן במגיס. כתב המקדש דוד (סימן כג סק"ג) דמשמע, שכל האימורין בכלי אחד. והקשה הרי אמרו במנחות (פט:) שאין מערבין חלבים בחלבים. ותירץ, שאולי שאני פר ושעיר, שכשם שמערבים את דם כן מערבים את אימוריהם.

(כה) רש"י, ד"ה קלען במקלעות. בסוה"ד, ושלמין הן אלא שנקרע כריסין וכו', אין כונת רש"י שממש שלמין היו, דהא בבריתא בגמ' איתא, דהיה מנתחן עור על גבי בשר. וכמו שביאר הרמב"ם (פ"ג מעבודת יום הכיפורים ה"ז) ומחתך שאר בשרן חתיכות גדולות מעורות זו בזו כמין קליעה. דהיינו שניתחן אלא שהיו מחוברות בעור.

(כו) תוס' ד"ה אטו וכו', ור"ת אומר וכו' אגב דמקדש בכלי שרת וכו'. כתבו ר"ש מדעסויא והרש"ש, שמדבריו משמע שרק משום שכבר נמצא בכלי שרת צריך להעלותו בו ואינו חובה מצד עצמה, והקשו הא במנחות

אמרו לו וכו' שאינו רשאי וכו', ואחר כך ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה. וכתב התוס' יו"ט דמה שכתב ואחר כך וכו' לאו דוקא, אלא משום דלעיל תני ליה והקטירין וכו'. דהא רש"י פירש בד"ה נעשית מצותו. ומתחיל לקרות הפרשה. (ועיין לקמן אות י"ב)

(יא) מתני', סימן גדול. פירש השיח יצחק דקרא לכך סימן גדול אף דלכאורה סימן דדירכאות יותר מדויק, דסימן זה תלוי באומד. מכל מקום משום שבדירכאות יש לחוש שישקרו, כהבבלים שאמרו טול וצא כדי לזרוז.

(יב) מתני', ושוהין כדי מיל. יש להקשות אם אפשר לשער הילוך מיל ישערו הילוך ג' מילין, ואם אי אפשר לשער איך משערים הילוך מיל, נולפי מה שפירש רש"י הילוך מיל על הליווי של יקירי ירושלים, מיושב שבאמת אפשר לשער רק מכיון שכבר ליוו אותו מיל עדיף לשער על ידי המלוים, (י.פ.פ.). והרש"ש פירש, ששוהין כדי מיל היינו שהולכים את הר הבית לאורכו ולרחבו שהיה ת"ק אמה על ת"ק אמה. והמרומי שדה פירש שאי אפשר לשער ג' מיל, כיון שהילוך יום הכיפורים קשה יותר משום הצום כמו שאמרו בשבת (קנב). דוק בככי ותשכח בניגרי. וכן משמע בשיח יצחק עיין שם.

פרק בא לו

(יג) מתני', בא לו כהן גדול לקרות. מוכח שאף לקרות אסור קודם שילוח, (ועיין לעיל אות ט') ופירש המרומי שדה משום דלקריאה בעינן דווקא כהן גדול, מה שאין כן הוצאת האימורים שכשר אף קודם גמר השילוח משום שאינו דין שייעשה דווקא בכהן גדול. ובח"י מרן רי"ז הלוי (במכתבים עמ' ע"ז) כתב בשם הגר"ח, דהגדרת הדין דאין הכהן גדול רשאי להתחיל בעבודה הבאה קודם שיגיע השעיר למדבר. משום דאסור לכהן גדול לצאת ממקומו, והרי הוא עומד בעזרה, וצריך לצאת לעזרת נשים לקרות בתורה. (עיין שם).

(יד) מתני', שם. רש"י פירש דדין הקריאה ילפינן ממלואים. והקשה הגבורת ארי, מאי שנא דגבי פרישה בעינן לילף ממלואים מקרא, והכא לא בעינן. [אמנם להברייתא לעיל (ד.) דילף מ"בזאת יבוא אהרן" היינו האמור בפרשה דמילואים הרי יליף לה (י.פ.פ.). עוד הקשה מדוע אינו מעבב כמילואים. ומטעם זה הכריח כהירושלמי שנלמד מהפסוק "ויעש כאשר ציוה ה'" ופירש הריטב"א, שתיבות כאשר עשה ה' מיותרות, ודרשו כמו שד' ציוה דביבור כן יעשה הוא דביבור. והתוספות הרא"ש ביאר הדרשא, שצריך להודיע שעשה כאשר ציוה ה'. ומה שקורא אך בעשור כתב הגבורת ארי שהיא מדרבנן. נולהתוספות הרא"ש צריך עיון, ממה שקורא בחומש הפקודים שנאמר שם המוספין, אף שעדיין לא עשאן. (י.פ.פ.)]

(טו) מתני', חזן הכנסת וכו' וכהן גדול עומד ומקבל, בירושלמי (פ"ז ה"א) הקשה, הא בכמה מקומות מצינו דהציבור הולכין לקראת הספר תורה, והכא מוציאין הספר תורה ומוליכין אותו לכהן גדול. ותירץ, דכיוון דגדולים הן התורה מתעלה בזה. ועיין במאירי, ועיין בשולחן ערוך (או"ח

היא ההוצאה, אמנם הרמב"ם לא הזכיר דבעינן עקירה והנחה, ומשום הכי פסק דמטמאים כל זמן הולכתם.

(ה) גמ', ורבנן היכא שריף להו. פירש רש"י בד"ה ורבנן, דלית להו גזירה שוה. וקשה אם כן מהיכא ילפינן דבעי לשרוף הפרה חוץ לג' מחנות. ובשפתי חכמים (חוקת אות ח') פירש, דילפינן ממצורע דכתיב ביה בדד ישב, דהיינו ודאי חוץ לג' מחנות. ובהערות הגרי"ש אלישיב ביאר דפירושו אליבא דחכמים שאינם לומדים מפרים הנשרפים. ובשיח יצחק (על תוספות ד"ה תן) משמע, דרבנן נמי ילפי בגזירה שוה, אלא שאינו מופנה, וגזירה שוה שאינה מופנה אפשר לפרוך. הלכך, ג' מחנות ליכא למפרך וילפינן מפרים הנשרפים. אבל מזרח שאפשר לפרוך, מה לחטאת שכל מעשיה בצפון, לא ילפינן.

(ו) רש"י ד"ה מה כאן, בפרים הנשרפים וכו'. הקשה השיח יצחק בשם שיטה כתב יד, הרי כאן מדובר בפר יום הכיפורים, ומדוע כתב רש"י בפרים הנשרפים, ותירץ, דתוספות בד"ה תן, הקשו, איך ילמד פרה מפר יום הכיפורים, הרי פר יום הכיפורים נלמד מהיקש לפרים הנשרפים, ודבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בגזירה שוה. ואתי רש"י ליישב, שבאמת פרה נלמד מפר כהן משיח בגזירה שוה דחוץ למחנה, אלא שבלא ייתור חוץ למחנה בפר יום הכיפורים, יש לומר שלמדו פרה משחוטי חוץ דהא שניהם נשחטים בחוץ, ואתי הייתור בפר יום הכיפורים ללמדו מפר כהן משיח, ועל ידי הייתור נמצא כאילו נכתב חוץ למחנה מיותר בפר כהן משיח עצמו.

(ז) תוס' ד"ה תן וכו', ולמאן דאמר הימנו וכו', דאגב דגמרי מיניה מחנה דכתוב בו, גמרינן מיניה נמי מחנה דגמרי מהיקשא. ועיין רש"י לעיל (נ"ז). ד"ה הימנו שפירש, דהיינו ודבר אחר היינו, דכל חד וחד מעצמו למד מקצת, ודבר אחר מסייעו במקצת, ואין זה למד בהיקש.

(ח) בא"ד ופר העלם נמי וכו'. הקשה המהרש"א מה הועילו, הרי פר כהן משיח בעצמו נלמד בהיקש מדשן, ואיך חוזר ומלמד בגזירה שוה. והריטב"א תירץ, דסוגיין אתיא כמאן דאמר דבר הנלמד בהיקש חוזר ומלמד בגזירה שוה. והשיח יצחק כתב, שתוספות לא חשו לתרץ קושיא זו, דאפשר לתרץ כריטב"א.

דף סח ע"ב

(ט) רש"י ד"ה השורף, המתעסק בצרכי שריפתן בגופן וכו' אית ליה כרבי שמעון וכו'. הרש"ש כתב דמהרמב"ם משמע דאף לתנא קמא נמי, אין המצית את האור ומסדר המערכה מטמא, אלא השורף לבדו. שהרי הרמב"ם פסק דינים אלו (בפ"ה מפרה ה"ד) אף שפסק כתנא קמא. והשיח יצחק פירש סברתו, דיש שני דברים שמטמאים בגדים, א. ההוצאה, ב. השריפה. ההוצאה מטמאת בשעת הוצאה דוקא. ובשעת שריפה מטמא דוקא המהפך באברים. והמאירי נמי הביא ב' שיטות. א. אף על פי שהמוציאין לשריפה טמא, המצית את האור או המסדר את המערכה [טהור]. ב. שהוא טמא שלא נאמר כאן טהור אלא לדעת האומר משיצית את האור ברובו.

(י) מתני', אמרו לו לכהן גדול הגיע שעיר למדבר. פירש רש"י בד"ה

הדרש היומי

מסכת יומא דף סח – דף סט

יד שבט – טו שבט התשע"ד

דמבואר דכל שלא נאכל הבשר הבעלים נקראים מחוסרי כפרה ואסורים בקדשים.

דף סט ע"א

(א) גמ', שמע מינה תפילין מן הצד שפיר דמי. פירשו התוספות ישנים בד"ה תפילין, דרב מרשיא דייק מדאמר רב פפא, אלא אימא וכו' ולא דילמא וכו' משמע, דפשיטא ליה דמותר להניחם מן הצד. עוד פירשו, שדייק לפי האמת שהוכיחה הגמרא דכנגד ראשיהם קאמר.

(ב) רש"י ד"ה שמע מינה. מדמותר וכו' לא חייש לשמא יפיח בהם. והתוספות בד"ה בא לו וכו'. פירשו כוונתו, דלא חיישינן שמא יישן בהן ויפיח. והקשו מתמיד. ונראה שביארו דבריו, דחיישינן שמא לא יסירם ויישן בהן. אמנם בתוספות ישנים בד"ה ש"מ הביאו דברי רש"י כמו שכתב, והקשו מתמיד, ופירשו, דמהתם משמע דאיכא בזיון ששוכב עליהן. דהיינו דדייקו מהא שלא הוכר שם טעמא דהפחה, חזינן דעצם השכיבה היא הזיון, ולא נצרך לבאר דברי רש"י כמו תוס'.

(ג) שם, הרמב"ם (בפ"ד מתפילין ה"ח) כתב דאסור להשתין בתפילין גם בבית הכסא עראי. וכתב הכסף משנה דמקור דבריו מהכא, ואם ישתין בהם איכא חשש שמא יפיח. והבית הלוי (חלק א' סימן ה' אות ב') הקשה, אם כן אמאי לעיל (כ"ח). איתא דמטיל מים בעי קידוש ידים ורגלים, והקשו, בשלמא רגלים מפני ניצוצות, אלא ידים אמאי. ותירצו, מצווה לשפשף. והא אי כשמתין בעי להסיר הבגדי כהונה כתפילין, מחששא דשמא יפיח, מחמת הפשיטה והלבישה עצמן היה צריך קידוש ידים ורגלים.

(ד) גמ', ותיפוק לי משום כלאים וכו'. פירשו התוספות ישנים בד"ה תיפוק, דאף לשיטת רבינו תם במנחות (מ: תוס' ד"ה תכלת, שסדין בציצית הותר אף בלילה, ואף לנשים, כיון שכבר הותר למצותה. מכל מקום בגדי כהונה אסורים שלא בשעת עבודה, כיון שאינם כציצית שנועדו ללבישה לצורך האדם. אבל בגדי כהונה נועדו דוקא לשעת עבודה, הלכך היתר הכלאים נאמר דוקא בשעת עבודה. ובתוספות במנחות (שם) תירצו עוד, דבציצית כתיב "לא תלבש שעטנו גדילים תעשה" דמשמע דבמקום גדילים הותר שעטנו לגמרי אף בזמן פטור מציצית. (ועיין עוד באות ח').

(ה) גמ', אבל אמרו חכמים וכו' שמא תכרך נימא. המהרי"ץ חיות רצה להוכיח מכאן, דאמרינן אין שבות במקדש דווקא באיסורי שבת, אבל בשאר איסורים דרבנן לא, וכמו שכתב היד מלאכי (ח"ג צ"ו) בשם המהרש"א. ודחה, דהא טעמא דאין שבות במקדש משום דכהנים זריזין הם, ובהאי גזירה אשעת שינה לא שייך זריזות.

(ו) גמ', שמא תיכרך נימא. הבית הלוי (ח"א סימן ג') דייק דהרמב"ם סבר דלבישה אסורה מדאורייתא, דכתב דדרך הצעה מותר, דהצעה גזירה דרבנן היא ולא גזרו בקשין. ובגמ' משמע דגם אם חוצץ ביניהם אסור משום שמא תכרך נימא, וכן כתב הר"י קורקוס (פ"י מכלאים ה"ב) בדעת הרמב"ם. אמנם הר"ן (ביצה דף יד:) כתב, דהא דבדבר החוצץ הגזירה שמא יעלה, וזה לא שייך אלא בדברים שדרכם להעלות, אבל בדבר שאין

סימן קל"ה ס"ד) דמבואר שם דאסור להביא ספר תורה למקום אחר. והרמ"א שם בהג"ה הביא מהמרדכי שלאדם חשוב שרי, ומקורו לכאורה מסוגיא דידן.

(טז) רש"י ד"ה בית הכנסת. ברש"י מבואר שהיה סמוך לעזרה בהר הבית. והקשה השפת אמת אמאי היו צריכים בית הכנסת, ולא התפללו בעזרה. וכתב דאולי משום דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, לא היו יכולין לישב בזמן התפילה, והוי טירחא דציבורא. ועיין בחזון איש (ידים ס"ז סקט"ו וס"ח) שכתב, דהא דאמרינן בבבא בתרא (יד). דספר עזרה לא היה נגלל אלא לתחילתו, הוא ספר זה, עוד כתב דהיינו בבית שני, אבל בבית ראשון היו קוראים בספר שכתב משה, והיה בארון עם הלוחות, וספר זה לא היו קורין בו אלא ביום הכיפורים, מבואר שקורין לספר זה ספר עזרה ומשמע שהיה מונח בעזרה ושוב קשה היאך ישבו באותו בית הכנסת. אמנם אפשר דבית הכנסת זה היה בעזרת נשים וקדושתה כהר הבית.

(יז) גמ' דאיבעיא לן בגדי כהונה וכו'. כתב הריטב"א (לקמן סט.), שהטעם להתיר אינו משום לב בית דין מתנה דבכהאי גוונא חולין הן, ובגדי כהונה צריכים להיות קדושים. אלא כיון שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, וצריכים ללבוש מעט לאחר גמר עבודתם, עשאתם התורה כמי שאינם קדשי ה', (וכן כתב התוספות הרא"ש לקמן סט.), ולפי זה לכאורה לא בעינן תנאין. אמנם בקדושין (נד.) כתב הריטב"א, דחלה עליהם קדושה על מנת שלא יהא בהן מעילה. ובאמרי בינה (א"ח סימן יב') ביאר, דטעמו משום לב בית דין מתנה. והקשה, דסתר דבריו (עיין שם). והרא"ש (הלכות ציצית אות ב) כתב דסברא זו דלא ניתנה תורה למלאכי השרת נאמרה גם לגבי כלאים שבהם, ובמקדש דוד (סימן ל"ו סק"ג) כתב דהאי טעמא מועיל דוקא אם כבר היה לבוש, אבל ללבוש לכתחילה שלא בשעת עבודה, בודאי אין היתר. עוד כתב (בסימן הנ"ל סק"ב) דהא דבעינן לטעמא דלא ניתנה תורה למלאכי השרת היינו דוקא על הפשיטה, וכמבואר ברש"י בקדושין (שם ד"ה בכתנות), אבל על זמן הלבישה שהיא צורך עבודה, ואינו יכול לצמצם, לא. ואם כן ביום הכיפורים שנתחדשה מצוה בפשיטה עצמה נמי לא בעינן להאי טעמא, דהשהייה צורך עבודה היא.

(יח) גמ', שאני אכילה דצורך עבודה היא. הגבורת ארי והשפת אמת הקשו, הא בפסחים (עב:) מבואר להדיא דעבודה גמורה היא, ובגבורת ארי הביא עוד מפסחים (נט:). דהאכילה מכפרת ממש ולפני האכילה אין הבעלים יכולים לאכול בשר קודש, דבעינן כפרה. ועיין באבי עזרי [תנינא] (פ"י ממעשה הקרבנות ה"א) שהקשה הא הזריקה היא המכפרת, ולא מצינו ברמב"ם דהאכילה מכפרת. והביא את קושיית הצ"ח (ביצה כ') דלא מצינו ברמב"ם את הדין המובא בפסחים (שם) דאם אין האימורין ראויין להקטרה, הכהנים זוכים בחוזה ושוק גם קודם ההקטרה. דהא פסק (בפ"ט שם ה"א) דאין נוטלין עד שנקטרו האימורין. וכתב דהרמב"ם פליג ולא סבירא ליה דהאכילה מכפרת, אלא דהאכילה היא דין בסדר המצוות אמורות בקרבן, והוכיח מהדין המבואר שם, דאם נטמא הבשר איכא כפרה אף בלא האכילה, אמנם דעדיין צ"ע מהתם

הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף סט

טו שבט התשע"ד

יג) תוס' ד"ה קשין הן, ודלא כפירש"י וכו'. כתב המרומי שדה, דברש"י שלפנינו ד"ה שרי יש לפרש דבלבישה אסור, תדע דהתורה קראה לבישה גם לבגדי כהונה שקשין, שנאמר והלבשתם את אהרן, דלבישה של כבוד לבישה היא. ומה שכתב רש"י שמותר היינו העלאה, והוא משום דהיכא דליכא לבישה, בלא חימום אינה חשובה לבישה.

יד) בא"ד, דלבישה והעלאה דהווי דאורייתא אסירי. כתב הריטב"א דאף לרבינו תם. נמטא גמאד שהוא מ"לבד" שכל איסורו רק מדרבנן, משום שאינו שוע טווי ונוו, מותר אף העלאה.

טו) תוס' ד"ה בגדי כהונה, ומיהו למאן דאמר וכו' עודהו על מצחו מרצה ניחא. ופירש בשער המלך (פ"ח מכלי המקדש הי"א), דכוונת התוס' משום דהוה צורך עבודה.

טז) בא"ד, מדכתיב ביה והיה על מצחו תמיד. בתוס' ישנים לעיל (ז'): ד"ה אלא, הקשו, דאי מרבינן מתמיד דציץ מותר שלא כמו כל בגדי כהונה, מאי אקשי התם לרבי יהודה תמיד למאי אתא, ותירצו, דלרבי יהודה, לא יכול למילף משום דנסתפק אולי שאר בגדים נמי מותרים ליהנות בהם.

יז) בא"ד, שם. בריטב"א לעיל (ז'): הקשה על חידוש התוס' דנתרבה ציץ מקרא דתמיד, איך אפשר דקדושת ציץ הקודש יהיה פחות מכל שאר בגדי כהונה שאסורים בהנאה. ומשום הכי פליג עלייהו. וכתב בסוגיין, דהעיקר, דכבר מאותה שעה יצא ינאי המלך למינוח. ובקדושין (סו.) הוכיח הריטב"א מהא, דדרשינן מתמיד דציץ מרצה אף שאינו עליו.

דף סט ע"ב

יח) גמ', און ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. רש"י כתב דילפינן מלעמוד לשרת, ומהעומדים שם לפני ה', ולא מצינו שם ישיבה. והקשה הגבורת ארי היאך אפשר ללמוד משירות הא הא קרא מיירי בעבודה, וילפינן מינייה דבעינן עמידה. ובמשנה למלך (פ"ז מבית הבחירה ה"ו) הקשה מרש"י בסנהדרין (ק"א): ד"ה גמירי, דכתב, דילפינן מהלכה למשה מסיני, (ועיין בבאר שבע שם), ותירץ דאינה סתירה, דקראי שהביא כאן אינן אלא אסמכתא. ומה שכתב רש"י בסוטה (מ'): ד"ה אין, שהאיסור משום דאין כבוד שמים בכך ואפי' מלאכי השרת אין להם ישיבה, ביאר, דרש"י נתן טעם לדין התורה אך עצם האיסור דאורייתא. (ועיין שם עוד באריכות, ובמלא הרועים שם דלא כתב כך). אמנם התוס' זבחים (טז.) ד"ה מיושב, הסתפקו אי הוי דאורייתא או מדרבנן. וברנן לבקר (תמיד כז'). כתב דהמפרש בדף (כה): ד"ה כיפה, סבר דאסור מן התורה. דאית ליה דהרובים היו קטנים מ"ג, ואיתא התם שמנעום מישיבה בעזרה, ואי היה רק דרבנן, הרי מותר אף לספותו בידיים. ובספר המצוות להרמב"ם (מצוה כ"א) מבואר דילף לה מדינא דמורא מקדש, וכן כתב ביד החזקה (פ"ז מבית הבחירה ה"ו), וכביאור הקרית ספר שם, "ונראה דישיבה בעזרה נמי הוי בכלל יראת המקדש". וכן כתב המנחת חינוך (מצוה רנד, ו) ובאבי עזרי תנינא (פ"ז מבית הבחירה ה"ו). ועיין בגליוני הש"ס כאן שהביא פירוש ריב"א דאיסור ישיבה עם איסור שהייה, ונסתפק שם, אם הכוונה לישיבה עם שהייה, או אפילו שהייה

דרכו להעלות ומכוסה אין לאסור, ועיין בבעל המאור (ביצה דף ז' ע"א מדפי הרי"ף) שכתב דאי איירי בקשין הא דהותר כלאים בבגדי כהן גדול היינו בחושן ואפוד שהיו רכים, וכן מבואר בראב"ד (פ"י מכלאים הל"ב). אמנם עיין במאירי שביאר דבגדי כהונה היו קשין מפני שחוטן כפול שישה, ולפי זה לא נשתנו חושן ואפוד. וצריך עיון.

ז) גמ', בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור. כתב הריטב"א דיש מפרשים דאסור מדאורייתא, ויש מפרשים דאסור מדרבנן. ובתוספות הרא"ש (לעיל סח:) מבואר דהטעם דאסור מדאורייתא, משום דבמדינה לא שייך הטעם דלא ניתנה תורה למלאכי השרת.

ח) גמ', שם. הרמב"ם (פ"י מכלאים הל"ב) פסק, דאסור ללבוש בגדי כהונה שלא בשעת עבודה אפילו במקדש משום כלאים דאבנט. ואם לבש חייב מלקות. והראב"ד (שם) השיג עליו מהא דבסוגיין משמע דבמקדש מותר. וכתב הכסף משנה דמקור דבריו מדאיתא בערכין (ג): דשלא בעידן עבודה לא אשתרי. ולא קשיא מסוגיין, דפירש ההיתר דוקא משום הנאה, אבל לא משום כלאים, ובאמת כהן הדיוט דלית ביה כלאים מותר. והרדב"ז כתב, דהרמב"ם איירי בכהן הדיוט דלא חשיב דעובד עבודה כל שעה, אבל בכהן גדול מותר, כיוון דחשיב עובד עבודה כל שעה, כדכתיב ומן המקדש לא יצא. ובבית הלוי (ח"א סימן א' וסימן ב') ביאר, דכהן גדול חשיב עובד עבודה בכל עת, משום דבעי ציץ, ואיתא בירושלמי דבעינן עם הציץ כל הח' בגדים. והווי שעת עבודה, משום עבודה דציץ.

ט) שם. בשאגת אריה (סימן כ"ט) הקשה על הרמב"ם (פ"י מכלאים הל"ב) שכתב דהיתר לבישת הכלאים בשעת עבודה כציצית, והוא משום דעשה דוחה לא תעשה. אמאי דחי עבודת הכהן הגדול כל השנה בח' בגדים דכלאים. הא למאן דאמר דאבנטו של כהן הדיוט אין בו כלאים, אפשר לקיים שניהם על ידי שיעבוד כהן הדיוט, ובבית הלוי (שם) ובדבר אברהם (ח"ב סימן כב' אות ד') תירצו על פי מה שכתבה באות הקודמת, דכיוון דבעינן ח' בגדי כהונה עם הציץ כדי שירצה, עבודה זו אינו יכול לקיים על ידי כהן הדיוט.

י) גמ', מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות מהן. הקשה התוספות הרא"ש היאך הותר איסור כלאיים. והוכיח כרבינו תם (מנחות מ. תוספות ד"ה תכלת) שסדין בציצית מותר גם בלילה, וגם כאן כיון שהותר כלאיים בבגדי כהונה הותר אף שלא בשעת עבודה.

יא) גמ', דמות דיוקנו של זה וכו'. הקשה השפת אמת מדוע ניצחה דמות דיוקנו של שמעון הצדיק תמיד לפניו. ותירץ, שבאמת ניצחה דמות דיוקן שר שלו, ורק כעת נעשה נס שנראה לו שמעון הצדיק כשר שלו. עוד פירש, משום דינא דהוי מתפלל בשלומה של מלכות, וכמו שאמרו לו בית שמתפללין בו עליך וכו'.

יב) גמ', כיון שהגיעו להר גריזים וכו'. הקשו התוספות ישנים (בעמוד ב') בד"ה כיון, הרי עד ימי רבי מאיר לא עבדו הכותים להר גריזים, כדאיתא בחולין (ו:). ותירצו, דהכא איירינן קודם שנתגירו. והתוספות הרא"ש תירץ, שבאמת לא עבדו להר גריזים אלא מכיון שפרשו מחכמים, הוצרכו להתקבץ לבדם בהר גריזים.

הדרגת היוזמי

מפכת יומא דף סט

טו שבט התשע"ד

לעתיד לבוא נדמה לרשעים כחוט השערה. רצה לומר כמו שהוא באמת מתחילתו, קודם שנשתרש באדם. ומשום כך נשמט מן התפיסה של אנשי כנסת הגדולה, ובהכרח היה צריך להשאר, כדי לקבל שכר על המלחמה בו, ועיין שם עוד.

(כז) גמ', חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת. בשבת (נה.) פירש רש"י (ד"ה חותמו) שאמת מרכב מהאותיות, א. הראשונה, מ. האמצעית, ת. האחרונה. לרמוז, אני ראשון ואני אחרון ואני הוא.

(כח) שם, בראש השנה (טז:): מבואר, דצדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים טובים, רשעים גמורים וכו' ובינונים תלויים ועומדים עד יום הכיפורים וכו', ביום הכפורים לא קאמר דהבינונים נחתמין. ובפני **יהושע (שם) ביאר, דבראש השנה הקדוש ברוך נוהג במידת האמת, על כן הנכתבים גם כן נחתמין. דחותמו של הקדוש ברוך הוא אמת. אבל ביום הכיפורים, מתנהג הקדוש ברוך הוא במידת החסד, ומשום הכי אינן נחתמין בחותמו שהוא אמת. אמנם החינוך (מצווה שי"א) כתב גם גבי בינונים ביום הכיפורים, חתימה.**

(כט) גמ', דלא מיגרי ליה איניש בקריבתה. משמע שאינו מתגרה בקרובים כלל. וכן פירש רש"י בסנהדרין (סד.) ד"ה ואהני, שמתגרה רק באשת איש ובנדה ולא באמו ואחותו. אבל המהרש"א פירש, שאינו מתגרה בקרובים יותר מבאחרים, אבל מתגרה גם בקרובים.

(ל) גמ', כחלינהו לעיניו ושבוהו ואהני דלא מגרי איניש בקריבתה. בשב שמעתתא (שמעתא ד' פרק כ"ב) כתב, גבי רוב כשרים ורוב פסולים, דבנמוקי יוסף (סוף פרק אלמנה לכהן גדול) כתב, דמדרבנן היכא דאביה ואמה בעיר, דהם פסולים אצלה אסורה דחיישינן למיעוטא, ולא שייך לילך התם בתר רובא. אמנם שאר פוסקים לא הביאו דברי הנמוקי יוסף ומשמע דלא חשו לזה. ועיין בשב שמעתתא שביאר סברתם. ובחלקת יואב (בחלק ב' בהגהות על הש"ש) כתב, דאפשר לבאר סברתם על פי גמ' דידן, דעליהם ליכא למיחש כיוון דלא מיגרי איניש בקריבתיה.

(לא) גמ', במערבא מתנו הכי וכו'. בהגהות הב"ח פירש דאזיל על הפסוק "ויזעקו בקול גדול". אבל בירושלמי (מעילה פ"ג ה"ז) מבואר, דאזיל על הפסוק ויעמוד עזרא.

(לב) גמ', רב מתנא אמר הקל הגדול וכו'. הקשה המהרש"א מדוע לא נאמר שאמר רק הקל הגדול כפשוטו הפסוק, ואם כן ליכא ראייה שהחזירו עטרה ליושנה. ותיירץ, שמזה שאמר אלוקים בלשון רבים (דשיטתו שהולך על הפסוק ויברך את האלוקים הגדול) מוכח שאמר כמה שבחים. והוסיף שלכן נקראו אנשי כנסת הגדולה שאמרו בלשון רבים, אבל משה אמר הקל הגדול, בלשון יחיד. והרש"ש, תירץ, שמצינו קרא בנחמיה (פ"ט, לב) דכתיב הקל הגדול הגבור והנורא.

(לג) גמ', ואין מדלגין מנביא לנביא. פירש המשנה ברורה (קמד, ז) דהיינו דוקא בשני ענינים, אבל בענין אחד מדלגים אפילו מנביא לנביא.

(לד) תוס' ד"ה ועד, משום דקתני וכו'. הקשה הטורי אבן (מגילה כד.) היאך אפשר לפרש שהולך על אין מדלגין בתורה, דאם כן היתה צריכה הברייתא לומר ועד כמה אין מדלג.

בעלמא.

(ט) שם, התוס' לעיל (כה:): ד"ה אין ישיבה בעזרה, כתבו בתירוץ השני, דכדי לאכול מותר לישב, דאכילה צורך עבודה היא, ולצורך עבודה מותר לישב. אמנם הראב"ד בתמיד (דף כז' ע"א) כתב, דלא העבודה מתרת את הישיבה, אלא אם מוכרח לעשות מעשה עבודה זה באופן דישיבה. ובתירוץ בתרא כתב, דאיכא ריבוי מיוחד מלמשה ולגדולה.

(כ) גמ', הכא נמי בעזרת נשים. המקדש דוד (סימן כ"ד אות ז') הקשה דאי הקריאה היתה בעזרת נשים, אמאי הקידוש ידים ורגלים דידה לא מעכב, דהרי יצא למקום הפחות בטהרה, והוה כקידוש ידים ורגלים דשחרית דמעכב, ולעיל ל: משמע דכל קידוש ידים ורגלים דהחלפת בגדים אינו מעכב..

(כא) גמ' דתניא היכן קורין בו בעזרה וכו'. כתבו התוספות ישנים ד"ה מיתניבי, דאפרשת הקהל קאי והוא הדין הכא. הרמב"ם (פ"ו מעבודת כוכבים ה"י) כתב, דאסור לעשות שום בנין של עץ במקדש מקרא דכל עץ. והקשה הראב"ד, הא קריאת התורה דהקהל וכהן גדול, היתה בעזרה והיה קורא על בימת עץ. וכתב, דהיה רק לשעה ומותר. ובעינין לתירוץ זה גם אם היתה בעזרת נשים כיון דהכסף משנה (בפ"ט מעבודת כוכבים ה"ט) הביא מהספרי דאיסור זה בכל הר הבית.

(כב) גמ', רב גידל אמר ברוך ה' וכו'. פירש רש"י שבאותו היום תקנו לומר כן בסוף כל ברכות שבמקדש. כתבו התוספות ישנים בד"ה ברוך והריטב"א, שמדבריו משמע שמקודם היו אומרים אמן בסוף הברכות, והקשו, הרי מעולם לא אמרו אמן במקדש, כדאיתא בתענית (טז:). ופירשו, שבאותו היום הוסיפו מן העולם ועד העולם, לאפוקי מהמינים והכותים שהיו אומרים אין עולם אלא אחד.

(כג) גמ', ולא והכתיב ויעמוד עזרא הסופר וכו'. הקשה המהרש"א, הרי פסוק זה הוא תחילתו של הפסוק שהביאה הגמרא לעיל מינה "ויברך עזרא את ה' וגו'", ואם כן סתר רב גידל עצמו, דלעיל פירש שאמר ברוך ה' וכו', וכאן פירש בשם המפורש. ותיירץ, דהא דידיה, והא דרביה, וגרס כאן רב גידל אמר רב. אבל הב"ח והגר"א גרסו כאן פסוק אחר "ויזעקו בקול גדול".

(כד) גמ', מאי אמור. הקשה המהרש"א (בסנהדרין דף סד.) הרי מפורש בקרא דאמרו קומו ברכו וכו'. ותיירץ, ששם כתוב שמות אנשים אחרים שלא כתוב גבי ויזעקו, ומוכח שזעקו דבר אחר הוא.

(כה) גמ', נפק אתא כי גוריא מבית קודש הקדשים, והב"ח (ב) כתב דגוריא היינו ארי קטן, ופירש המהרש"א בחדושי אגדות, דהא דיצא כגוריא מבית קודש הקדשים, לרמוז שבחודש אב שמולו ארי נחרב בית במקדש הראשון, ומשום שעבדו עבודה זרה כדלעיל (ט:). ובתורת חיים פירש, דכמו שיצר הרע הפרטי שבאדם שוכן על מפתחי הלב, ומשם מתפשט אל שאר האברים. כך היצר הרע שבעולם, שוכן במרכזו שהוא אבן השתייה שמקומה בקודש הקדשים, ומשם מתפשט על העולם כולו. וכיון שנתפס נתבטל.

(כו) גמ', בהדי דתפסי ליה אישתמיט ביניתיה. פירש היעב"ץ דהוא מה דאיתא בסוכה (נב.) יצר הרע מתחילה דומה לחוט של בוכיא, ויצר הרע

דף ע ע"א

(ו) גמ', רב הונא וכו' משום פגמו של ראשון, ריש לקיש וכו' שאינה צריכה. כתב המרדכי במגילה (פ"ב תשצ"ג) בשם ראב"ה, דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולדינא לא פליגי, וכן משמע מדברי הרא"ש (בסוף סדר העבודה) שהעתיק לב' הטעמים, ועיין באות הבאה.

(ז) גמ', משום ברכה שאינה צריכה. כתבו התוס' בחולין (פז). ד"ה ומכסי, דמריש לקיש הכא מוכח, שאסור להפסיק באמצע מצוה באופן שעל ידי זה יצטרך לברך שנית. (וכעין זה בתוספות ישנים ובתוספות הרא"ש כאן). נולא דמי להא דאיתא בברכות (לג). כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא, דהתם בשעה שמברך אינו צריך לברך. אבל הכא בשעה שמברך כבר מחוייב, ואפילו הכי אסור לגרום שיצטרך לברך כשאינו צריך לזה מעיקרא]. והרמב"ם (פ"ג מעבודת יום הכפורים ה"י) הזכיר רק טעמו דר"ה בר יהודה. ואפשר דסבר דרב הונא בר יהודה פליג אהאי איסורא ופסק כוותיה. וכן דייקו התוס' במנחות (לו). ד"ה עבירה, מרש"י שם, דאם שח בין תפילין של יד לשל ראש ויחזור ויברך על של ראש, אין עברה בשיחתו, ואדרבא ינחו ברכות על ראשו, וצריך לומר בדעתו דר"ה בר יהודה פליג. אמנם הר"י קורקוס (שם) כתב, דהרמב"ם נמי אית ליה דריש לקיש. נוקשה, דאם כן היה להרמב"ם (בפ"א מברכות ה"ו) לאשמועין, שאסור לגרום ברכה שאינה צריכה אף שבשעה שמברך היא ברכה מחוייבת. ועיין באות הבאה בשם הרמ"ע מפאנו, דלפי דבריו אין הכרח מרש"י והרמב"ם דנקטו דלא כריש לקיש. (א.ג.).

(ח) גמ', שם. לכאורה חזינן מהכא, דאיסור גרימת ברכה שאינה צריכה אינו דוקא כשאין שום צורך. אלא דעדיף למעט בברכות, וצריך טעם חשוב כדי שנתיר לגרום עוד ברכה. אמנם בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סימן נט) כתב, דאם מפסיק ואחר כך צריך לברך שנית כגון בנמלך על כל כוס וכוס, לא מיקרי ברכה שאינה צריכה, שהרי עתה הוא מחוייב לברך. וברכה שאינה צריכה דהכא היינו שאף עיקר ברכת התורה היא ברכה שאינה צריכה, שלא צריכים לה אלא מפני כבוד הציבור, ולא תיקנו חכמים לברך בזה ב' פעמים. וכיון שאין זה ראוי לקרא בלא לברך, צריך לקרא בעל פה. וכתב שפירשו בזה הוא דלא כדברי מקצת ומחשובי המפרשים. ועיין האות הקודמת.

(ט) גמ', משום ברכה שאינה צריכה. פירש רש"י בד"ה ברכה, שיהא צריך לחזור ולברך. כתב האור זרוע (ריש הלכות כסוי הדם סי' שפ"ז) שאבי עזרי הוכיח מדאמרינן הכא, שכל ספר מצריך ברכה לעצמו ואף שקורא באותו ענין, [ענין יום הכיפורים], הכי נמי השוחט כמה בהמות צריך ברכה על כל א' וא' בפני עצמה, והא דאמרינן בחולין (פו): דאפילו בחיה ועוף מברך ברכה אחת לכולן, היינו לגבי ברכת כסוי הדם, מפני שהכל בגומא אחת והוי כגוף אחד. אבל האור זרוע מסיק ומוכיח, דאפילו בגופין חלוקין ואפילו מצוות חלוקות כשברכותיהן שוות, מברכים ברכה אחת [ולא ביאר מאי שנא מהכא]. והרש"ש כתב, דברכת ספר תורה שאני, דמפני כבוד הציבור ניתקן, ואינו כשאר ברכת המצוות. ובפירוש רבינו אליקים כתב דהטעם דצריך ברכה אחרת משום הנכנסים שיראו שקורא ולא ידעו שבירך מעיקרא בספר הראשון. ובתוס' רבינו פרץ (נדפס בקובץ שיטות קמאי) כתב דטעם הברכה משום כבוד הספר השני, אי נמי משום

(א) גמ', ובעשור של חומש הפקודים קורא על פה. הקשו התוספות ישנים בד"ה ובעשור הא קיימא לן (גיטין ס:): דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בעל פה, ותירצו, דדין זה אינו איסור גמור אלא מצוה מן המובחר, והכא משום כבוד הציבור לא הטריחו לגלול. עוד תירצו, דקריאה זו שאני משאר קריאות, כיון שאינה אלא להגיד סדרו של יום, וכן הלל כיון שאינו אלא דברי שבח והודאה, ומלכיות וזכרונות ושופרות שאינן אלא תפילה ושבח, נמי שרי. והוסיפו עוד דכשאנו קורא לציבור אלא לעצמו, שרי אף בקריאה גמורה, כמו פרשת התמיד. וכן כתבו התוס' בתמורה (יד): ד"ה דברים.

(ב) גמ', אמאי נגלול ונקרי. כתבו התוספות ישנים ד"ה ונגלול בשם הר"ר יוסף, דאף דכבר איתא לעיל דאין מדלגין באותו ענין בכדי שיפסיק התורגמן, השתא בעי מאי טעמא, והוי מצי לאקשווי לעיל, אלא דניחא ליה לפרש אמתניתין. ובתוספות הרא"ש כתב, דהא דלעיל, היינו דוקא כשמדלג ופותח את הדפים בלי לגלול, ומתוך שהציבור רואים שמפסיק ואינו גולל, סבורים שלא יקרא יותר ומסיחין דעתן, ושוב לא יחזרו לכיון דעתם. (ועיין ברש"י לעיל (ט): ד"ה בענין) אבל הכא הקשו נגלול ונקרי, דליכא האי חששא, דכשרואים שגולל אומרים שגולל לקרא במקום אחר.

(ג) גמ', לפי שאין גוללין ספר תורה בציבור מפני כבוד הציבור. ה"ט"ז (יר"ד רע"ט סק"ב) כתב דמהאי טעמא אם נמצאת טעות בספר תורה באמצע הקריאה יקראו בעל פה, ולא יוציאו ספר אחר שצריך לגלול. והאבני נזר (חור"מ קנ"ב) דחה הראיה, דדוקא הכא שהקריאה מוטלת על הכהן גדול ולא על הציבור, שייך לחוש לכבודם וטירחתם, ויקרא הכהן גדול בעל פה. מה שאין כן בקריאת התורה שמוטלת חובת הקריאה על הציבור כתיקנה, אדרבא על הציבור מוטל לקרא כתיקנה, מתוך הספר, ולא על פה.

(ד) גמ', ונייתי אחרינא וניקרי. ביאר הנימוקי יוסף (במגילה כד). דכיון שהוא נגלל מאתמול לפרשה זו לא יהיו מצפין אלא מעט. אבל כשגוללין צריכים להמתין יותר ומצפין בשתיקה ואין זה כבוד הציבור. [ומשמעות דבריו, שאם היה יותר שהות בהבאת ופתיחת הספר השני לא היה עדיף מגלילה. ולולא דבריו היה אפשר לומר, דדוקא כשגוללין הספר חשיב טרחא כיון שמצפין בשתיקה ודוממין, אבל בהבאת הספר ופתיחתו לא חשיב טירחא, כיון שמביטים אל הספר. וכמו שכתב המגן אברהם (סי' קל"ד סק"ב) דאיכא מצוה דרוב עם הדרת מלך להכנס ולראות, כשמוציאין ומכניסין הספר תורה. (א.ג.).]

(ה) גמ', משום פגמו של ראשון. פירש רש"י, בד"ה משום שלא יאמרו חסר הוא. אבל בסוטה (מא). פירש רש"י בד"ה משום, שלא יאמרו מצא בו פסול. ובתוספות הרא"ש הקשה על פירוש רש"י דהכא, דהרי כבר אמר יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב בה, ורבינו יהונתן מלוניל כתב, דאף שאמר יותר ממה שקריתי כתוב כאן לא יאמינו לו, כיון שטורח להביא ספר אחר. ועוד הקשה תוס' הרא"ש אמאי לא נקט כלישנא דלעיל שלא להוציא לעז על ספר תורה, ופירש כרש"י בסוטה הנזכר לעיל.

הדרש היומיומי

מסכת יומא דף ע – דף עא

מז שבט – יז שבט התשע"ד

הלכות דלהרמב"ם, מתניתין וברייתא דהתם פליגי. אמנם הרמב"ן (בליקוטים עמ"ס יומא כאן) כתב כהרמב"ם, וביאר דהא דקתני בברייתא התם, תמיד של בין הערבים, לאו דוקא התמיד עצמו, אלא הקטורת והמנורה שהם מסדר התמיד, והתנא לא נחית לאשמעינן התם סדר העבודות, אלא מנין הטבילות, ולכך לא דקדק.

(יז) תוס' ד"ה ואחר כך, ולפירוש רש"י ברייתא על כרחך פליגי אמתניתין. כתב השיח יצחק דמרש"י (בעמוד א') ד"ה לא משכחת משמע, דברייתא לא פליגא אמתניתין. ופירש, דהא דקתני במתניתין עם תמיד של בן הערביים היינו משום דלא מפסקא ביניהו אלא הקטרת אימורים והוצאת כף, דאינן עבודה גמורה. (וכעין שכתבו התוספות בסמוך).

(יח) בא"ד, והשתא על כרחך לר' אליעזר לא פריך וכו'. אמנם בתוספות ישנים (לקמן עא.) בד"ה דילמא, כתבו בשם הר"ר יוסף, דהקושיא אף לר' אליעזר, דאף דכל המוספין בתר הכי, מכל מקום נקדים לשעיר או לאחד מן המוספין קודם להוצאת כף ומחתה, והא דנקט הגמרא שעיר, היינו משום ר' עקיבא, דלדידיה היה מקדימו אלילו ואילו העם. [אמנם גם לפירוש זה קשה קושיית התוספות על רש"י, דעל כרחך הגמרא אזיל אף לר' עקיבא מדנקט שעיר].

(יט) גמ', ההוא מיבעי ליה על מה שזה מכפר זה מכפר. כתב התוס' יו"ט (פ"ז מ"ג) דר' עקיבא תרתי יליף מינה, דמדלא כתיב עם חטאת הכיפורים, וכתב מלבד, משמע דאתי לאקדומי לפנימי.

(כ) גמ', וכתוב ויצא ועשה את עולתו. הקשו האחרונים מה ראה מעולתו לכל המוספין, והשיח יצחק ביאר, משום דעולת העם דכתיב הכא היינו בכלל המוספין, וכדאמרינן בסמוך דכולי עלמא מיהת חד איל הוא, ומסתברא דכל המוספין כחדא עביד. ובנימוקי הגרי"ב ביאר (על פי הירושלמי), דמדכתיב ואת עולת העם, משמע דעביד לכל העולות בתר עולתו. והרש"ש כתב, דמדברי רש"י ד"ה דילמא ותוס' בד"ה עביד משמע דלא גרסי לה, והילפותא מסדר המקראות דהמוספין כתיבי בחומש הפקודים בתר עבודת היום דבתורת כהנים. [וכמו דאמרינן אליבא דר' אליעזר]. אמנם השיח יצחק כתב דאין הכרח דרש"י ותוספות לא גרסי לה, ואפשר דכוונתם נמי מכח קרא דויצא וגו' דהתם כתיבי המוספים בתר עבודת היום.

דף עא ע"א

(א) גמ', שאין תלמוד לומר אשר לבש. כתבו התוספות ישנים בד"ה כלום, דאף דלעיל (לב.) דרשינן מינה להקיש פשיטה ללבישה, הכא דריש מדכתיב אשר לבש, והתם מהקישא. [ואף דהתם נמי נקט האי לישנא שאין תלמוד לומר אשר לבש וכו', ומשמע דמיתורא דריש, מכל מקום דרך הגמרא לנקוט צורת דרשה הפשוטה, אף דבאמת דרשה באופן אחר. כמו שכתבו התוספות בבא קמא (סג.) ד"ה אלא (א.ג.)]

(ב) גמ', אשר לבש שלבש כבר. הקשו התוספות ישנים ד"ה כלום בשם ריב"א הא לעיל (לד:), תנן, דבשחר היה לובש בגדים אחרים משל בין הערבים, ותירצו, דמכל מקום כולן בגדי בד, אף על פי שפחותין מהן.

הנכנסים.

(י) גמ', תלתא גברי בתלתא ספרי ליכא פגמא. ביאר בתוס' רבינו פרץ משום שיאמרו שאדם זה חביב עליו ספר זה מהקודם, ולכך קורא דוקא בו, וליכא פגמא, אבל כשאותו אדם קורא בספר אחר יאמרו דפסול מצאו בראשון. וכן כתב רבינו יהונתן מלוניל (במגילה יד. בדפי הרי"ף).

(יא) גמ', על התורה כדרך שמברכים בבית הכנסת. רש"י במתני' (סח:) ד"ה על התורה מפרש, שמברך ברכה שלאחריה אשר נתן לנו. אבל הרמב"ם (פ"ג מעבודת יום הכיפורים הי"א) כתב, דמברך אשר בחר לפניו, ואשר נתן לאחריה. וכתב המאירי דלפי זה הא דקתני במתניתין שמונה ברכות, היינו משום דמנה רק הברכות שלאחריה, או דברכות שעל התורה מני כחדא.

(יב) גמ', ושאר התפלה רנה תחינה בקשה וכו'. פירש רש"י בד"ה תנו רבנן וכו', השנויה וכו' מרנה תחינה וכו'. דהיינו שזה נוסח התפילה. אמנם הרמב"ם (בפ"ג מעבודת יום הכיפורים הי"א) כתב, שאומר תפלה ותחנה רנה ובקשה כפי מה שהוא רגיל, וחותרם הושע ה' עמך ישראל שעמך ישראל צריכין להושע וכו', ומבואר דתחנה רנה ובקשה אין זה מנוסח תפלתו. ואמנם בסוטה (מא.) לא גרסינן בקשה מלפניך על עמך וכו', אלא בקשה שעמך ישראל וכו' ומתיישבים דבריו, דמתיבת שעמך הוא דבר בפני עצמו.

(יג) גמ', ואחר כך כל אחד ואחד מביא ספר תורה וכו'. כתב הנודע ביהודה (נדפס בשו"ת תשובה מאהבה ח"א כ"א) שזה אינו תקנת חכמים וחיוב, אלא מעצמן עשו כן, ולכן לא הביאו הרמב"ם.

(יד) מתני', נכנס להקטיר קטורת וכו'. עיין בעמוד ב' אות טז.

(טו) גמ', דתנא דבי שמואל ר' אליעזר אומר וכו' אבל פר העולה וכו' עם תמיד של בין הערבים. הבעל המאור (א: מדפי הרי"ף) לא גריס תיבת אבל, אלא גריס ופר העולה וכו', ומפרש דלאו דוקא קאמר עם תמיד של בין הערבים, אלא כולן נעשו עם אילו ואילו העם בתר עבודת היום, וכיון שלא היה מפסיק בינן לבין התמיד אלא בהוצאת כף ומחתה, קרי ליה עם תמיד של בין הערבים. אבל לכולי עלמא לא היה עושה אחר הוצאת הכף אלא תמיד של בין הערבים לחודיה.

דף ע"ב

(טז) גמ', ואחר כך אמורי חטאת ואחר כך תמיד של בין הערבים. עיין רש"י ותוס' ד"ה ואחר כך, והרמב"ם (בפ"ב מעבודת יום הכיפורים ה"ב) כתב, דתמיד של בין הערבים גופא היה נעשה בטבילה שלישית, ואחר כך היה נכנס להוצאת כף ומחתה בטבילה רביעית, ואחר כך נכנס להקטרת הקטורת והטבת הנרות בטבילה חמישית, וכתב הלחם משנה (שם) דברייתא דהכא מסייעא לרמב"ם דבפשוטו משמע דנעשים כל אלו כאחד, עוד כתב דהכי משמע במתניתין, דתנן נכנס להוציא את הכף ואת המחתה ואחר כך נכנס להקטיר קטרת, משמע שהוא לאחר המחתה. ועיין בתוס' (עא.) ד"ה נכנס. אמנם לעיל (לב.) תניא, וחמש עבודות הן וכו' כף ומחתה בבגדי לבן, תמיד של בין הערבים בבגדי זהב. ומוכח בהדיא דהוצאת הכף קודמת לתמיד של בין הערבים. וכתב הליקוטי

הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף עא

טז שבט התשע"ד

דבמתניתין תנן להטיב את הַנְּרוֹת, באמת לא היה הטבה אלא לנר מערבי בלבד שהיה דולק מערב לערב.

דף עא ע"ב

(יא) גמ', מריח מים יפריח. ביאר המהרש"א בחידושי אגדות דבת תלמיד חכם, אף שאין לה תורה בעצמה, ריח תורה מחמת אביה יש בה. ובהגהות היעב"ץ ביאר דריח התורה שבאשה היינו על ידי המצוות שמחויבת בהן.

(יב) גמ', אמר להן ייתון בני עממין לשלם. ברש"י ד"ה ייתון וד"ה דלא, משמע שהתכוין לגנותן, אבל הריטב"א ביאר, שאף ישראל מיקרו עממין, כדכתיב (בשופטים ה' י"ד) "אחריו בנימין בעממין", אלא שלא סיפר בלשון כבוד במקום דאיכא חשדא, ולכך הקפידו עליו.

(יג) מתני', וההדיוט בארבעה וכו' ומצנפת. כתב הרמב"ן בפירוש התורה (שמות כ"ח ל"א) דמהא דקרי תנא למגבעת דכהן הדיוט מצנפת, אף שבתורה נקרא מגבעת, מוכח, דשל הדיוט היה עשוי גם כן בצניפה וכריכה סביב כמו של כהן גדול, אלא דשל כהן גדול היה צונפו סביב לראשו כפל על כפל, ושל הדיוט היה קושר בה על ראשו ומעלה הכפלים, ועל ידי זה היה כעין מגבעת. ולכן נקרא בתורה מגבעות, ומתרגמינן קובעין. והריטב"א הביא מהריב"א, דאף דמגבעת דהדיוט אינה כמצנפת דכהן גדול, דהמצנפת של כהן גדול היתה קטנה יותר משום מקום הציץ, ומשום הכי שינתה התורה בשמותן. מכל מקום לשון תורה לחדוד ולשון חכמים לחדוד, ובלשון חכמים אף המגבעת נקראת מצנפת. וכן כתבו התוס' לעיל (כה). ד"ה נוטל. [נאבל להרמב"ן גם בלשון תורה ראוי לקרות למגבעת מצנפת, ודוקא למצנפת אין ראוי לקרות מגבעת].

(יד) מתני', באלו נשאלין באורים ותומים. וברש"י ד"ה באלו פירש, דכהן הנשאל באורים ותומים צריך ללבוש שמונה בגדים, ובגמ' לקמן (עב): יליף לה רב דימי ממשוח מלחמה שמשמש בהן, שנאמר בו (שמות כ"ט כ"ט) "ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למי שבא בגדולה אחריו", שהוא כהן משוח מלחמה וזה שמוש. [נדאמר ר' נחמן בר יצחק (עג). דעיקר משיחתו למלחמה, ובודאי אליבא דרבין (שם) דאמר נשאל איתמר. ועיין (עג). אות ו.]. והקשה הלוקוטי הלכות (בזבח תודה) דלא מצינו שהרמב"ם פסק דבר זה. ואם תאמר דהוא משום דמצינו בשמואל-א', (פכ"ג ו') "ויהי ברדת אביתר וגו' אפוד לקח בידו" ומפשטות המקרא משמע, דלא לקח כל הבגדים. אמנם אפשר דלא הווי עכובא, אבל מכל מקום למצוה בעינן ח' בגדים, ומאי טעמא לא הזכיר זאת. [אמנם הרמב"ן בפירוש התורה (שמות כ"ח ל') כתב, דאורתו אפוד היה מבד כמו שנאמר בשמואל (ב' י"ח) "נער חגור אפוד בד", ולא מבגדי כהונה, ועשו כדמות אפוד ובו חושן כדמות חושן הקודש, והיו שואלין בו. ואם כן אין להביא ראיה דלא היה כאן שאלה באורים ותומים ממש. (א.ג.) אמנם להרמב"ם (פ"י מכלי המקדש הי"ג) צדק בלוקוטי הלכות בהוכחתו, דכתב, דמה שמצאנו שהכהנים היו חוגרין אפוד בד לא היו כהנים גדולים, והיו חוגרים אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקדש,

והרש"ש כתב, דנראה לפרש דתרי מילי קאמר קרא, ופשט את בגדי הבוד, והיינו מה שלבש בהוצאת כף ומחתה, ואשר לבש קאי על מה שלבש בשחרית.

(ג) גמ', מחיה חיים עשינו שליחותו. ביאר המהרש"א בחידושי אגדות, דנקט לישנא דמחיה חיים, משום דעסוקים בענין שעיר המשתלח שנאמר בו יעמד חי, ועל ידי מעשה זה נתכפרו עוונות ישראל, והקב"ה מחיה החיים שבהם שלא יבואו לידי מיתתו. והרש"ש מבאר על פי החזקוני (ויקרא ט"ז כ"א) בשם המדרש, דהמשלח השעיר לעזאזל היה מת באותה שנה, ולהכי קאמר מחיה חיים כלומר דהקב"ה יכול לעשות שאשאר בחיים. (ובחזקוני כתב דהיו ממנין לשילוח השעיר אדם שבלאו הכי מיועד למות, וידעו זאת על ידי חכמת המזלות).

(ד) גמ', עשינו שליחותו. כתב המהר"ץ חיות דלשון שליחותו משום דנפשט בקידושין (כג): דכהני שלוחי דרחמנא נינהו, וכל שכן המשלח השעיר לכפרת כל ישראל שליח המקום הוא.

(ה) גמ', אמר רב יהודה זה מקום שווקים. עיין פירוש רש"י בד"ה זה מקום, ותוספות ישנים בד"ה זה. והיעב"ץ ובמרומי שדה פירשו, דאפילו במקום שווקים דהיינו כרכים שעלול לחטא יותר מעיירות קטנות כדאיתא בערובין (כא): ופסחים (קיג). מכל מקום אתהלך לפני ה'.

(ו) גמ', אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו, ישא בת תלמיד חכם וכו'. הקשה המהרש"א בחידושי אגדות מדוע בפסחים (מט). שהאריכה הגמ' בענין דישא בת תלמיד חכם, לא מייתו להאי קרא. ופירש דהכא לא מיירי שהוא עצמו ישא עוד אשה על אשתו הראשונה, [דהרי יש לו אשה כבר שילדה האי זרע], אלא שישא לאותו זרע שרואה שפוסקת ממנו תורה, בת תלמיד חכם, ועל ידי זה יפריח שוב הגזע ויעשה בנים הגונים וראויים לתורה.

(ז) רש"י ד"ה רבא אמר, בתוה"ד, עד שעת כפרה והיא עבודת היום דמתן דמים. ביאר השיח יצחק, דרש"י אתי לאפוקי אילו ואיל העם דאינן עיקר עבודת היום, וכן הקטרת אימורין דחטאת הפנימית, דאינן עיקר הכפרה ואין סברא שהזקיקו הכתוב להיות חי בהני.

(ח) רש"י ד"ה אליכם אישים אקרא, בראש פרשת ושנות חיים הוא להכי נקט ליה. והמהרש"א בחידושי אגדות ובהגהות הגרי"פ תמהו, הא כמה פרקים מבדילים ביניהם. והשיח יצחק והרש"ש כתבו דאפשר דרש"י לא גריס קרא ד"כי אורך ימים ושנות חיים", אלא "כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים", שכתוב (במשלי ט' י"א) בתר קרא דאליכם אישים אקרא.

(ט) תוס' ד"ה ולהטיב, הא דלא תנא להדליק וכו' אבל הטבה בצפרא הואי וכו'. כתב הכסף משנה (פ"ב מעבודת יום הכפורים ה"ב), דלדעת הרמב"ם (בפ"ג מתמידין ומוספין הי"ב) דמדליקין המנורה גם בשחרית והדלקתן היא הטבתן, ניחא הא דנקט בבין הערבים הטבה דומיא דשחרית, דבתרוייהו מיטיבין ומדליקין, והכל מיקרי הטבה.

(י) בא"ד, ואם כן בימי שמעון הצדיק היו דולקין אותן שתי נרות מזרחיות עד הערב. אמנם הרע"ב בתמיד (פ"ג מ"ט) כתב, שאף בימי שמעון הצדיק לא הניחו דולק אלא נר אחד, (והיינו הנר השני מצד מזרח והוא הקרוי נר מערבי). והראב"ד (פ"ב מעבודת יום הכיפורים ה"ב) כתב, דאף

הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף עא – דף עב

זו שבט – יז שבט התשע"ד

הרי הוא בכלל בן נכר ערל לב, (ועיין שם מה שהקשה).

כ) בא"ד, שמתו אחיו מחמת מילה, ובתוס' זבחים (כב:) ד"ה ערל כתבו **דרבינו תם** מפרש דמיירי בערל המומר לערלות, והא דקרי ליה הגמרא שם ליבו לשמים, משום דמיירי שאינו מל מחמת דאגת צער המילה, ולא בשאט נפש. ולפי זה עולה דמומר לתאבון בשאר עברות אינו בכלל ערל לב, מדהוצרכנו לפסול מומר לערלות לתאבון, אבל מומר להכעיס משמע דפסול אף בשאר עברות, דאם לא כן מהיכא פשיטא לגמרא דמיירי בערל דליבו לשמים. (א.ג.)

דף עב ע"א

א) רש"י ד"ה כליל, גדיל וכו'. וכן תרגם **יונתן כליל** – שזיר. אבל **אונקלוס תירגם גמב**, וכן **רש"י בפירוש התורה מפרש כליל תכלת** – **בולג** תכלת ואין מין אחר מעורב בו.

ב) תוס' ד"ה נעביד וכו', ולעיל כי פריך ואימא כ"ח לא בעי וכו', והריטב"א (עא:) תירץ, דמשמע לן דמשור לריבויי אתי, דכמה דאפשר לעשות בגד קיים וחזק עדיף טפי.

ג) בא"ד, וכיון שהוא דבר שיש לו קצבה וכו'. הנה **התוס' בסוכה (ה:)** ד"ה **תפשת הוכיחו**, דאף בדבר שיש לו סוף אמרינן תפסת מרובה לא תפסת.

ד) גמ', המקרע בגדי כהונה לוקה. הרמב"ם כתב (בפ"ט מכלי המקדש ה"ג) דהיינו כשקורע דרך השחתה, וכמו כן כתב (שם ה"י) גבי מזיח חושן מעל האפור דהיינו בדרך קילקול. **והמשנה למלך (שם ה"ג)** הביא מספר **קרבן חגיגה**, דבמעיל עצמו לוקה אפילו שלא כדרך השחתה, והמשנה למלך פליג עליה, וסובר דאין חילוק. **והמנחת חינוך (מצוה ק"א)** כתב דמשמעות הרמב"ם, שבמעיל עצמו אסור אפילו שלא בדרך השחתה ומשום איסור לא יקרע. אבל בשאר בגדים לא פסק כסוגיין דאיכא איסורא מלא יקרע, אלא משום לא תעשון כן לה' אלקיכם, ולכן דוקא בדרך השחתה לוקה. (וכתב דמקור הרמב"ם לחלק, מדברי ריש לקיש **זבחים צה.**) וכן **החינוך (מצוה ק"א)** לא הזכיר איסור בשאר הבגדים כלל, והזכיר רק קריעת המעיל.

ה) גמ', המזיח חושן מעל האפור לוקה. כתב היראים (סי' שי"ז) דהיינו דוקא בשעה שלבוש בהן, דהרי מיירי קרא בחיבור הפתילים בטבעות התחתונות לחשב האפור, ועל כרחך אי אפשר שיהיו מחוברים כשאינו לבוש בהן, שאי אפשר שילבשם כשהם מחוברים, וכן כתב **הריטב"א (במכות כב.)** דמיירי בשעה שלבוש בהן.

ו) גמ', שם. הרמב"ם (פ"ט מכלי המקדש ה"י) כתב דמזיח חושן מעל האפור ומפרק חיבורן דרך קילקול לוקה, וכתב **הרדב"ז (שם)** דכיון שעושה דרך קילקול מסתברא, דאף במפרק חיבור של צד אחד בלבד חייב, דיש כאן קצת קילקול, ודומיא דמוחק אות אחת משמות הקדושים דלוקה. ועוד דאפילו כשלא פירק החיבור לגמרי, אלא הרפה אותן אפשר דחייב, כיון שעושה דרך קילקול.

ז) גמ', והמסיר בדי ארון לוקה. הרמב"ם (בפ"ב מכלי המקדש ה"ג) כתב דהיינו אף במסיר אחד מהבדים. **והריטב"א במכות (כב.)** כתב, דאם הסיר

להודיע, כי הגיע למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפור והחשן ברוח הקדש. ואם כן מה ששאל שם היה אפור דחושן המשפט וכך פירש **המלבי"ם (שם)**

טו) מתני', ואין נשאלין אלא למלך וכו'. לקמן (ע"ג:) יליף לה רבי אבהו מקרא ד"לפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים וגו'" הוא, זה מלך, (דהא ביהושע משתעי קרא), וכל [בני] ישראל אתו זה משוח מלחמה, וכל העדה זו סנהדרין. **והרמב"ם (פ"י מכלי המקדש ה"ב)** כתב, ואין נשאלין בהן להדיוט אלא או למלך, או לבית דין, **או למי שצורך הציבור בו**, שנאמר וגו', וכל בני ישראל זה הוא משוח מלחמה **או מי שצורך הציבור בשאילתו**. דהיינו שלמד דאין דין משוח מלחמה מצד עצמו אלא ששאלתו היא צורך הציבור, וממילא לצורך הציבור לא בעינן דוקא לאחד מאלו. וכן כתב **בפירוש המשניות, וכן כתב הפרשת דרכים (דרוש י"ג)**. ולפי זה משמע דמלך או בית דין אף אי לא היתה שאלתם לצורך הציבור שפיר דמי. **ונראה להגדיר דמלך ובית דין הם בעצמם בגדר ציבור**, מה שאין כן משוח מלחמה. ולפי זה שפיר שאל דוד (עיין באות הקודמת) אף שהיתה שאלה לצרכו.]

טז) גמ', וחד שיהיו שזורין. ביאר **הריטב"א** דאף דילפינן שיהא כפול ששה, הוה אמינא דיהיה כל חד באנפי נפשיה. **ובתוספות הרא"ש** ביאר, דאף דכתיב משור, לא שמעינן מינה אלא שיהיה כל חוט וחוט שזור, אבל לא הוה שמעינן דיהיו כל שש החוטין שזורין יחד, ולהכי איצטריך יתורא דשש. ואיצטריך נמי משור לילף דכל חוט וחוט שזור בפני עצמו.

יז) גמ', ונילף מחשן ואפור. כתבו **בתוספות ישנים** ד"ה **נילף ובתוספות הרא"ש** דלא פריך נילף מכתונת, דלא דמי דאין שם אלא מין אחד.

יח) רש"י ד"ה בן נכר, שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים שהוא ערל לב. כתב **הריטב"א** דקרא אתי למימר דאפילו חזר בתשובה אסור לעבוד במקדש וכדאיתא **במנחות (קט:)**. וכן נקטו **בתוס' זבחים (כב:)** ד"ה **משום. ובליקוטי הלכות (שלהי מנחות, בובח תודה ד"ה והלכתא)** כתב, דכופר בתורה נראה שהוא בכלל בן נכר ערל לב, ומכל מקום היכא דשב בתשובה מסתברא דמהניא תשובה, ולא הוי כעובד עבודה זרה שלא מהני תשובה. ודבריו דלא כראשונים האלו. ואם נדייק נראה דבמנחות (שם) מיירי במי ששרת לעבודה זרה, והתם לא מייתי קרא דהכא, אלא ילפינן מקרא דכתיב "יען אשר ישרתו אותם לפני גילוליהם וגו'". ואדרבא מהא דאייתי להאי קרא משמע, דהכא לא מיירי במי שעבד עבודה זרה אלא במומר לשאר עברות והוא לא נפסל אחר ששב.

יט) שם. שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים שהוא ערל לב, וכן ערל בשר שמתו אחיו מחמת מילה. **רש"י בפסחים (כה:)** ד"ה **בן נכר**, כתב דבן נכר דאסור באכילת פסח, היינו שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים **ולא לכל התורה**. הרי דסבר דמומר הווי אף דמומר לדבר אחד. וכן כתב **בפירוש התורה (שמות י"ב מ"ח)** דערל דכתיב גבי פסח היינו שמתו אחיו מחמת המילה, שאינו מומר לערלות ואינו נלמד מבן נכר. כלומר דאם בכונה לא מל, למד מבן נכר. ואף דמרש"י דידן אין הוכחה מכל מקום אפשר לפרש דבריו לפי שיטתו. **ובליקוטי הלכות (שילהי מנחות, בובח תודה ד"ה והלכתא)** כתב, דנראה דאם כופר בתורה, ואפילו בדבר אחד מן התורה,

הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף עב

יז שבט התשע"ד

כהונה. והא דכתב בתר הכי את בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו, היינו דחזר ופרט את בגדי כהונה בפני עצמן. והכרח הגמרא לפרש כן מדכתיב לשרת בקדש, ובמסעות מאי שירות איכא. ומשום הכי מייתי הגמרא האי קרא דבפרשת ויקהל, ולא הכתוב קודם בפרשת כי תשא (שמות ל"א י'). דהתם לא הוזכר לשרת בקדש. ובגדי השרד בגדי המסעות הם.

דף עב ע"ב

יד) רש"י ד"ה אלמלא בגדי כהונה, שעל ידיהן מקריבין הקרבנות המכפרין וכו'. הקשה הרש"י אמאי לא פירש רש"י כפשוטו, דעל ידי הבגדים עצמן איכא כפרה, וכדאיתא בערכין (ט"ז).

טו) גמ', שלש ארונות עשה בצלאל וכו'. התוס' בחגיגה (כו: ד"ה כאן, כתבו בתירוץ אחד, דלא רק הארון היה ציפוי כן, דציפוי השולחן נמי היה כמו צפוי דארון, דהיה עשוי בפני עצמו והיה נוח להסירו.

טז) גמ', הא כמאן דאמר יש בעביו טפח וכו'. עיין ברש"י ד"ה והתניא וכו' ובד"ה הא וכו', ובתוספות ישנים ד"ה הא כתבו, דלרש"י הא דאמרין בכמה דוכתי דהארון עם הכפורת גבהו י' טפחים, היינו כמאן דאמר אין בעביו טפח. והביאו דהר"ח פירש, דשולי ארון העץ לא היו טפח אלא משהו, ונמצא שחללו היה קרוב לט' טפחים, והפנימי של זהב שהיה גובהו ח' לא כיסה כולו, ונשאר למעלה כטפח מגולה, ואותו טפח היה מכוסה על ידי החיצון שנכפף בראשו כלפי פנים, וכיסה את אותו טפח עליון של העץ. ומאן דאמר יש בעביו טפח היינו דבעובי ארון העץ מלמעלה היה בו טפח, ולכך בעי החיצון י"א טפחים, ט' כנגד הארון מבחוץ, וטפח כנגד עוביו, ועוד טפח כלפי פנים לכסות טפח העליון (דהשוליים לכולי עלמא היו משהו, ולכך נותר טפח העליון מגולה), והזר נמי לא היה על הארון למעלה אלא כלפי פנים.

יז) רש"י ד"ה שלש ארונות. שנאמר מבית ומחוץ תצפנו וכו' והושיבו בתוך של זהב וחזר ונתן של זהב שני בתוך של עץ. וכן פירש רש"י בפירוש התורה שמות (פכ"ה י"א). וקשה אמאי שינה מסדר הפסוק דכתיב קודם מבית ואחר כך מחוץ, ואם כן היה לו להושיב קודם של זהב בתוך של עץ ואחר כך ליתנם בתוך של זהב. [ובאמת הכי גרסינן בירושלמי שקלים (טז: פ"ו ה"א) דנתן של זהב בתוך עץ ושל עץ בתוך של זהב, וכן בבבליא דמלאכת המשכן (פ"ז א''). ובספר תורת אהרן (פר' תרומה) ביאר על פי דברי הפני יהושע (בברכות נה.) בהא דמשה צוה לבצלאל על הארון ואחר כך על המשכן, אף דבסדר עשייתן המשכן היה צריך ליקדם, דמפני חשיבות הארון נכתב בציווי תחילה, אבל בעשייה מתחילין מהפחות חשוב דמעלין בקודש. והכי נמי יש לומר הכא, דהארון הפנימי שנוגע בלוחות קדושתו ומעלתו יתירה, ולכך בציווי נאמר קודם מבית ואחר כך מחוץ, ובעשייה עבדינן להיפך משום מעלין בקודש.

יח) גמ', מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו. בשבת (קיד.) איתא, איזהו ת"ח שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו, זה שמניח חפצו ועוסק בחפצי שמים, והני מילי למיטרח בריפתיה. ופירש רש"י בד"ה למיטרח, דהיינו דבר שאינו יכול לטרוח בעצמו, וחיינו תלויים

ואינו מחזיר עובר בלאו בכל רגע ורגע, וכן המזיח חושן עובר כל שעה שלבוש בו ואינו מחזירו. (והערוך לנר שם תמה על זה. ועיין בליקוטי הלכות שם בזבח תודה שכתב דביאור הריטב"א שם דחוק, וביאר הגמרא שם באופן אחר).

יח) גמ', הא כיצד מתפרקין ואינן נשמטין. פירש רש"י בד"ה מתפרקין, שאינן נשמטים לפי שעבים בראשיהם. וכתב בתוספות הרא"ש דלפי זה האיסור דמסיר בדי ארון היינו כשהסירין בדוחק. אבל התוספות הרא"ש מפרש דמתפרקין היינו דשרי להזיז בתוך הטבעות לכאן ולכאן, ואינן נשמטין היינו שאסור להסירין לגמרי, אבל יכולים להשמט על ידי פירוק החוליות והקשרים שעשו שם בטבעות. (ועיין באות הבאה)

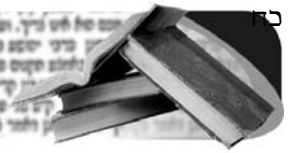
ט) תוס' ד"ה כתיב וכו', ושמנו בדיו משמע דבנסוע המסעות היו משימין אותן בדים. הרמב"ן בפירוש התורה (במדבר פ"ד, ו') ביאר, ד'ושמו בדיו' היינו שיתקנום שיהיו ראויים לשאת אותו בהם, כיון שהיה אפשר להזיזם בתוך הטבעות לכאן ולכאן. והמאירי הוסיף, דבשעת החניה היה רובן לאחורי הארון ומיעוטן לפניו, ובשעת המסעות השוו אותן. ובשיח יצחק הביא יש מפרשים, דבשעת החניה היתה בליטתן בצד אחד והיו נראין בפרוכת, (ודלא כהמאירי). והרש"י כתב דנראה דזו כוונת התוס' במה שכתבו ויותר היה נראה לפרש וכו', ומגיה דבביריהם שמושכין היו וכו' וכוונתם שבשעת החניה היו מושכין שיבלטו, ולכך הוצרכו בשעת המסעות להחזירם. וכן פירש בהעמק דבר (שמות כ"ה י"ב).

י) בא"ד, וכן מוכיח הפסוק דכתיב ויצקת לו וכו' והדר כתיב ושתי טבעות וכו'. אבל רש"י בפירוש התורה (שם) מפרש, דושתני טבעות היינו הטבעות שהוזכרו קודם, וחזר הפסוק ומפרש היכן היו.

יא) [בא"ד. ונראה לי דוהבאת לא קאי אלא אהנך בדים הקבועים וכו'. צריך עיון, דהא בהאי קרא שמות (פכ"ה י"ד) איתא, וְהָבֵאתְ אֶת הַבָּדִים וכו' לְשֵׁאת אֶת הָאָרֹן בָּהֶם, דהיינו שבאותם הבדים נשאו אותו. (י.צ.ב.)]

יב) גמ', עצי שיטים עומדים שעומדים דרך גדילתן. בסוכה מה: ילפינן מהכא דכל המצוות אין יוצאין בהם אלא דרך גדילתן, ופירש רש"י (בד"ה כל) דהעמודים של חצר המשכן גם בעינן כדרך גדילתן, וכן לולב והדס וערבה. ובביאור הגר"ח לברייתא דמלאכת המשכן (פ"א ב') כתב, דלרש"י דהעמודים נמי בעינן דרך גדילתן, הוא הדין לכל כלי המשכן כגון ארון ושלחן ומזבחות, ואף שהבריחים אי אפשר שיעמדו דרך גדילתן, שהרי שוכבים ולא זקופין, שאני התם דמצותן בכך. ועוד דבדרכי משה (אר"ח תרנ"א סק"ט) כתב דמן הצד שפיר מיקרי דרך גדילתן. (והביכורי יעקב שם סק"ב פליג עליה).

יג) גמ', מאי דכתיב את בגדי השרד וכו' אלמלא בגדי כהונה וכו'. רש"י בפירוש התורה שמות (ל"ה י"ט) מפרש, דבגדי השרד אינן בגדי כהונה, אלא שהיו מכסין בהם הכלים בשעת המסעות. וכן כתב בפרשת כי תשא (שמות ל"א י'), והוכיח מדכתיב בתריה ואת בגדי הקדש לאהרן הכהן וכו', ומדכתיב שעשו בגדי שרד מן התכלת וארגמן ותולעת שני, ושש לא הוזכר שם, ואם בבגדי כהונה מדבר הרי היה שש עמהם. וכתב השיח יצחק דלפי מה שאמרה הגמ' כאן דהיינו בגדי כהונה, צריך לפרש, דהכתוב בגדי שרד כולל כל הבגדים בין של הכלים במסעות, ובין בגדי

הדרף היוזמי

מפכת יוזמא דף עב – דף עג

יז שבט – יח שבט התשע"ד

משום אין מורידין, וממילא לא קשיא כלל. ואמנם כך למד השפת אמת, שהקשה להיפך, אמאי הוי הורדה שימש בד' בגדים, הרי מעולם לא שימש בח' בגדים, דהרי לא משחווהו אלא למלחמה. וכתב דאפשר משום דכשנשאל באורים ותומים לובש ח' בגדים כדאמרינן בגמרא בסמוך.

(ב) גמ', דברים שבין כהן גדול לכהן הדיוט וכו'. קשה אמאי לא תני דכהן גדול נשאל באורים ותומים ולא כהן הדיוט. וצריך לומר דהוי בכלל הא דמשמש בשמונה בגדים, דהרי תנן במתניתין (לעיל עא:): דאין נשאלין אלא בח' בגדים. (א.ג.א.)

(ג) רש"י ד"ה לא פורע, ראשו לגדל שער מחמת אבילות. וכן דעת הרמב"ן (בהשגות על ספר המצוות ל"ת קס"ג). אבל הרמב"ם (בפ"א מביאת מקדש ה"י) סבר דאף בלא מת אסור. וכתב שם, דכהן הדיוט נמי אסור בשעת ביאה למקדש, וכהן גדול אסור לעולם כיון שתמיד הוא במקדש, ולכך נאמר בו את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום.

(ד) תוס' ד"ה וכולן וכו', וכיון דהוה כהן גדול בשעה שהרג לא הדר וכו', או במיתת כהן גדול אחר שיעמידו תחתיו. הרש"ש תמה על דבריהם, דבמתני' דמכות (יא:): תנן, אם עד שלא נגמר דינו מת כ"ג ומינו אחר תחתיו, ולאחר מכאן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני, ומשמע דבשעה שהרג היה כ"ג חי ואחר כך מת, ואפילו הכי חוזר במיתת השני.

(ה) גמ', כי אתא רבין אמר נשאל איתמר. כתבו הרדב"ז והכסף משנה (פ"ד מכלי המקדש הכ"א) דלרבין משמש בד' בגדים. והוסיף הרדב"ז דבזמן שהוא במלחמה שהיה במקום כהן גדול נשאל בח' בגדים כמו כהן גדול, אבל בשעה שעובד שיש שם כהן גדול, משמש בד' בגדים ככהן הדיוט. וכתב הליקוטי הלכות (בעין משפט ד'), דאי נימא דמשמש בד' בגדים, יש לפרש הא דתני בברייתא דלעיל דאינו משמש בד' בגדים, דמיירי באופן שנשאל במלחמה ולבש לצורך זה ח' בגדים, ותו הוי הורדה שימש בד' בגדים, אבל כשלא שאלוהו במלחמה יכול לשמש בד' בגדים. (ועיין לעיל אות א') אמנם ברדב"ז משמע, דאפילו כשנשאל במלחמה בח' בגדים יכול אחר כך לשמש בד' בגדים, וצריך עיון איך יכלכל ברייתא זו.

(ו) גמ', שם. כתב בחידושי הגר"ח (סטנסיל, אות ס') דלרבין נמי ילפינן הא דנשאל משוח מלחמה בח' בגדים מקרא דובגדי הקדש וגו' למי שבא בגדולה אחריו, כמו לרב דימי, אלא דמוקי לה רק בשעה שנשאל.

(ז) גמ', והנשאל פניו כלפי שכינה. פירש רש"י בד"ה כלפי האורים ותומים ושם המפורש, וכן משמעות דברי רש"י בד"ה פניו, דהשואל פניו מול פני הנשאל. אבל הרמב"ם (בפ"י מכלי המקדש ה"א) כתב דהשואל עומד מאחורי הכהן ופניו אל אחורי הכהן, והכהן פניו כלפי הארון, (דהיינו כלפי שכינה). וכתב הכסף משנה, דלא ניחא לרמב"ם לפרש כרש"י, דאם כן כיון שהחושן על ליבו, פשיטא ומה צריך לאשמעינן. ונראה לבאר דלרש"י צריך להטות פניו כלפי החושן בשעת השאלה, ולא רק כשקורא התשובה בחושן, דזה פשיטא. (א.ג.א.). ועוד דלרש"י הוה ליה למימר דפני השואל והנשאל כלפי שכינה, כיון שהשואל מול הכהן והאורים ותומים. והערוך השלחן (העתיד, פל"ב, מהלכות כלי המקדש ג' ד') כתב, דהרמב"ם סובר דלא היה בחושן שם המפורש כלל, ולכך לא

בו. (ט) גמ', חבל על דלית ליה דרתא, ותרעא לדרתיה עביר. פירש רש"י בד"ה ותרעא, שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה ליראת שמים. הקשה השפת אמת כיון דהתורה הוא השער להכנס ליראת שמים, אם כן בעינן קודם לתורה, ופירש דמאן דלית ליה דרתא היינו שאין בדעתו להגיע ליראת שמים, דבכהאי גוונא אין תועלת בתורתו, כיון שהתורה אינה אלא שער להכנס ליראה.

(כ) גמ', והיינו דאמר רבא דאומן לה סמא דחויי וכו', ובשבת (פח:): הלשון במימרא דרבא, למיימינין בה סמא דחיי למשמאילין בה סמא דמותא, ופירש רש"י בד"ה למיימינין, שעסוקים בכל כוחם וטרודין לדעת סודה כאדם המשתמש ביד ימינו שהיא עיקר. ובתוספות ישנים ד"ה לא זכי ותוספות הרא"ש כאן פירשו, לא זכה נעשית לו סמא דמותא היינו במי שלומד שלא לשמה אלא להתגדר ולקנטר, וגם אינו מקיים.

(כא) גמ', רוקם מעשה מחט לפיכך פרצוף אחד וכו'. פירש רש"י בד"ה חושב, דחושב היינו פרצוף אחר מכל צד, ואורג היינו אותה צורה מב' הרוחות. אבל הרמב"ם (בפ"ח מכלי המקדש ה"ו) כתב, דברוקם נראין הצורות מצד אחד בפני האריג בלבד, ובמעשה חושב נראית הצורה מב' הצדדים, וכתב הר"י קורקוס, דפירוש זה יותר מתיישב, דרוקם דהוא במחט, רוקם רק מצד אחד על האריג, וזהו פרצוף אחד. אבל חושב דהוא מעשה אורג בהכרח תראה הצורה מכאן ומכאן, שהרי הוא מעבר אל עבר, וזהו ב' פרצופין.

(כב) גמ', יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו. כתב הרדב"ז (בפ"ד מכלי המקדש הכ"א) בטעם הדבר דאינו כשאר שררות, (דזוכה גם לזרעו כמו שכתב הרמב"ם שם ה"ז), דבשאר שררות אף שאינו בדרגא כאביו ממש אין קפידא, אבל משוח מלחמה שצריך לחזק לב העם לא רצו שתהיה בירושה, אלא לפי צורך השעה. ובשו"ת חתם סופר (או"ח י"ב) כתב הטעם, משום שאינו שררה על אחרים, אלא מינוי של קדושה, וליכא ירושה אלא בשררה. והוכיח כן מלשון הברייתא יכול וכו' כדרך שבנו של כ"ג יורשו. ולא מדכתיב הוא ובניו בקרב ישראל, דמהתם ילפינן דבכל שררות שבקרב ישראל איכא ירושה. על כרחך משום דכהן גדול נמי אינו שררה אלא מינוי דקדושה, וליכא ביה דינא דהוא ובניו. אלא דגזרת הכתוב דמכל מקום איכא ביה ירושה, מקרא דלכהן תחת אביו.

דף עג ע"א

(א) גמ', ככהן הדיוט משוח מעלין בקדש ולא מורידין. ביארו התוספות ישנים בד"ה ככהן דבאמת הטעם שאינו משמש בארבעה, משום דהוי מחוסר בגדים, דהרי מדינא משמש בח' בגדים. ומה שהוצרכו לטעם דאין מורידין, היינו באופן שהזקין ואינו ראוי כבר לצאת למלחמה, ומושחין אחר תחתיו, ואפילו הכי אין מורידין אותו מדין משוח מלחמה, משום דאין מורידין, ואינו משמש בארבעה. [דהיינו דלמדו דמה שאמר ר' נחמן בר יצחק דעיקר משיחתו למלחמה אף לרב דימי. שימוש דכהן משוח מלחמה בח' בגדים מדינא דכהן משיח הוא. אמנם אפשר היה לומר דאף לר' דימי כיון דעיקר משיחתו למלחמה מזה שאינו משמש בד' בגדים

הדרף היוזמי

מסכת יומא דף עג

יה שבט התשע"ד

הקודש מבר, והיו שואלין בהן. ולפי זה צריך לומר, הא דמייתי הגמרא מקרא דדוד, אף דהתם לא היה אורים ותומים ממש, מכל מקום האופן שענה ה' שוה בתרוייהו.

דף עג ע"ב

יג) גמ', ואם הוצרך הדבר לשנים. פירש רש"י בד"ה ואם, שהיה הדבר נחוץ ואין שהות להמתין. והריטב"א מפרש, בגוונא ששני הדברים נצרכים זה לזה, כמו רדיפה והשגה דמיייתין הכא. והפרשת דרכים (דרוש כ') הביא דמהר"ש יפה בספרו יפה מראה הקשה על רש"י, מה תועלת יש בזה שנשאל על שניהן יחד, ומה יתר המהירות מאם היה שואל על כל אחד בפני עצמו. והפרשת דרכים מפרש, דאין הכי נמי לא אמרינן דנשאלין לכתחילה על ב' דברים כאחת מחמת שאין שהות, אלא דוקא מחזירין לו שנים אמרו. והיינו דאם כבר שאלו על ב' דברים כאחת, אף דבעלמא אין מחזירין אלא אחד כדאיתא בעמוד א', מכל מקום כשהדבר נחוץ עונין על שתיהן כאחת, כדי שלא יצטרכו לחזור ולשאל שוב השאלה השניה. והוכיח כן ממה שהרמב"ם (בפ"י מכלי המקדש הי"ב) לא הביא דין זה שאם הוצרך הדבר לשנים וכו'.

יד) גמ', למה נקרא שמן אורים ותומים. עיין לעיל אות ט' בביאור שיטת רש"י, וכעין זה כתב הרמב"ן (שמות כ"ח ל'), והוסיף דאיכא ב' מיני שמות קדושים, דאחד היה נקרא אורים, והיה שמות אחרים הנקראים תומים. וכן איתא בזוהר (פרשת פקודי). אבל הרמב"ם (בפ"ט מכלי המקדש ה"ו - ז') לא הזכיר כלל שהיה שם כתב של שמות, וכמה מהאחרונים [חסדי דוד (מנחות פ"ו), הכתב והקבלה (שמות כ"ח ל')] ערוך השלחן (העתיד, הל' כלי המקדש ח' ט"ו)] כתבו, דהרמב"ם סובר דהאבנים עצמן הם נקראים אורים ותומים, וכן כתבו רבי אברהם בן הרמב"ם, והרלב"ג (בפירוש התורה שם). דבדברי חז"ל שאמרו למה נקרא שמן אורים ותומים וכו' משמע דהאבנים עצמן הם הנקראים אורים ותומים. וכן הבין הרש"ש (לעיל כא'): בדעת התוס' (שם) ד"ה ואורים ותומים, שכתבו דבלא אורים ותומים הוי מחוסר בגדים, דלא סבירי להו כרש"י דהאורים ותומים היינו כתב שם המפורש. אבל הכסף משנה (בפ"ד מהל' בית הבחירה ה"א) נקט גם בדעת הרמב"ם שהיה שם כתב של שם המפורש.

טו) גמ', כיצד נעשית וכו', ובירושלמי (כאן) מייתי אית תנא דאמר דהקול היה שומע.

טז) גמ', רבי יוחנן אמר בולטות. הריטב"א כתב שהיו מאירות כנגד עיניו, וכן כתב הרמב"ן בפירוש התורה (שמות כ"ח ל'). אבל בפירוש רבי אברהם בן הרמב"ם שם הביא מרב סעדיה גאון שהיו בולטות ממש כגליפת הדינר.

יז) גמ', אברהם יצחק ויעקב כתיב שם וכו' שבטי ישורון כתיב שם. כתב בקרית ספר למבי"ט (פ"ט מכלי המקדש ה"ז) דמדאורייתא סגי לכתוב רק האותיות החסרות כדי להשלים שיהיו כל האותיות מצויות שם, ומה שכתבו אברהם יצחק וכו' אינו אלא מדרבנן. והתפארת ישראל (בקפות הרוכלים בריש סדר מועד, בענין בגדי קדש) כתב, דאם אינו מדאורייתא

יכול לפרש כלפי שכינה כרש"י. (ועי' בע"ב באות).

ח) גמ', והנשאל פניו כלפי שכינה. כתב בפירוש רבינו אליקים דילפינן לה מדכתיב במשפט האורים לפני ה'.

ט) [רש"י ד"ה כלפי שכינה, כלפי אורים ותומים ושם המפורש שבתוך החושן. צריך ביאור דמשמעות דבריו דהשם המפורש והאורים ותומים תרי מיילי נינהו, ובפירוש התורה (שמות כ"ח ל') כתב רש"י דאורים ותומים, הוא כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן, שעל ידו הוא מאיר דבריו, ומתמם את דבריו. (א.ג.). וכדי לבאר דבריו נעתיק דברי רבינו בחיי (שם) שכתב. וכלל הדבר באורים ותומים שהיו שמות קדושים מכחם ידע הכהן העתיד וכו', והשמות האלה שני חלקים, האחד מכחם יצירו אותיות השבטים וכו', והם הנקראים אורים בהיותם מאירים לעיני הכהן, והשני וכו' ומכח השמות האלה היה לב הכהן תמים בידיעת האותיות וברוח הקדש, שבו יבא בלבו כי זה חבורן וסדרן, והם הנקראים תומים. ושני חלקי השמות הקדושים האלה הנקראים אורים ותומים על שם פעולתם וכו', ואמרו בריש פרק קמא דברכות למה נקרא שמן אורים ותומים, אורים שמאירים דבריהם, תומים שמשלימים דבריהם, ונקראו גם כן כרתי ופלתי, כרתי שכורתין דבריהם, פלתי שמופלאין מעשיהם (עד כאן דבריו). ואף דלרש"י בעמוד ב' (עיין אות כ') בעצם צורת הפעולה לא פירש כדבריו. מכל מקום יש לומר דכוונת רש"י דאף דאמנם אורים ותומים מתיחס לשם הקדוש. אבל אינו לשם עצמו אלא לפעולות הנפעלות ממנו. אבל השם עצמו הוא השכינה שעומד לפניה, וזה מה שבא להדגיש כאן לשיטתו.]

י) גמ', ולא מהרהר בלבו שנאמר ושאל לו לפני ה'. פירש רש"י בד"ה אינו, דהילפותא מדסמיך ליה על פיו יצאו. והריטב"א מביא דיש דגרסי הכי בגמרא שנאמר על פיו וגו', וכן גירסת התוס' ישנים בד"ה לא מהרהר, והעין יעקב. והריטב"א עצמו מבאר כגירסתנו דהילפותא מדכתיב ושאל, דלישנא דשאלה משמע שמוציא בשפתיו. והמהרש"א בחידושי אגדות מבאר, דהילפותא מדכתיב ושאל לו לפני ה', משמע ד"לוי" לא קאי אהקב"ה אלא אכהן, ששואל לכהן לפני ה', ואם היה שואל לה' היה אפשר לומר שיהרהר בלבו בלבד, וכדכתיב ויתן לך משאלות לבך, אבל כיון דחוינן דהשאלה לכהן על כרחך צריך להוציא בשפתיו. אבל הרש"ש מדייק מרש"י דאינו צריך להשמיע לכהן, וסגי בהוצאה בשפתיים בלבד, שיהיה דיבור ולא הרהור.

יא) גמ', אלא כדרך שאמרה חנה בתפילתה וכו'. כתב הרש"ש דאף דבתפילה אסור להשמיע לאחר. והכא לדברי המהרש"א (שבאות הקודמת) צריך להשמיע לכהן, היינו משום דהכא שמדבר עם הכהן צריך שישמיע לו. אבל בתפילה מי שמדבר עמו שהוא הקב"ה שומע ללא קול. אמנם בחידושי בכור שור (לבעל התבואות שור, ברכות לא.) הוכיח מכאן, דבתפילה שרי שישמע קולו מי שסמוך אליו, ודוקא שישמע קולו בכל סביביו אסור, והקשה על הפוסקים שמדבריהם לא משמע הכי.

יב) גמ', ואין מחזירין לו אלא ראשון שנאמר היסגורוני בעלי קעילה וכו'. הרמב"ן בפירוש התורה (שמות כ"ח ל') כתב דאפשר דמה שדוד נשאל באפוד, לא היה אורים ותומים ממש, אלא עשו בעצמן כדמות חושן

הדף היומי

מסכת יומא דף עג

יה שבט התשע"ד

לשון חזק כמו והכל שריר וקיים וכמו שריר שדריה. ועיין בספר ערוך בערוך שר ובספר מלים בשרש שרר. ולפ"ז ישורון הוא על שם אל שקראו הקב"ה. ושפיר כתב המהרש"א שהוא שם המקום. ואם הוא קצת רחוק בכוותנו. והרמב"ם (פ"ט מכלי המקדש ה"ז ובפירוש המשנה כאן) כתב דכתבו שבטי י-ה. ותמה עליו הכסף משנה הא הוא דלא כבבלי ולא כירושלמי, ובאוצר בלום (בעין יעקב) כתב דאדרבא משום דמצינו מחלוקת בין הבבלי והירושלמי לא רצה להכריע וכתב כן.

ב) גמ', סיועי הוה מסייע בהדייהו. רש"י בד"ה שנאמר ובד"ה סיוע מפרש, דכשהיו בולטות או מצטרפות לא היה צריך עוד לכלום, ומה שהוצרך לרוח הקודש היינו דאם לא היה בו רוח הקודש לא היו בולטות או מצטרפות. וכן הביא בפירוש רבי אברהם בן הרמב"ם (שמות שם) הביא בשם רב סעדיה גאון שהיו האותיות בולטות בזה אחר זה באופן שלא יפול ספק בצורת קריאתו. אמנם הרמב"ן בפירוש התורה (שמות כ"ח ל') כתב, דהאותיות היו מאירות כאחד ולא בזה אחר זה, ואם כן היה אפשר לקרותן בכמה אופנים, ועל ידי הרוח הקודש היה יודע כיצד צריך לקרותם, וזה היה על ידי השמות השניים שהיו מונחין בחושן שנקראו תומים, שכשהיה מכיין הכהן אליהם נהיה לבו תמים לידע דבר זה, והוא ממדרגת רוח הקודש. וכן משמעות דברי הרמב"ם (בפ"י מכלי המקדש הי"א) כתב, דבמראה הנבואה היה רואהו.

עברו על כל תוסיף, ועל כרחק דמהלכה למשה מסיני הוא. יח) גמ', אברהם יצחק ויעקב כתיב שם וכו'. במדרש רבה (שמות ס"פ תצוה) איתא, דלמעלה מראובן היה כתוב אברהם יצחק ויעקב, ולמטה מבנימין היה כתוב שבטי ישורון, וכן כתב הרמב"ם (פ"ט מכלי המקדש ה"ז) ועיין באות הבאה. אבל רבינו בחיי (שמות כ"ח כ"ב) כתב שהיה מפורז בכל האבנים, והיינו שבאבן הראשונה כתבו ראובן א', ובשניה שמעון ב', ובשלישית לוי רהם, ובכל אבן היו ו' אותיות.

יט) גמ', שבטי ישורון כתיב שם. בירושלמי (פ"ז הי"ג) איתא שבטי ישראל. והמהרש"א בחדושי אגדות כתב, דטעמא דתלמודא דידן דלא נקט שבטי ישראל כלישנא דקרא בכמה דוכתי, משום דישורון הוא שם המקום כפירוש רש"י בחומש, ורצו לצרף שמו יתברך עם האבות והשבטים. ובשו"ת נודע ביהודה (או"ח תנינא קכו) הביא שהגר"י פיק תמה דלא נמצא כן ברש"י בחומש דישורון הוא שמו של הקב"ה. והנודע ביהודה כתב לקיים דברי המהרש"א, על פי מה שכתב רש"י בפרשת וישלח בפסוק ויקרא לו אל וכו' שהקב"ה קראו ליעקב אל יע"ש. ולכאורה מי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא בכל תנ"ך שיעקב יהיה נקרא כן ולא מצינו רק שם יעקב ושם ישראל ושם ישורון, וביאר הנודע ביהודה, דבישורון הוא מרומו כי אל על שם החזק הוא וכמו שפירשו התוספות במס' ר"ה בפירוש י"ג מדות וישורון הוא מלשון שרר שהוא

לרגל לימוד מסכת יומא בסדר הדף היומי הופיע ויצא לאור ע"י 'כולל הדף היומי בקרית ספר א"י' מרן נוסף מסדרת הספרים 'עמק הפשט' - על מסכת ראש השנה יומא סוכה ובו נקבצו כל העלונים הידועים בשם 'מראי מקומות לעיון בדף היומי' לספר אחד. מ"מ מזרחים ביאורים ועיונים בעומק עיון הפשט, הבאת דברי הראשונים והאחרונים תוך ביאורם היטב בתוספת הערות והארות, מתחילת המסכת ועד סופה. להשיג בחנויות הספרים המובחרות

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ה"כ בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©